Riksdagens protokoll
1991/92:121

Onsdagen den 27 maj

Kl. 9.00–15.30

---

1 § Avsägelser

Talmannen meddelade att *Ulf Lönnqvist* (s) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 augusti 1992.

Kammaren biföll denna framställning.

Talmannen meddelade att *Lars-Ove Hagberg* (v) anhållit om att bli entledigad från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 september 1992.

Kammaren biföll denna framställning.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 21 maj.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1991/92:172 till socialförsäkringsutskottet

Förslag
1991/92:20 till finansutskottet

Meddelande om samlad votering

Talmannen meddelade att utbildningsutskottets betänkanden UbU20, UbU23 och UbU28, näringsutskottets betänkanden NU29, NU31 och NU34, arbetsmarknadsutskottets betänkande AU14, konstitutionsutskottets betänkande KU22 samt skatteutskottets betänkande SkU32 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

1 *Riksdagens protokoll 1991/92. Nr 121*

4 § Lärarutbildningen (forts. UbU20)
(forts. från prot. 120)

Anf. 1 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! När vi slutade i går hade jag tre funderingar angående det som Berit Löfstedt sade. Det gäller grundvuxlärarutbildningen, dimensioneringen när det gäller förskollärare och fritidslärare och kraven på forskning för lärarutbildningen och kraven på doktorsexamen för alla lärare i högskolan.

Beträffande grundvuxlärarna är bakgrunden att riksdagen har fattat beslut om att nuvarande grundvux skall upphöra och ersättas av en ny grundläggande vuxenutbildning. Eftersom den till största delen kommer att ställa samma krav som grundskolan, kan det vara lämpligt att basutbildningen är densamma som för andra lärare på grundskolenivå.

Skälen till förslagen om att den vuxenpedagogiska utbildningen skall erbjudas som en påbyggnadsutbildning är som framhållits bl.a. att det är en fördel om man har några års lärarerfarenhet och några års livserfarenhet inför den mycket speciella uppgift som det innebär att undervisa vuxna på grundskolenivå. Till detta kan också läggas att det är svårt för en ung student att redan i början av sina lärarstudier bestämma sig för att bli lärare just för vuxna.

Ytterligare argument är att de nuvarande lärarutbildningarna för vuxna har en mycket dålig rekrytering. Knappt en tredjedel av platserna är besatta. Vi menar att man i och med detta nya kan förbättra rekryteringen.

Det är många ungdomar som utbildar sig till förskollärare och fritidslärare. I propositionen anges också att regeringen följer detta och kommer att föreslå förändringar om man anser det vara nödvändigt. Dessa utbildningar är i dag på 100 poäng, och det har de varit under de senaste 20 åren. Det finns därför anledning att även se över detta. Utskottsmajoriteten anser emellertid att det är en fråga för regeringen att följa och bedöma detta och komma tillbaka till riksdagen om det behövs.

Det sista som jag vill ta upp gäller kravet på doktorsexamen för alla lärare på högskolan. Det finns ett särskilt yttrande från Larz Johansson, Centerpartiet, och mig i vilket vi upprepar vad våra partier tidigare har krävt, nämligen att detta inte skall vara ett absolut krav. Utöver de konstnärliga utbildningarna finns det t.ex. vårdutbildningar och lärarutbildningar, där den praktiska kompetensen att undervisa inte fångas i en doktorsexamen. Det finns ett praktikens mästerskap som man skall ta till vara. Det bör därmed också finnas lärare som inte har doktorerat men som ändå kan finna sin plats.

När det gäller lärarutbildningarnas egen forskning om den egna verksamheten har utskottsmajoriteten ansett att detta är något som regeringen får ta ställning till och återkomma med till riksdagen när den forskningspolitiska propositionen presenteras i början av nästa år.

Anf. 2 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga något om att det skall ställas samma krav på en grundvuxlärare som på en vanlig grundskollärare. Man kan natur-

ligtvis tänka sig detta om man ser på själva skolämnena. Men man måste se till en vuxen elevs situation. Det kan t.ex. vara fråga om en invandrarkvinna som kan vara analfabet. Jag kan inte förstå hur man skall kunna ställa samma krav på dessa lärare, och jag kan framför allt inte riktigt se hur man skall kunna lappa ihop skillnader i fråga om förutsättningar när man är lärare för vuxna elever, och dessutom i mycket stor utsträckning arbetar med invandrare, och hur man skall klara detta genom att läsa 20 poäng.

Jag skulle vilja att Margitta Edgren förklarade för mig hur man skall få in vuxenpedagogiken, kulturkunskapen, samhällskunskapen och allt det som måste skilja. Eller tror Margitta Edgren att man kan undervisa i stort sett på samma sätt och att det bara är att lägga litet pedagogik ovanpå detta?

Beträffande forskning och framför allt kravet på att alla lärare på högskolan skall ha doktorsexamen, vet jag att Margitta Edgren och jag har samma uppfattning. Jag vill emellertid fråga henne hur hon tror att regeringen skall lösa detta problem. Framför allt inom vårdlärarutbildningen och annan lärarutbildning finns det mycket få lärare med doktorsexamen. Jag tycker att det är utmärkt om man får fler lärare med doktorsexamen. Men hur skall regeringen snabbt kunna lösa denna knut? Jag kan gott tänka mig att Margitta Edgren ser att det finns bekymmer, men det borde väl ha funnits någon signal. Är det tänkt att dessa högskolor inte skall tillhöra den framtida högskolan? Är det därför man ställer detta krav?

Anf. 3 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! De som efter att ha varit lärare några år och skaffat sig erfarenheter av arbetet och livet och väljer att bli lärare för vuxna är ju inte några tomma kärl, dvs. fullständigt nollställda. De har ju all den livserfarenhet som många här har och som även många andra har som är i 30–35-årsåldern. Dessa måste alltså få den speciella pedagogik som gäller för vuxna. Men att göra detta till ett problem och tro att detta inte skulle räcka för att undervisa t.ex. invandrarkvinnor eller de ungdomar som har missat den vanliga skolan, det tycker jag är att överdriva. Jag är övertygad om att livserfarenhet, en grundläggande utbildning och erfarenhet av att vara lärare och dessutom ytterligare 20 poäng som helt koncentreras på hur det är att vara lärare för vuxna kommer att bli bra.

När det gäller tjänsterna i högskolan har jag, och jag är övertygad om att det även gäller mina utskottskamrater, inte några tankar på att man skall förändra i högskolorna. Efter den remissomgång som har varit om departementspromemorian om fria universitet och högskolor, finns det en stark opinion för att man skall öppna för även andra tjänster än lektorer och professorer vid högskolorna. Jag har stora förväntningar på att man på regeringsnivå tar intryck av de argument som har förts fram av mig, av Larz Johansson och av andra. Därmed har jag förhoppningar om att detta kommer att lösas framöver.

Anf. 4 BERIT LÖFSTEDT (s) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det här med grundvuxlärarna är ett problem. I stället tycker jag att en särskild utbildning som den som redan finns är en fantastisk möjlighet. Jag kan medge att det beträffande denna utbild-

ning har varit en svag rekrytering. Men det hänger ju samman med att utbildningen har varit instoppad och undangömd i den vanliga lärarutbildningen och att det således har varit litet svårt att hitta den för t.ex. vuxna studerande som skulle vilja bli lärare. Det har alltså varit svårt att få information. Därför har det också varit svårt med rekryteringen.

En egen lärarutbildning med en egen examensbenämning och information om dessa saker tror jag skulle innebära att det var lika lätt att rekrytera studenter till denna utbildning som det är att rekrytera till exempelvis folkhögskollärarutbildningen. Möjligen kan man tänka sig att den folkhögskollärarutbildning som vi talade om i går, vilken alltså skall vara kvar och vilken skall identifieras ordentligt, blir en bra rekryteringsbas för grundvuxutbildningen. Det framgår således att det var fel att lägga ner den grundvuxutbildning som införts.

Margitta Edgrens besked om vård- och lärarutbildningen tycker jag är utomordentligt bra. Vi noterar verkligen att man inte har tänkt sig att operera bort den delen från högskolorna – detta sagt med tanke på den oro som kan förekomma.

Så ett par ord om barn- och ungdomspedagogiken. Vad jag i går i mitt huvudanförande ville skicka med – med tanke på att det blir nödvändigt att se över både längd och dimensionering – är att de små- och medelstora högskolorna, vars verksamhet bygger på det som här nämns, inte behöver drabbas. Det har ju varit ett speciellt önskemål i detta avseende. Att det sedan behövs en beredning är en annan sak. En förlängning av utbildningen och en översyn av dimensioneringen är i varje fall av nöden påkallade.

Anf. 5 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! Vänsterpartiet står självfallet bakom Björn Samuelsons meningsyttring, vilken är fogad till betänkandet. Jag yrkar bifall beträffande den del som gäller mom. 5.

Naturligtvis har vi i Vänsterpartiet en del skiljaktiga åsikter vad gäller de skolpolitiska värderingar och utgångspunkter som kommer till uttryck i propositionen. Där föregriper man bl.a. läroplanskommitténs arbete. Det gäller t.ex. uppdelningen av natur- och samhällsorienterande ämnen. Självfallet borde den politiska beslutsprocessen få ha sin gång här.

Det finns naturligtvis också andra utgångspunkter som gör att vi inte drar samma slutsatser som utskottets majoritet. Man kan säga att det handlar om en samlad politik för en rättvis fördelning. Skolan skall lära eleverna att se sambanden när det gäller ekologiskt riktig tillväxt. Skolan skall ge eleverna förmåga att analysera, så att de kan förstå och förändra samhället. Det räcker inte att eleverna kan konstatera hur ett samhälle ser ut och möjligen varför det blivit som det blivit. Eleverna skall också ha en förståelse för hur man förändrar. Det handlar alltså om sådana kunskaper som är nödvändiga i en demokrati som förändras och utvecklas till ett rättvisare och jämlikare samhälle.

Uppgiften att bibringa eleven vissa fakta gränsar så att säga över den enbart kunskapsdefinierade skolan. Mot den bakgrunden kan vi inte ansluta oss till fler av de skolpolitiska utgångspunkterna.

När det gäller lärarutbildningen och skolans värdemässiga grund anser

jag – jag tänker då på den debatt som fördes i går och det som framförts tidigare om trosuppfattningar och religiösa åskådningar – att ingen skall förhindras att utbilda sig till eller att vara verksam som lärare i den svenska skolan. I grunden finns det nog en samstämmighet på denna punkt. Jag tycker dock att detta klarläggs bättre i reservation 2 från Socialdemokraterna. Jag instämmer i vad som sägs i den reservationen.

Så några ord om profileringen och specialiseringen. Den pedagogiska och innehållsliga variationen tycker vi inte främst bör karakterisera olika skolor, utan den skall finnas inom klasserna och inom skolorna för att en individbaserad undervisning skall kunna anpassas till elevernas skiftande erfarenheter, förutsättningar och intressen. Lärare och elever skall tillsammans välja arbetssätt och innehåll inom läroplanens ramar.

Om detta med profilering och specialisering görs till en isolerad fråga som gäller olikheten mellan olika skolor i stället för att det handlar om variation inom skolan, finns risken att skolans och lärarnas ansvar utarmas när det gäller innehållslig och pedagogisk variation.

Det är alldeles uppenbart att läraryrket kräver en särskild kompetens. Det är viktigt att lärarutbildningen är sammanhållen och utformad i förhållande till de krav som läraryrket ställer. Detta berördes bl.a. i samband med riksdagens beslut om den s.k. kommunaliseringen. I det sammanhanget kan det väl konstateras att kraven på formell behörighet för läraryrket förstärktes. Men det är ju inte bara beträffande läraryrket som betoningen på en sammanhållen utbildning har markerats, utan det gäller också andra yrkesgrupper – läkare, psykologer m.fl. Också detta tycker jag uttrycks bra av Socialdemokraterna. Det gäller reservation 3 från dem.

Naturligtvis tycker vi att det är riksdagen som skall ta ställning till en ny läroplan för grundskolan. I propositionen anför man att det skulle ankomma på regeringen att fastställa målen för resp. lärarexamen. Så länge riksdagen inte har tagit ställning till en ny läroplan är det självfallet ett slag i luften.

Inte heller frågan om gymnasieskolans framtida inriktning har behandlats. En omfattande diskussion föregick ju UHÄ:s fastställande av en central studieplan för lärarutbildningen. Här finns bakgrunden till att riksdagen måste få avgöra frågan om examensbeskrivningen.

Det finns ytterligare några reservationer från Socialdemokraterna som vi instämmer i. Jag utgår från att Socialdemokraterna själva har förmåga att yrka bifall till dessa reservationer. Således kan jag med detta avsluta mitt anförande.

Anf. 6 LARZ JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med en personlig liten reflexion. Jag tycker nämligen att det finns en tendens, inte minst gäller det den utbildningspolitiska debatten under senare år, att rida till storms mot väderkvarnar. Det mest typiska exemplet är egentligen förra årets debatt här om gymnasieskolan. Hela tiden fortsatte opponenterna att föra debatten mot den proposition som den dåvarande skolministern hade lagt fram. Egentligen förbisåg man i debatten att det utskottsbetänkande som vi här i riksdagen fattade beslut om såg litet annorlunda ut.

Litet grand av detta tyckte jag mig kunna spåra i bl.a. Lena Hjelm-Walléns

inlägg i går. Hon fortsatte med sin polemik både mot propositionstexten och mot en del, kanske litet ivrigare, uttalanden från utbildningsministern i stället för att föra debatten utifrån de förutsättningar som finns i betänkandet. Det är ju det som utbildningsutskottet enas om i sina betänkanden och som riksdagen slutligen fattar beslut om som gäller, och det är det som vi egentligen bör diskutera.

Då vill jag också inledningsvis klart och tydligt säga ungefär som Margitta Edgren sade i går, att den reguljära lärarutbildningen ligger fast. Den skall inte ersättas med någon annan lärarutbildning. Den skall kompletteras med alternativa vägar att komma fram till en lärarutbildning.

Lena Hjelm-Wallén sade i går också att hon tyckte det var tråkigt att Centern hade vikt sig för den moderata utbildningspolitiken, specifikt lärarutbildningen. Jag förstår mycket väl att det tjänar Lena Hjelm-Walléns syften att uttrycka sig på det sättet. Men jag tror att Per Unckel inte delar Lena Hjelm-Walléns värdering i den här frågan.

Det som sker ute på våra högskolor i och med det beslut som riksdagen så småningom kommer att fatta – vi tog ett första delbeslut redan förra året – är bl.a. en uppluckring av linjesystemet. Det kommer i sin tur självklart att påverka lärarutbildningarna. Det kommer att vara möjligt för de enskilda högskolorna att på olika sätt bygga upp sina utbildningsprogram i form av rekommenderade studievägar m.m. Det kan förtjäna att påminnas om att när vi förde den här debatten förra året var det vi från Centern som fick lov att påminna den dåvarande utbildningsministern, Bengt Göransson, om att det faktiskt finns ett värde i att slå vakt om den lärarutbildning som vi tidigare hade kommit överens om, dvs. att det för vissa utbildningsvägar, exempelvis när det gäller undervisningsyrken och vårdyrken, är mycket viktigt att vi slår vakt om en viss struktur i utbildningen.

Vi har från utskottets sida sagt att de ämnen som kommer att läggas till grund för den alternativa lärarutbildningen självklart skall vara sådana som är relevanta för den undervisning som skall bedrivas i skolan. Det är de skolämnen som man sedan skall undervisa i som man skall ha samlat ihop de här poängen i. Som vi skriver i utskottsbetänkandet blir det självfallet de enskilda högskolornas sak att se till att ha ett sådant kursutbud att detta successivt kommer att vara möjligt. Det är alltså högskolans uppgift att se till att det blir på det sättet.

Självklart ligger det också i den enskilde studentens intresse att, när han eller hon väljer utbildningsväg, fundera över om de ämnen som man läser, och som man på slutet kompletterar med en lärarutbildning, har en sådan sammansättning och en sådan bredd att det är möjligt att man sedan får jobb ute i skolväsendet. Det går naturligtvis att måla upp en skräckvision av att studenterna skulle läsa mycket enstaka och mycket udda ämnen. Men då har man naturligtvis också försatt sig i en ganska besvärlig situation, i all synnerhet om vi i ett senare läge skulle komma därhän att vi har nära nog full behovstäckning av lärare. Då krävs det självklart att man funderar litet grand över hur denna lärarutbildning komponeras och hur den kan passa när man söker sig ut till skolan.

I propositionen fördes ett resonemang om något slags lärarcertifikat eller, om man så vill, ett slags körkort för lärare. Vi har för vår del sagt att det är

möjligt att det för de lärare som genomgått den alternativa lärarutbildningen kan behöva finnas någon form av "efterkontroll", eftersom den egentliga lärarutbildningen med den här uppläggningen kommer så sent i utbildningen.

Däremot menar vi inte att detta gäller för den reguljära lärarutbildningen. Vi har också, som Margitta Edgren så riktigt påpekade i går, klart sagt ifrån att om det kommer ett förslag med den innebörden är det alldeles självklart att frågan skall återföras till riksdagen och att det är riksdagen som i så fall fattar beslut.

Jag tänkte säga några ord om engelskan i lärarutbildningen, den lärarutbildning som syftar till att utbilda lärare som skall undervisa de tidigare årskurserna, årskurserna 1 – 7. Det var närmast patetiskt att höra Lena Hjelm-Wallén i går åberopa just den delen i betänkandet som något slags gemensam framgång för oss allihop. Alltsedan beslutet om lärarutbildningen 1985 har Centern faktiskt drivit frågan om behörighet och tillräcklig kompetens för lärare som undervisar de här årskurserna att också kunna undervisa i engelska. Vi har varje år haft stöd av Vänsterpartiet i den uppfattnigen. Men lika regelbundet varje år har den socialdemokratiska regeringen gått emot de förslagen. Det är skojigt att Lena Hjelm-Wallén nu uttrycker sin glädje över att man har kunnat ändra sig. Men att åberopa det som någon stor framgång i detta sammanhang var närmast litet patetiskt.

Självklart skall lärare som skall undevisa de här årskurserna ha kompetens att också undervisa i engelska. I detta internationaliseringens tidevarv, när alla talar om behovet av goda språkkunskaper, är det alldeles självklart att de som genomgår en högskoleutbildning som omfattar tre och ett halvt år också skall undervisas i engelska. Jag noterar att vi nu äntligen har tagit ett steg på den vägen. Det kan komma att bli på det sättet.

Till sist några ord om lärarhögskolan i Stockholm. Den framtida lokaliseringen av lärarhögskolan har varit omdebatterad under ganska många år. Jag tror att det var 1989 som vi hade det första förslaget framme i riksdagen. Sedan har det varit flera turer fram och tillbaka om lokaliseringar till olika delar av Södertörn eller lärarhögskolans kvarvarande i Stockholm. Det har handlat om huruvida lärarhögskolan skall vara en självständig enhet eller delas på fler enheter osv.

Jag tycker att det är bra att riksdagen nu har kommit så långt att man kan fatta ett beslut som ger lärarhögskolan, alla de som arbetar där och alla de studerande som finns där ett klart och entydigt besked. Det beskedet bör grunda sig på dels att lärarhögskolan även framdeles skall vara en självständig enhet, dels att den skall vara en sammanhållen högskola och dels att man skall ha tillgång till ändamålsenliga lokaler, som uppfyller rimliga krav på en god arbetsmiljö. Beslutet bör också grunda sig på en realistisk uppfattning om vilka investeringsanspråk som man kan ställa framdeles. Alla de här kraven kan tillgodoses om man följer propositionens förslag och fattar beslut om att lärarhögskolan, som en självständig sammanhållen enhet, också fortsättningsvis skall finnas kvar i Stockholm.

Jag vet inte vad det är som har föranlett Socialdemokraterna att nu företräda inställningen att lärarhögskolan skall omlokaliseras till Södertälje. Det senaste beskedet vi fick, före valet, var att den socialdemokratiska regeringen hade bestämt sig för och lanserat en idé om att dela lärarhögskolan.

En del skulle flyttas till Södertälje och en del skulle vara kvar i Stockholm och såvitt jag förstått sammanslås med Stockholms universitet. Nu har man helt plötsligt i oppositionsställning intagit en helt annan ståndpunkt. Jag skulle vilja avsluta med en kort fråga till Lena Hjelm-Wallén, eftersom hon såvitt jag har sett har begärt replik, om vilken bedömning hon gör av det samlade investeringsbehovet av att bygga en helt ny sammanhållen lärarhögskola, med alla de faciliteter som skulle behövas, i Södertälje.

I övrigt, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 7 LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Fru talman! Larz Johansson får finna sig i att jag kritiserar utbildningsminister Per Unckel när han gör de här yviga uttalandena, som Larz Johansson själv sade. De uppfattas som mycket nedsättande gentemot nuvarande grundskollärarutbildning. Detsamma gäller när han i sin argumentering visar sig ha en mycket snäv syn på vad kunskap egentligen är.

Vi fick en proposition om en lärarutbildning som vi i långa stycken tyckte var dålig. Då kritiserade vi den, och vi motionerade i frågan.

Jag sade redan i mina tidigare anföranden att utskottsmajoriteten och vi tillsammans i utskottet har lyckats förbättra förslaget på en hel del punkter. Farhågorna för vad som kan hända har även majoriteten visat på, exempelvis det som Larz Johansson nämnde, högskoleämnenas relevans för skolarbetet. Detsamma gäller de smala ämneskombinationerna och möjligheten att undervisa i den vanliga skolverksamheten, framför allt i små skolor. Det är en sådan sak som lyfts fram av utskottsmajoriteten som ett problem, och jag tycker att man har gjort rätt i att lyfta fram detta.

Att man lägger så stor vikt vid diverse akademiska ämnen utan samband med varandra innebär ju att det nu söker människor med mycket udda ämnen till lärarutbildningen. Hur det skall hanteras vet vi inte alls. Allt tyder på att det kommer att bli svårt att besätta alla platser i den nya utbildningen. Jag hoppas att insikten om svårigheterna i fortsättningen skall leda till att utskottet kan påverka departementet, så att man verkligen omvandlar platser i den nya utbildningen till platser i den reguljära utbildningen, för att det inte skall finnas outnyttjade platser i en situation då vi behöver utbildade lärare och då många söker till den vanliga grundskollärarutbildningen.

Det var väldigt bra att Larz Johansson använde begreppet reguljär utbildning. Kunde vi inte enas om att göra det i fortsättningen också om grundskollärarutbildningen och säga att vi har en reguljär och en alternativ utbildning? Det skulle sitta mycket bra.

Det är lustigt att certifikatet nu har blivit en efterkontroll. Men jag hälsar verkligen med tillfredsställelse denna efterkontroll om den bara behöver gälla den hopkomna ämneslärarutbildning som vi skall fatta beslut om i dag, men inte den reguljära utbildningen.

Lärarhögskolan i Stockholm skall jag be att få återkomma till. Det är viktigt att skolan finns samlad någonstans och att den får nya lokaler så snart som möjligt. Då är Södertälje det bästa alternativet.

Anf. 8 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Självfallet accepterar jag att Lena Hjelm-Wallén för debatten precis som hon vill. Jag tyckte att det fanns skäl att påminna henne om det

här. Det är ganska viktigt att vi i riksdagen betonar att det är riksdagsbeslutet som gäller. Det som skrivs i betänkandet och som riksdagen sedan fattar beslut om är det som framdeles gäller. Då måste åtminstone en del av debatten handla om det som vi de facto fattar beslut om.

Det är möjligt att det inte kommer att finnas tillräckligt många behöriga sökande till den nya lärarutbildningen. Då får vi naturligtvis ta ställning till det. Vad jag försökte säga i mitt inlägg var att det också ligger i de sökandes eget intresse, både det här året och framdeles, att fundera över om den ämneskombination som de till äventyrs har är av den beskaffenheten att det blir möjligt för dem att få tjänster i skolan.

Precis som många framhöll i går strävar ingen av oss efter, och skolan skulle inte på något sätt vara betjänt av det, att få fler lärare som tvingas undervisa i ämnen för vilka de inte har utbildning. Just det förhållandet var grunden till att vi i den reguljära lärarutbildningen eftersträvade en så stor bredd i ämnesinnehållet som det över huvud taget var möjligt. Så får vi se om alla platserna blir besatta. Om inte, är det självklart att regeringen vid varje tillfälle måste pröva på vilket sätt de bäst kan användas. Delvis kan de naturligtvis omvandlas till platser i den reguljära lärarutbildningen. Det finns vidare ytterligare behov av att göra särskilda insatser av den typ som regeringen ganska nyligen har fattat beslut om för att på bästa sätt trygga lärarförsörjningen bl.a. i Norrlands inland. Exempelvis olika former av distansundervisning är ett sätt.

Sedan vill jag, fru talman, envisas med att få svar på min fråga, för det har ganska stor betydelse för trovärdigheten i den fortsatta diskussionen om lärarhögskolans lokalisering. Vad gör Lena Hjelm-Wallén och Socialdemokraterna för bedömning av investeringsbehovet för en helt ny samlad lärarhögskola i Södertälje? Före valet talade man om att förlägga en viss del till Södertälje. Nu talar man om en helt ny lokalisering. Då måste man naturligtvis ha skaffat sig en uppfattning om vad det är för pengar man talar om och hur pass stora investeringarna blir. När vi har fått besked om det, kan vi fortsätta debatten.

Anf. 9 LENA HJELM-WALLÉN (s) replik:

Fru talman! För att inte förlänga debatten vill jag bara bemöta det absolut sista Larz Johansson sade, nämligen lärarhögskolans i Stockholm lokalisering. Det är stora investeringsbehov vad vi än gör. Den socialdemokratiska regeringen har hela tiden haft den åsikten att skolan bör flyttas till Södertälje. Det blir bäst för lärarhögskolan och innebär effektivast utnyttjande av de resurser som kan finnas. Det kommer att bli mycket dyrt om man skall bygga nytt i Stockholm. Jag vet att det finns en del funderingar på att låta lärarhögskolan ligga kvar där den är. Det skulle de som är verksamma inom skolan verkligen tycka var jobbigt, för där finns inte de utrymmen som faktiskt behövs.

Anf. 10 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag konstaterar två saker. Den ena är att Lena Hjelm-Wallén inte har någon som helst uppfattning om investeringsbehoven för det hon argumenterar för. Den andra är, att de olika besked som Socialdemokra-

terna har gett vid olika tidpunkter har tydligen inte Lena Hjelm-Wallén som företrädare för Socialdemokraterna uppfattat. Vi som sitter i utbildningsutskottet har fått de olika förslagen till oss. Vi har sett de utredningar som har gjorts tidigare i regeringskansliet. Vi vet att statsministern i ett tal i Södertälje i valrörelsen deklarerade att lärarhögskolan nu skulle delas. Bara en liten del, framför allt förskollärarutbildningen och tidigarelärarutbildningen, skulle lokaliseras till Södertälje. Nu hävdar Lena Hjelm-Wallén med bestämdhet att det hela tiden har varit fråga om att flytta hela lärarhögskolan. Jag ber om ursäkt, Lena Hjelm-Wallén, men jag tvivlar på den uppgiften.

Anf. 11 INGRID NÄSLUND (kds):

Fru talman! Jag kommer inte riktigt ihåg hur yttrandet föll här i går, men jag fick en känsla av att den lärarutbildning som vi har haft under de senaste åren är ett svar på detta med att adjunkterna fungerat så dåligt i grundskolan. Jag vet inte om jag har misstolkat det.

Jag hör till de individer som vistats huvudsakligen i grundskolan men också på ett seminarium i Zaïre och på gymnasiet här i Sverige under beteckningen adjunkt. Andra må bedöma hur jag har klarat av undervisningen, men om den lärarutbildning som vi nu haft under några år är ett svar på att adjunkterna inte klarade av grundskolan, tycker jag att det var en dålig utgångspunkt för en ny lärarutbildning.

Jag skall inte klandra den lärarutbildning som vi ännu inte sett mycket resultat av. Jag har fått en del brev från oroliga studerande, som just nu håller på att avsluta sin lärarutbildning. Jag tycker att det är skada om de går ut skolan med känslan av att den utbildning som de har fått inte är bra. Många säger att de är stolta över den utbildning som de har fått och tycker att det är en mycket bra utbildning. Jag har skrivit till dem och sagt att de skall fortsätta att vara förhoppningsfulla och glada över den utbildning som de fått. Det jag bl.a. har använt till min argumentation för att de inte skall hysa oro är att man alltid, från den tid då jag själv gick i skolan, har mött lärare med många olika slags utbildningar.

Jag minns min engelsklärarinna, fröken Malm, med mycket stor glädje. Hon hade fått högre lärarinneseminarieutbildning. Det var en alldeles utmärkt lärare, som lade fina grunder i engelska och gjorde mig intresserad av språk för all framtid. Jag minns också med stor glädje från realskolan i lilla staden Åmål en lärare som hette Gullberg. Han var min lärare i historia. Han höll på att doktorera. Han öppnade en helt ny värld för oss småstadsungar. Han talade om universitetet och den utbildning som man fick där, om man gick vidare för att doktorera. Jag tror att det var han som fick mig att söka mig vidare till studier vid universitet, vilket annars kanske inte hade varit så naturligt för mig.

Det var likadant när jag arbetade vidare. Kolleger av olika slag – vidareutbildade folkskollärare och lågstadielärare, som sedan har undervisat både på högstadiet och i gymnasiet, lärare som doktorerat, adjunkter – har allesammans samarbetat på ett alldeles utmärkt sätt. Vi har lärt av varandra och vidgat varandras vyer. Jag är övertygad om att detta kommer att fortsätta

också nu när det blir ytterligare en kategori som har en annan utbildning, samtidigt som det byggs på och öppnas för en parallell lärarutbildning.

Jag tycker inte att man skall vare sig uppvärdera eller nedvärdera det ena och det andra. Men jag är övertygad om att goda ämneskunskaper är en bra last som alla lärare behöver. Detta utesluter inte att man behöver didaktik, metodik, pedagogik, psykologi och allt det andra. Lena Hjelm-Wallén sade i går om den egentliga lärarutbildningen – didaktiken, pedagogiken osv. – att det är den som är yrkesutbildningen, men det kan jag inte gå med på. Vad skulle det då vara för idé att varva med ämnena, som man tycker är så bra i den lärarutbildning som vi nu har? Det är ju både–och som utgör lärarutbildningen. Därför blir det nog också möjligt att ha det så som det kommer att bli i den parallella utbildningen, dvs. att man först läser sina ämnen och sedan ägnar sig åt 40-poängsutbildningen i didaktik och pedagogik.

Jag vill ta upp ett annat exempel, som visar att man inte utan vidare är kvalificerad för att vara en bra lärare bara därför att man läser dessa ämnen. Att studera psykologi bör ju leda till att man blir bra på att förstå sig på barn. Jag skulle emellertid inte skriva under på att psykologbarn är bättre uppfostrade eller att de har fått mer med sig hemifrån än andra barn. Det är inte riktigt så enkelt.

I själva verket betyder det mycket för läraryrket att man har ett levande intresse för människor och förmåga att fånga andras intresse när man undervisar. Detta är någonting som man inte själv kan tillägna sig. En lärarutbildning kan bidra till att förmågan förbättras, men det är också en fråga om någonting som man bär med sig och utvecklar genom sina kontakter med människor över huvud taget.

Innan jag slutar vill jag bara lyfta fram ytterligare två saker.

Jag skulle önska en bättre introduktion på fältet. Detta har nämnts i samband med ett eventuellt lärarcertifikat. Jag skall inte ta upp den debatten nu. Vi har hört att om det läggs fram ett sådant förslag, skall detta behandlas av kammaren, och det är en utmärkt idé. Jag tror att en bättre introduktion för den nye läraren på fältet är någonting som vi allesammans skulle kunna ställa oss bakom, dvs. att man, när man kommer ut som ny lärare oberoende av vilken utbildning man har, får sig tilldelat en eller ett par kolleger som har ett särskilt ansvar under rektor. Jag tycker alltså att skolledaransvaret mycket skall handla om det pedagogiska ansvaret, vilket naturligtvis har stor betydelse för nya lärare. Att man under det första året får en samtalspartner eller två, som man kan gå till med sina problem och som också ger aktiv handledning är någonting som vi borde arbeta vidare på.

Till sist vill jag bara nämna en sak när det gäller fortbildning av lärare i framför allt religionskunskapsämnet. Det har nämnts i propositionen att det behövs en fortbildning, och det är en önskan som vid många tillfällen har uttryckts från fältet. Det gäller inte minst kristendomsdelen i religionskunskapsämnet – det ämne som kanske mer än de flesta andra ämnen kräver att man har en god utbildning för att kunna göra ämnet intressant och för att känna att man har fast mark under fötterna, så att man på rätt sätt kan undervisa i detta viktiga ämne.

Anf. 12 STEFAN KIHLBERG (nyd):

Fru talman! Ny demokrati välkomnar proposition nr 75. Vi tycker att den är en utomordentligt bra början. Den är så bra att vi valde att inte väcka en massa motioner. De förändringar vi vill genomföra är så pass omfattande, och vi hoppas att de kommer framgent. Men jag vill understryka att propositionen är en bra början.

Utbildningsminister Per Unckel höll i går ett utmärkt anförande. Det är lätt att instämma helt och fullt i hans synpunkter. Därför skall jag inte upprepa det som han sade. Jag skall i stället ta upp några synpunkter och reflexioner ur en annan synvinkel.

Först vill jag kort konstatera att propositionen uppenbarligen var riksdagsårets höjdpunkt i utbildningsutskottet. Den utlöste ett sextiofemtal motioner. Fem à sex utskottssammanträden ägnades åt denna proposition. Diskussionerna i utskottet var omfattande, vilket resulterade i det hittills tjockaste betänkandet under riksmötet.

Visst är detta en viktig fråga, men proportionerna i förhållande till andra viktiga frågor gör att man sätter ett frågetecken. Elaka tungor talar om lärarnas dominans i riksdagen och i utbildningsutskottet och om cykelställsdemokrati – vad de nu kan mena med det.

Lena Hjelm-Wallén sade i går att skolsamhället är emot. Sedan kör man en repris på det teaterstycke som sannolikt heter "Revirpinkandets fröjder" eller "Konsten att utöva lobbying". Detta teaterstycke börjar bli tröttande. Det är monotont och mekaniskt. Vi har upplevt samma sak tre gånger under detta riksdagsår: först komvux, sedan slöjden och nu lärarutbildningen. Under föregående riksdagsår var det fråga om hemspråksundervisningen.

Lobbysignalen ljuder på Stora Essingen, där Sveriges lärarförbund har sitt "headquarter", huvudkontor. Föreställningen kan börja. Sedan skickas de massproducerade breven ut, välformulerade och sällan underskrivna av personer, utan bara utskickade som något slags allmänt gödsel. Det skickas vykort och rings telefonsamtal. Posthögarna och papperskorgarna fylls. Grattis, posten och televerket, ni har goda kunder i dessa lobbyorganisationer.

Dess värre är inte argumentationen särskilt högklassig. I all den post som jag fick var det intelligentaste argumentet: Det finns en risk för att studenterna väljer den nya, alternativa utbildningen.

Betongsocialdemokratin under befäl av Lena Hjelm-Wallén skjuter trumeld med tungt artilleri. Varför? Jo, hotet och katastrofen står för dörren, nämligen valfrihet och alternativ för studenterna. Inte ens partibrodern Bengt Göransson, som också har varit utbildningsminister, förstår någonting. Han frågar mycket riktigt i en debattartikel i Dagens Nyheter: Varför är ni så låsta?

Jag skulle ha litet förståelse för denna låsning om förslaget hade gått ut på att skrota den nuvarande lärarutbildningen, men det är ju inte vad det handlar om. Det handlar om att erbjuda ett alternativ.

Diskussionen har gällt vilken utbildning som är bäst. Det borde vara en självklarhet att djupa kunskaper är en absolut förutsättning för att kunna utöva läraryrket. Tyvärr finns en tradition som går långt tillbaka i tiden då kunskapsförakt rådde i den svenska skolan. Ett synsätt som det uppenbarli-

gen tyvärr finns företrädare för inom – som man väl får kalla den – betongsocialdemokratin.

Lena Hjelm-Wallén säger att man i skolforskningen är enig om att det här är den enda vägen. Jag skulle vilja citera en partibroder till Lena Hjelm-Wallén. Han sade: "Trams!" Och det är precis vad det är. Skulle det här vara den enda vägen? Det brukar vara Socialdemokratin som just kritiserar en viss statsminister för uttrycket "den enda vägen". När det gäller lärarutbildningen skulle det här emellertid vara den enda vägen.

Diskussionen borde naturligtvis handla om målet med lärarutbildningen. Rimligen är målet att få fram bra lärare. Vad menas då med bra lärare? Enligt Lena Hjelm-Wallén är det den som har gått den nuvarande lärarutbildningen. Det är också trams. Lena Hjelm-Walléns pedagogiska grundsyn påminner om den lilla anekdoten i vilken läraren säger till föräldrarna: Jag har lärt Kalle att vissla. Föräldrarna svarar: Vad konstigt, vi har aldrig hört honom vissla. Läraren svarar då i en överlägsen ton: Jag sade att jag hade *lärt* honom att vissla, inte att han *kan* vissla.

Vad menas med en bra lärare? Svaret är komplext. Jag vill understryka att det inte finns något enkelt svar. Ett slags praktisk enkel definition skulle kunna vara att en bra lärare är den som skapar goda inlärningssituationer. Egentligen borde en lärares yrkeskunskap mätas i vilka kunskaper eleverna tillägnar sig och som de kan tillämpa.

Jag noterade i går att det i Lena Hjelm-Walléns skolsamhälle inte finns några elever och föräldrar. Det finns bara lärare och anställda inom skolväsendet. Vad tycker då de som alltsammans egentligen är till för, och som verkligen borde utgöra skolsamhället, nämligen eleverna och deras föräldrar? De vet att det finns både bra och dåliga lärare.

Lena Hjelm-Wallén säger att vanlig och allmän skolforskning visar att lärare måste utbildas varvat. Hon tar upp en parallell med bullbak och jäst, vilken hon hört av en lärarkandidat. Denne menade att man inte kan slänga in jästen i ugnen efter bullarna. Det är förvisso en insiktsfull lärdom, som också några stycken av oss har erfarit.

Det är emellertid inte detsamma som att variation när man skall baka bullar består i att välja mellan att antingen blanda mjölet med sockret eller sockret med mjölet. För Lena Hjelm-Wallén är detta uppenbarligen variation. Det är det inte är för oss. Jag konstaterar att Lena Hjelm-Walléns kokbok sannolikt är världens tunnaste. I den finns det ett recept för bullar, ett för kalops och ett för pölsa. I den finns inget recept för biffstek med lök och för biff Rydberg. Alltsammans ersätts med ett enda recept för pytt i panna. Den rätten skulle kanske kunna kallas mischmasch.

Vad menas då med en bra lärare? Jag känner till en person som rätt många var ense om var en bra lärare i fysik. Han var filosofie studerande, garanterat obehörig, utomordentligt kunnig och dessutom så fräck att han under optiklektionerna använde cigarrök i stället för enligt instruktionen kritdamm, för att illustrera strålgången. Han tyckte instruktionen var trams. Naturligtvis är det allvarligt förbjudet och omoraliskt att använda cigarrök, men ingen kritiserade honom för hans agerande, och eleverna tyckte att han var en utomordentligt bra lärare.

Det finns en bankskola i Linköping, i vars styrelse jag en gång satt. Vi i

styrelsen var förtvivlade. Ut från skolan kom elever som hade fått lära sig sådant om bankväsendet som var aktuellt på 50-talet. När vi tog upp detta förhållande i styrelsen konstaterades sorgset att läroplanen måste följas. Att verkligheten var helt annorlunda var att beklaga.

Det finns andra inspirerande källor. Skolan är faktiskt inte Sveriges i särklass största utbildningsinstitution, utan försvaret. Det finns mycket kunskaper att inhämta från försvaret. I försvaret ligger man långt framme när det gäller pedagogik. Det gäller inte minst försvarets brevskola och försvarets forskningsanstalt. Det finns mycket pedagogisk forskning som tyvärr ej når skolans värld, eftersom den är isolerad. Sveriges försvar har Sveriges i särklass största och bästa ledarutbildningsinstitut. Jag menar självfallet inte att man skall flytta över utbildningen. Man kan däremot söka litet inspiration till hur man kan skapa goda inlärningssituationer.

Diskussionen borde som sagt gälla vad som menas med bra lärare. Ett annat kriterium på bra lärare är någon som kan upprätthålla bra disciplin, så att det är tyst och lugnt i ett klassrum. Det är en nödvändig förutsättning för inlärning. Man kan då konstatera att det uppenbarligen finns många lärare som inte är bra. De klarar nämligen inte av detta, vilket de tillstår ganska öppet.

En bra lärare har personlig auktoritet, god självkännedom och kan hantera gruppdynamik och relationer mellan elever och lärare. Ingenting av detta lär man sig på lärarhögskolan. Man kan också konstatera att alla lärare har minst 12 års erfarenhet av utbildning, skola och inlärning innan de börjar på lärarhögskolan. De har ju gått i skolan som elever och rimligen lärt sig ganska mycket. Vi tycker därför att diskussionen mer borde gälla kvalitetskontroll för att säkerställa en hög kvalitet i skolan. I det perspektivet är certifikat, eller som vi kallar det, legitimation, en nödvändighet. Vi i Ny demokrati vill också införa censorer, som fortlöpande kontrollerar kvaliteten. Vi anser också att det är självklart att eleverna skall vara med och bedöma kvaliteten, eftersom de är bäst skickade att utvärdera själva undervisningssituationen.

Eleverna betalar priset för undermåliga lärare, och det är ett högt pris. Det handlar ju om elevernas framtid. Man måste därför ta tag i detta problem, som alla vet finns. Det finns alldeles för många dåliga lärare. Frågan är utomordentligt laddad, det vet jag. Jag har pratat i många lärarrum om den här frågan, och lärarna blir väldigt tysta, de sänker rösten och erkänner problemet men säger att man inte kan göra något åt problemet och att man inte – som de säger – kan bli av med de dåliga lärarna. Synsättet att "bli av med" är rätt otäckt.

Min erfarenhet från näringslivet är att man tar hand om människor som inte lyckas i sin arbetssituation. Man försöker kartlägga vilka sidor som är deras starka, eftersom de sidorna uppenbarligen inte kommit fram i en situation där det inte går bra, och de här människorna hjälps till en annan utveckling. Detta förfaringssätt borde vara självklart även i skolan.

Europas bästa skola måste få Europas bästa lärare. Utbildningen är en mycket liten del när det gäller att få fram Europas bästa lärare. Det är många vägar som leder till bra lärare, ju fler öppna vägar desto bättre. Självfallet

måste vi ha fortlöpande kvalitetskontroll och bra utvecklingsmöjligheter för lärarna.

Vi måste även ha positiva avvecklingsmöjligheter. I dag finns det praktiskt taget ingen möjlighet för ambitiösa lärare att utvecklas vidare inom skolans värld, varför de ofta väljer att lämna den och gå till näringslivet där möjligheter erbjuds. Naturligtvis kan man bli rektor, men då frångår man ju själva läraryrket. Vi vill öppna fler karriärvägar i syfte att möjliggöra för andra i det övriga yrkeslivet att komma till skolan, lika väl som vi vill att individuell lönesättning skall vara en självklarhet.

Fru talman! Låt oss en gång för alla sätta punkt för 70- och 80-talets kunskapsförakt och flumpedagogik.

Anf. 13 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag satt här och blev både ledsen och arg efter Stefan Kihlbergs inledning. Han försöker ge en bild av utbildningsutskottets arbete och liknar det vid en "cykelställsdemokrati", ett kafferep och en skock vilsna får på grönbete. Det är en bild som jag definitivt vill att Stefan Kihlberg skall gå upp på nytt i debatten och ta avstånd ifrån.

Det är möjligt att Stefan Kihlberg tycker sig vara rolig, och då på utskottets bekostnad. Men jag tycker i varje fall att han måste inse att denna roligheten tar udden av vad han sedan säger, eftersom man blir så blockerad av detta. Det är både förakt och nedvärdering. Jag kände det personligen som om han slog mig rakt i ansiktet. Är det detta som var meningen med Stefan Kihlbergs anförande, har han lyckats. Om det inte var meningen, var då snäll och ta avstånd från dessa ord.

Anf. 14 STEFAN KIHLBERG (nyd) replik:

Fru talman! Det var absolut inte min avsikt att förnärma Margitta Edgren. Svaret ligger möjligen i det Margitta Edgren själv säger, nämligen att hon blev så förnärmad och affekterad att hon blev blockerad.

Det är ingen hemlighet att vi i Ny demokrati är kritiska till riksdagens arbetsformer. Det var i princip vad jag sade, fastän på ett något annat sätt.

Anf. 15 MARGITTA EDGREN (fp) replik:

Fru talman! Jag är inte förnärmad. Jag är förbannad. Jag tycker att det är två helt olika känslolägen. Enlig min uppfattning präglas arbetet i utbildningsutskottet från båda sidor av bordet av saklighet, allvar, kompetens och respekt för varandra. Det är minst av allt fråga om något slags "cykelställsdemokrati".

Anf. 16 SÖREN LEKBERG (s):

Fru talman! Jag tänker ta upp en fråga i detta tjocka betänkande, nämligen lokaliseringen av lärarhögskolan i Stockholm. Det är en fråga som har varit föremål för en omfattande diskussion under lång tid.

Jag vill först klargöra den inställning som Socialdemokraterna i Stockholms län har i denna fråga. Vi har från vår sida tålmodigt arbetat under många år för att decentralisera den högre utbildningen och forskningen i Stockholms län. Stockholms län är den största regionen i landet och har

ungefär en femtedel av landets befolkning. För att skapa goda betingelser i detta län ter det sig då naturligt att försöka sprida den verksamhet som redan finns i länet.

Vi kan inte begära att vi skall få ytterligare resurser utöver dem som folkmängden ger anledning till. Det är därför också naturligt att målmedvetet arbeta för att sprida forskningen och utbildningen i länet. Vi tror nämligen att decentralisering och mångfald är någonting som skapar kreativitet. Vi kan också till vår glädje konstatera att den uppfattningen till fullo delas av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Samtidigt är det beklagligt att samma uppfattning inte råder inom andra partier, även om det kanske finns några enstaka undantag. Men de företrädarna har inte fått något inflytande över besluten, utan deras röster har klingat ohörda.

Vi kan nu se att denna fråga kommer fram till ett avgörande. Vi kan dessvärre befara att lärarhögskolan kommer att forsätta att brottas med det problem som varit orsaken till dessa långa diskussioner, nämligen mycket besvärliga lokalförhållanden. Det var detta som var utgångspunkten för diskussionen om omlokalisering. Man ville ge lärarhögskolan ändamålsenliga moderna lokaler sammanhållna i s.k. campusmiljö. Det var då som valet föll på Södertälje.

Den dåvarande regeringen lade fram förslaget, och riksdagen begärde ytterligare utredningar. Sådana utredningar har gjorts. Tunga remissinstanser tillstyrkte en lokalisering till Södertälje, men sedermera har regeringen stannat för att man skall fortsätta att utnyttja de gamla lokalerna vid Rålambshov.

Man talar nu också om att man skall utreda ett alternativ i Brunnsviken. Då bör man samtidigt vara på det klara med att Brunnsvikensområdet är ett av våra få historiskt unika områden i landet. Det handlar om den s.k. Ekoparken, eller rättare sagt, 1700-talsparken. Här har riksdagen i andra sammanhang uttalat sig för att man skall bevara detta område så långt det är möjligt.

I detta sammanhang vill jag ställa en fråga till Larz Johansson. Han anklagade Socialdemokraterna för att inte lägga fram några kostnadskalkyler för Södertäljealternativet. Jag kan förstå att det är ett sätt för Larz Johansson att smita undan debatten. Men vilka kostnadskalkyler finns för en fortsatt verksamhet vid Rålambshov eller en eventuell nybyggnation vid Brunnsvikensområdet?

Fru talman! Om nu riksdagen följer utskottsmajoritetens förslag kan man på goda grunder utgå ifrån att lärarhögskolan i Stockholm, även om den kommer att vara kvar som en enskild lärarhögskola, får leva kvar i bristfälliga lokaler under lång tid framöver.

Jag vill därför för lärarhögskolans bästa yrka bifall till reservation 14.

Anf. 17 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag noterar att Sören Lekberg försöker säga ungefär samma saker som tidigare Lena Hjelm-Wallén, och därmed ge intryck av att det skulle finnas en konsekvent och samfälld socialdemokratisk uppfattning om lokaliseringen av lärarhögskolan.

Jag vill då fråga Sören Lekberg följande. Gav inte den socialdemokratiska

regeringen strax före valet förra året ett klart och entydigt besked om att det förslag regeringen ville gå fram med var att dela lärarhögskolan, förlägga vissa delar – förskollärarutbildning och tidigarelärarutbildning – till Södertälje och låta resten vara kvar i Stockholm? Är det med sanningen överensstämmande? Om svaret på den frågan är ja, undrar jag vad det är som gör att Socialdemokraterna nu i opposition radikalt har ändrat uppfattning.

När man har ändrat uppfattning på detta sätt, tycker jag att det är rimligt att få ett besked om man åtminstone något så när har en uppfattning om vilka investeringsbehov det är fråga om. Om detta skall vara ett realistiskt förslag som skulle kunna gå att genomföra inom överskådlig tid, måste man veta något om vad det kostar och var man skall ta pengarna ifrån.

Om riksdagen nu kan fatta detta beslut, menar jag att vi får ett klart besked om lärarhögskolans fortsatta existens som en sammanhållen högskola lokaliserad i Stockholm. Man kan då starta en målmedveten upprustning av de nuvarande lokalerna och successivt ta i anspråk resterande delar av sjukhusområdet. På detta sätt kommer man under ett antal år, vilket vi är medvetna om kommer att krävas, att kunna bygga upp en fungerande lärarhögskola med en relativt sammanhållen lokalisering.

De delar av ämnesundervisningen som för närvarande bedrivs vid universitetet, kommer naturligtvis även i fortsättningen att bedrivas där. Det skulle inte vara möjligt med campusidéen i Södertälje.

Anf. 18 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Fru talman! Larz Johansson argumenterar litet märkligt. Han har ju tidigare tillhört dem som varmt har uttalat sig för decentralisering och spridning av högskoleutbildning och forskning. Nu anlägger han rent kamerala synpunkter.

Jag har naturligtvis förståelse för kostnaderna. Men man bör då samtidigt tala om vad det kostar att göra en upprustning, ombyggnad och utökning vid Rålambshovsområdet. Det är också ett känsligt markområde i centrala Stockholm. Men vi får inte något besked om vad det kostar att bygga nytt vid Brunnsvikensområdet. Därför finns det inte någon anledning att vara så upprörd över att man inte kan få några exakta besked om kostnaden vid en lokalisering till Södertälje.

Den historiebeskrivning Larz Johansson har givit är något felaktig. Det är riktigt att den socialdemokratiska regeringen i budgetpropositionen 1989 lade fram förslaget att lärarhögskolan i Stockholm skulle lokaliseras till Södertälje. Det är också riktigt att riksdagen sedan begärde ytterligare analyser. Det tillsattes en särskild utredningsman, som kom fram till att utbildningen skulle spridas i Stockholms län och att Södertälje var ett bra alternativ. Förslaget gick ut på remiss. Tunga remissinstanser som länsstyrelsen i Stockholms län och Stockholms läns landsting tillstyrkte förslaget. Det blev sedan föremål för en lång beredningsprocess i regeringskansliet.

Jag är i och för sig den förste att beklaga att beredningsprocessen drog ut på tiden. Sedan redovisade utbildningsdepartementet i ett pressmeddelande hur beredningen av frågan framskred. Det fanns inget förslag från den dåvarande socialdemokratiska regeringen om att 1989 års beslut skulle frångås. Det här är den sanna historiebeskrivningen.

Nu finns det en möjlighet att här ta ställning i frågan på ett sätt som skulle vara bra från regionens synpunkt. Men jag konstaterar att Larz Johansson har ändrat uppfattning och att han nu försöker kamouflera detta med olika kamerala argument.

Anf. 19 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det är alldeles riktigt som Sören Lekberg säger att regeringen lade fram ett förslag 1989. Utbildningsutskottet fann då förslaget så dåligt underbyggt att det inte var möjligt att fatta något beslut.

Som Sören Lekberg har sagt har frågan stötts och blötts i utbildningsdepartementet och i olika utredningar under åren fram till strax före valrörelsen 1991. Då kom det besked från den socialdemokratiska regeringen att utbildningen vid lärarhögskolan skulle delas upp. Återigen skulle förskollärarutbildningen och lärarutbildningen för årskuserna 1–7 lokaliseras till Södertälje – men inte resterande utbildning. Vad är det som gör att Socialdemokraterna i oppositionsställning helt plötsligt har ändrat uppfattning och nu varmt talar för den campusidé man under tre års tid inte hade förmåga att lägga fram ett nytt förslag om till riksdagen?

Jag begär inte några exakta kostnadsberäkningar. Men jag vill veta om ni på något sätt har gjort en uppskattning. Är det fråga om 1 miljard eller 2 miljarder kronor? På vilket sätt skulle detta finansieras?

Jag har i grunden inte ändrat uppfattning när det gäller behovet av att decentralisera utbildning och att använda utbildningsinsatser också som en drivkraft i regional utveckling. Men de regionalpolitiska skälen får inte styra när de utbildningspolitiska besluten fattas. Varje högskola skall naturligtvis lokaliseras efter egna meriter. Att det därefter blir regionalpolitiska effekter på köpet är självklart en fördel. De effekterna skall tas till vara. Men det går inte att fatta utbildningspolitiska beslut enbart från en regionalpolitisk ståndpunkt.

Jag tror att Sören Lekberg kan ge mig rätt i att de ekonomiska förutsättningarna att diskutera en investering i den storleksordningen tedde sig litet annorlunda 1989 i förhållande till 1992. Jag tror också att Sören Lekberg inser att förutsättningarna när det gäller finansieringen av en sådan stor investering har ändrats.

Anf. 20 SÖREN LEKBERG (s) replik:

Fru talman! Det pressmeddelande Larz Johansson talar om kom i september 1991. Pressmeddelandet var inte från regeringen utan från departementet, och den pågående beredningsprocessen beskrevs i meddelandet. Det fanns inte någon färdig proposition. Jag beklagar i och för sig att det inte fanns någon proposition och att beredningen tog lång tid. Det fanns alltså inget socialdemokratiskt förslag som innebar att man gick ifrån den uppfattning man hade 1989.

Larz Johansson talar nu mycket om ett nytt kostnadsläge osv. och att man skall ha kvar förslaget om Rålambshovsparken. Där skall det ske en upprustning osv. Det tyder på att lärarhögskolan i Stockholm visserligen kommer att finnas kvar som en sammanhållen lärarhögskola, men det går inte att se fram emot några större anslag till upprustning. Högskolan kommer av majo-

riteten att dömas till att få fortsätta sin tillvaro i splittrade och bristfälliga lokaler. Jag beklagar detta. Det hade varit till stor fördel om högskolan så småningom hade kunnat flytta över till moderna och ändamålsenliga lokaler i en campusmiljö. Jag tror också att det hade varit samhällsekonomiskt lönsamt.

Fru talman! Till sist konstaterar jag att Larz Johansson har övergett sin tidigare uppfattning om decentralisering.

Talmannen anmälde att Larz Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 21 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket angeläget att lärarhögskolan i Stockholm äntligen får besked om sin framtid. Det kan riksdagen ge lärarhögskolan i dag, vilket skulle vara av stort värde.

Det finns goda förutsättningar att skapa ett bra campus vid Rålambshov. Stockholms stad har tagit fram underlag för en sådan utveckling. Jag tycker att det finns skäl att titta närmare på det underlaget. Det är ett bättre alternativ än en samlokalisering med universitetet vid Brunnsviken.

Fru talman! Jag vill inleda mitt anförande med att citera ett avsnitt ur min motion. Det är i sin tur ett citat ur UHÄ:s rapport 1986:32 om ny grundskollärarutbildning.

"I såväl propositionen", alltså den om ny grundskollärarutbildning, "som utbildningsutskottets betänkande framhålls att lärarutbildningen skall omfatta alla delar av lärarens verksamhet. En mängd angelägna lärarkunskaper anges. För att detta syfte med utbildningen skall kunna förverkligas är det *nödvändigt att ämnesstudiernas yrkesinriktning framträder tillräckligt tydligt. En sådan inriktning mot läraryrket åstadkoms framför allt genom att ämnesstudierna får en tydlig didaktisk karaktär och genom att ämnesstudier och praktisk-pedagogisk utbildning varvas.* I den lokala planeringen kan det vara nödvändigt att utnyttja pedagogisk, metodisk och annan expertkunskap också inom ämnesstudiernas ram. Därmed kan gränsen mellan ämnesstudier och praktisk-pedagogisk utbildning hållas öppen."

För mig är det här yttrandet fortfarande i högsta grad relevant. Det handlar ytterst om vad som är bra för eleverna. Självfallet är ämneskunskaper viktiga. Men det allra viktigaste är elevernas vilja, intresse och förmåga att tillgodogöra sig de kunskaper som är nödvändiga för att de själva skall kunna värdera och sätta in kunskaper och erfarenheter i ett användbart sammanhang och tillämpa dem på olika sätt.

Elevperspektivet har fått låg prioritet i propositionen. Ändå är det för elevernas skull vi skall skapa en ännu bättre skola.

Respekten för eleven är ett grundläggande förhållningssätt som måste genomsyra skolan. Det innebär alla elevers rätt att gå till skolan med glädje och att få den undervisning som behövs utifrån de olika förutsättningar eleverna bär med sig. Det ställer krav på skolan när man formulerar den lokala arbetsplanen och de pedagogiska mål man skall ha i förhållande till läroplan och kommunal skolplan.

Det kräver vuxna i skolan, skolledare och lärare som samarbetar för att

tillsammans med elever och föräldrar nå de målen. Då krävs att lärarna har stor trygghet i sin lärarroll, att ämneskunskaper, pedagogik och metoder finns väl förankrade hos varje enskild lärare. Vuxna som samarbetar ger eleverna trygghet och underlättar inlärningen. Det är litet svårt att tro att en lärare som fått pedagogik och metodik som en särskild kurs efter ämneskunskaperna kan ha samma insikt som den i vars utbildning detta ses i ett sammanhang.

All erfarenhet och även forskning, både i Sverige och andra länder, betonar vikten av att pedagogik och metodik kopplas till ämneskunskaperna. Därför är det något märkligt att innan det ens finns lärare som har gått den reguljära grundskollärarutbildningen ute i undervisningen, och det därmed inte har kunnat ske någon utvärdering av hur det fungerar i verkliga livet, konstatera att det behövs en annan variant. Man underkänner faktiskt någonting som man ännu inte vet något om. Det rimliga vore att undersöka hur något fungerar och göra eventuella förändringar innan man drar slutsatsen att något annat behövs.

Jag konstaterar dock med tillfredsställelse att utskottet betonat några viktiga saker, framför allt hur betydelsefulla lärarnas insatser är för eleverna och att det är viktigt med förståelse för elevernas begreppsvärld och särskilda behov. Utskottet har alltså något högre prioriterat elevperspektivet.

Utskottet betonar också att ämneskunskaperna som ges inom ramen för den nu föreslagna utbildningen skall vara relevanta för undervisningen. Det är bra.

Jag känner också ett behov av att påpeka att jag instämmer i att det skall finnas fler ingångar till läraryrket. Det har jag också markerat i min motion. Men enligt min uppfattning måste skolans behov av bra lärare som utgöra grunden. Det finns redan i dag många som arbetar i skolan eller förskolan som skulle vilja skaffa sig formell behörighet i läraryrket. I de fallen behövs möjlighet att skaffa sig den kompetensen, vilket borde kunna ske på olika sätt, bl.a. genom individuella studieprogram.

Det kan t.o.m. bli så, vilket också nämns i betänkandet, att lärare med för få ämnen i sin utbildning kommer att få svårt att få jobb. Den enskilda skolan kan inte alltid åstadkomma fulla tjänster åt lärare med för smal kompetens.

Jag kan inte se annat än att det förslag om lärarutbildning som riksdagen nu skall ta ställning till innebär att man tar ett steg tillbaka. Dessutom kan det t.o.m. bli så att elever luras in i en återvändsgränd, om de förleds att tro att denna variant uppfyller de krav som kommer att ställas på framtidens lärare. Det handlar inte om att begränsa studenternas rätt att välja – det vill jag betona särskilt – utan om att tillgodose grundskolans elevers behov av och rätt till en skola med kunniga och allsidiga lärare.

Det finns många tecken som tyder på att lärare behöver en bredare kompetens. Det behövs kunskaper om barns utveckling, om barn med särskilda behov, kunskaper i att hantera olika krissituationer, förmåga att samarbeta med vuxna, både andra lärare och föräldrar, kunskap om det enskilda samtalets funktion och om hur det skall få betydelsen av ett utvecklingssamtal som kan utgöra ett stöd för eleven och som visar föräldrar hur de kan och skall medverka i inlärningsprocessen. Förutsättningarna för att dessa krav skall

tillgodoses är bättre – inte helt bra, men bättre – i den reguljära lärarutbildningen.

Fru talman! Trots att utbildningsutskottets betänkande nr 20 på några punkter har närmat sig synpunkterna i min motion, tycker jag fortfarande att min motion är bättre och bättre tillgodoser de krav eleverna har rätt att ställa på sina lärare. Jag yrkar därför bifall till yrkandena 1–5 i min motion.

Anf. 22 STEFAN KIHLBERG (nyd) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Christina Linderholm. Jag kan instämma i mycket av det hon säger. Eftersom hon pratar mycket om bra lärare skulle jag vilja ha en precisering: Vad menar Christina Linderholm med en bra lärare?

Den andra frågan lyder: Vilket konkret råd vill Christina Linderholm ge föräldrar till barn som har lärare som inte är bra utan uppenbarligen och bevisligen är dåliga?

Anf. 23 CHRISTINA LINDERHOLM (c) replik:

Fru talman! En bra lärare är, precis som jag sade i mitt anförande, en lärare som har bredd och allsidighet. Jag frågade i går min dotter, som går sista året i gymnasieskolen, vad en bra lärare är. – Hon svarade att det är en lärare som är kunnig, lyhörd, som har förmåga att fånga upp stämningarna i klassen, förmåga att lyfta de elever som är tysta och kanske inte vågar komma fram med vad de tycker och vad de vill veta. Hon lyfte fram en mängd egenskaper hos en bra lärare. Samtidigt konstaterade hon att det kanske inte var alla lärare som uppfyllde de kraven.

Jag kan instämma i att vi behöver flera bra lärare i skolan, lärare som uppfyller krav på en bredare kompetens och som har denna lyhördhet för eleverna. Men jag tror inte att man uppnår det enbart genom att ge mera ämneskunskaper. Jag tror att det behövs en större bredd. Det är därför jag har väckt min motion och ställt de krav jag har framfört i talarstolen.

Anf. 24 STEFAN KIHLBERG (nyd) replik:

Fru talman! Jag tackar för det svaret och konstaterar att det är lätt att instämma i den beskrivningen. Men jag konstaterar också att många av de faktorer som Christina Linderholm beskriver är personliga egenskaper som är kopplade till personlig mognad. Det lär man sig inte, vare sig lärarutbildningen är varvad eller ej. Det krävs betydligt mer.

Jag upprepar min andra fråga: Vilket konkret och handfast råd vill Christina Linderholm ge föräldrar med barn som har lärare som inte är bra?

Anf. 25 CHRISTINA LINDERHOLM (c) replik:

Fru talman! Självfallet krävs personliga egenskaper hos lärare. Jag tror inte att man åstadkommer sådana med det förslag till lärarutbildning vi behandlar i dag. Det är helt andra värderingar och synpunkter som man måste ha. Man måste kunna värdera eleverna under utbildningstiden. Det menar jag att man har större möjlighet att göra i den reguljära lärarutbildningen än om man kommer från universitetet och skall läsa de 40 poängen pedagogik.

Stefan Kihlberg frågar hur man skall göra som förälder för att bli av med

en dålig lärare – jag vet inte om Stefan Kihlberg använde det uttrycket i sin replik, men han använde det tidigare i sitt anförande. Detta är en fråga för lärare, skolledare och föräldrar gemensamt, som man måste våga ta i.

Man måste kunna diskutera möjligheter för lärare att få fortbildning, att få ökade insikter om hur de själva skall agera för att utöka sin kompetens på olika områden. Man skall också kunna säga att det inte är lämpligt för en viss person att vara lärare; vederbörande får skaffa sig en annan utbildning. Jag tycker att vi måste vara så raka mot eleverna att vi vågar säga att vissa inte passar.

Talmannen anmälde att Stefan Kihlberg anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 26 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! Kammaren behandlar i dag ett betänkande om ny lärarutbildning, dess dimension och lokalisering.

I den motion jag skall tala för finns tre yrkanden till förmån för högskolan i Jönköping. Som jag tidigare vid upprepade tillfällen sagt anser jag att statsmakterna på ett orättvist sätt snålar med resurser till denna högskola men hoppas att en förändring skall vara i sikte – någon gång. Skolan förtjänar detta. Jag vänder mig emot att inga av de 540 platser som skall inrättas lokaliseras till Jönköping, och jag vill anföra följande skäl.

Lärarutbildningen vid högskolan i Jönköping har en lång tradition och gott renommé. Utbildningen finns på grundskollärarlinjen årskurs 1–7 med 150 nybörjarplatser, på fritidspedagoglinjen med 60 nybörjarplatser och på förskollärarlinjen med 120 nybörjarplatser.

Högskolans egentliga upptagningsområde för lärarutbildningar är stort och befolkningsrikt och omfattar – förutom Jönköpings län – Skaraborgs och norra Älvsborgs län. Inom detta upptagningsområde bor ca 1 miljon människor.

Inom upptagningsområdet finns väl utbyggda kommunikationer, och Jönköping som kommunikationscentrum får allt större betydelse. Studerande kan i dag pendla mellan Jönköping och Skövde dagligen med tåg.

Lärarutbildarnas ämnesmässiga kompetens är hög; av 65 lärare är 17 lektorsbehöriga. Därutöver finns en fördjupad kompetens inom det specialpedagogiska området.

Forsknings- och utvecklingsarbeten bedrivs inom olika profilområden där forskarna också undervisar på grundutbildningarna.

Bra lärare leder till en hög rektrytering av studerande till högskolans lärarutbildningar. Lärarutbildningarna ligger i topp i landet vad gäller elevrekrytering, om man undantar storstadsregionerna.

Som exempel på den goda rekryteringen kan nämnas grundskollärarlinjen, årskurs 1–7. Den har under de första åren över hela landet dragits med tomma platser på grund av lågt antal behöriga sökande. I Jönköping däremot kunde redan vid antagningen höstterminen 1990 samtliga 120 platser fyllas, och höstterminen 1991 påbörjade över 150 studerande utbildningen.

Som enda utbildningsort utanför storstäderna fyllde Jönköping vid denna antagning samtliga tilldelade 60 platser på fördjupningen i matematik och

naturorienterande ämnen. Jag framhåller detta mot bakgrund av att det i propositionen klagas på att tillströmningen till lärarutbildningen varit ojämn i landet och att direkta rekryteringsproblem för grundskollärarutbildningen med inriktning på årskurs 4–9 med specialisering i matematik och naturorienterande ämnen funnits.

Vidare efterlyser vi i motionen ett snabbt förslag från regeringen angående vidareutbildning av förskollärare till grundskollärare, årskurs 1–7. Planeringsarbetet för en dylik linje har pågått vid högskolan i Jönköping under innevarande budgetår, och skolan ligger här väl framme. UHÄ har för övrigt föreslagit att denna utbildning i Jönköping skall få medel redan för budgetåret 1992/93.

Fru talman! Jag yrkar bifall till s-reservationerna utom reservation 16, där jag har för avsikt att avstå i voteringen.

I detta anförande instämde Åke Gustavsson (s).

Anf. 27 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Fru talman! Frågan om lokalisering av lärarhögskolan i Stockholm är i sanning en följetong. De första diskussionerna började redan för fem sex år sedan. Redan 1987 gjordes vissa uttalanden av dåvarande utbildningsministern Lennart Bodström, som förordade ett campus i södra länsdelen. Så kom 1989 utredningen av Claes Elmstedt, som förordade att lärarhögskolan skulle placeras i Södertälje. I budgetpropositionen 1989 föreslogs att lärarhögskolan skulle lokaliseras till Södertälje. Det hade ju varit klädsamt om Socialdemokraterna redan då hade intagit den ståndpunkt som de intar i dag; i så fall hade elever och lärare vid lärarhögskolan redan nu kunnat arbeta i en funktionell och väl planerad skola.

Det är ju inte så, som någon sade i debatten tidigare, att förslaget var dåligt underbyggt när det det kom 1987. Sanningen är den att Socialdemokraterna inbördes var så oeniga att man inte kunde enas om det beslut som lades fram i propositionen. I stället beslöt man att utreda ytterligare, och man har fått en utredning som understryker att Södertälje är det bästa alternativet.

Fortfarande är oenigheten så stor att man bestämmer sig för en ny utredning, och en departementspromemoria har nu varit ute på remiss. Här kan man faktiskt se att de pedagogiska villkoren och förhållandena i övrigt är lika när man väger olika alternativ mot varandra. Däremot har man inte alls lagt någon särskild vikt vid det regionalpolitiska inslaget. I de tidigare besluten har man begärt belysning av den inomregionala obalansen och betydelsen av ytterligare högre utbildning på Södertörn. Detta kommenteras ju knappast i propositionen den här gången, trots att remissinstanserna betonar att man behöver högskoleutbildning på Södertörn. Jag får säga att det är märkligt att regionalpolitiska hänsyn inte skall tas i Stockholmsområdet, medan det däremot är viktigt när det gäller andra län.

Nu föreslås alltså i propositionen att man skall se på området Haga–Brunnsviken. Så sent som i november 1991 fattade regeringen beslut om att de berörda kommunerna, dvs. Solna och Stockholm, måste redovisa naturvårdens och friluftslivets intressen i planeringen av området, innan man gör någon ytterligare utbyggnad. Det gäller här ett redan högexploaterat om-

råde ute vid Frescati, där två tredjedelar av marken redan är tagen i anspråk. Samtidigt har också universitetet berättigade utökningsbehov som inte är tillgodosedda.

Den här utredningen kommer naturligtvis att dra ut på tiden ytterligare fem sex år, till nackdel för de studerande och för lärarna vid lärarhögskolan i Södertälje. Uppenbarligen har också den nuvarande utbildningsministern gett efter för Stockholmskompisarnas påtryckningar.

Vad vi nu ser fram emot är åratal av förseningar. Kvaliteten vid lärarhögskolan i Stockholm sjunker ytterligare – för det är ju inte så att en skola som finns på 14–15 adresser ligger i spjutspetsen av den pedagogiska utvecklingen på området. Dessutom finner vi att regionalpolitiken i Stockholms län lämnas därhän.

När man ser till den reservation som socialdemokraterna har lagt fram, skall man vara tacksam att de äntligen har insett behovet av att ta regionalpolitiska hänsyn också i Stockholms län när förhållanden i övrigt är likartade. Ett stöd till den reservationen innebär faktiskt att man ganska snart skulle kunna starta bygget i Södertälje. Man förbättrar för eleverna, man förbättrar utbildningens kvalitet och man stöder motverkandet av den regionala obalansen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 14.

Anf. 28 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp tre saker. Den ena är att jag tycker att Ylva Annerstedt gjorde sig skyldig till ett anmärkningsvärt uttalande när hon påstår att utbildningskvaliteten vid lärarhögskolan i Stockholm sjunker. Jag undrar vad Ylva Annerstedt har för belägg för ett sådant påstående.

Den andra är ett konstaterande att när den dåvarande regeringen föreslog den här lokaliseringen för riksdagen 1989, var det ett enigt utskott som sade att vi inte kunde fatta beslut på grundval av det material som då förelåg, eftersom det var för bristfälligt för att fatta ett sådant viktigt beslut på.

Den tredje är en fråga till Ylva Annerstedt. Har hon talat med den folkpartistiska finansministern om utrymmet för en investering av den här storleken?

Anf. 29 YLVA ANNERSTEDT (fp) replik:

Fru talman! Det är självklart att en lärarutbildning som har sin undervisning spridd på så många ställen som lärarhögskolan i Stockholm, får vidkännas en bristande kvalitetsutveckling, i motsats till vad andra lärarhögskolor har. Vi behöver bara tala med de människor som arbetar inom området för att få veta att lärarhögskolan i Stockholm inte ses som den goda förebild som den skulle kunna vara med den goda personal som den har.

Ibland krävs det faktiskt också fysiska förutsättningar för att man skall kunna ha det samarbete, den samundervisning och den samverkan som lärarutbildningarna kräver i dag. Det är inte fysiskt möjligt att åstadkomma detta i Stockholm med den organisation och de dåliga lokaler som man har.

När det sedan gäller det föregående beslutet, var man så oenig att det inte gick att åstadkomma någon majoritet för att fatta ett beslut, inte ens bland

dem som hade majoriteten vid det tillfället. Därför hamnade man på den ståndpunkten att begära ytterligare utredning.

Att begära en ny utredning är faktiskt ingen ny modell för att förhala ett beslut. Det är precis vad som har hänt i den här frågan. Den ena gången efter den andra begär man nya utredningar, trots att man har mycket goda förutsättningar att fatta beslut på grundval av de utredningar som finns. Jag vill inte precis påstå att den senare utredningen har gett speciellt mycket till de informationer vi redan tidigare hade.

Anf. 30 LARZ JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Det som i det förra inlägget var en sjunkande kvalitet har nu blivit en bristande kvalitetsutveckling, och det är självklart säger Ylva Annerstedt. Jag tycker inte alls att det på något sätt är självklart. Jag vill påstå att lärarhögskolan i Stockholm har en hög kvalitet i sin utbildning. Det krävs nog litet mer än rykten för att göra den här typen av uttalanden i Sveriges riksdag, Ylva Annerstedt.

Dessutom konstaterar jag, eftersom jag inte fick något svar på frågan, att samtalet med finansministern nog har uteblivit. Jag rekommenderar Ylva Annerstedt att ta ett sådant samtal.

Anf. 31 VIOLA FURUBJELKE (s):

Fru talman! I propositionen om lärarutbildning som är orsak till det betänkande som nu diskuteras, föreslås att de nuvarande 21 linjebundna utbildningarna ersätts av 9 examina. Utbildningslinjer som inte gillas av regeringen har den försökt göra sig av med på två olika sätt. Antingen har man frankt deklarerat att de skall läggas ner, det har bl.a. drabbat utbildningslinjen för grundvuxlärare, eller också, och det är ett något mer raffinerat sätt att göra sig av med en utbildningslinje, försöker man tiga ihjäl den genom att låtsas att den inte finns och över huvud taget inte omnämna den i propositionen.

Den senare strategin försökte regeringen använda sig av för att göra sig av med folkhögskollärarlinjen. Det är en utbildning som startade 1970 i Linköping som en särskild utbildning inom ämneslärarlinjen. Nu var dess bättre flera riksdagsledamöter uppmärksamma och protesterade mot regeringens förslag i motioner. Tillsammans med Lars Stjernkvist har jag också i en motion till utbildningsutskottet krävt att folkhögskollärarlinjen framgent skall vara en särskild linje och att man skall utbilda folkhögskollärare med särskilt examensbevis. Jag är tacksam över att utbildningsutskottet var klokare än regeringen och tillstyrkte motionen i denna del.

Tyvärr räckte inte samsynen till att inse värdet av motionens andra del som handlar om grundvuxlärarutbildningen. Den borgerliga utskottsmajoriteten ställer sig bakom regeringens förslag och motiverar avvecklingen av grundvuxlärarutbildningen med att vuxenutbildning till största delen ställer samma krav på kompetens som grundskoleundervisning. Vidare hänvisas till att rekryteringen till utbildningen har varit svag. Vi kan naturligtvis inte acceptera att rekryteringsproblemet utgör skäl för nedläggning. Det rimliga är ju i stället, om man tycker att vuxenutbildning är viktigt, att stimulera rekry-

teringen med offensiva åtgärder. Man behöver inte vara skolmänniska för att inse att vuxenutbildning ställer mycket speciella krav på lärarna.

Det är bl.a. den insikten som ligger bakom att de har byggt upp en särskild kompetens på vuxenutbildningsområdet i Linköping. Där har de samlat all kompetens i ett vuxenutbildarcentrum. De har också landets enda professur i vuxenpedagogik. Förslaget att lägga ned grundvuxutbildningen utgör ett hot mot den roll som Linköping spelar på vuxenpedagogikens område. Vi har i vår motion utvecklat motiven för bevarande av grundvuxlärarutbildningen. Jag skall inte upprepa dem här. I en reservation från Socialdemokraterna återfinns många fler kloka ord som motiverar ett avstyrkande av regeringens förslag om avveckling av den här utbildningslinjen.

Fru talman! Sammanfattningsvis har jag begärt ordet för att tacka utbildningsutskottet för tillstyrkandet vad avser folkhögskollärarutbildningen. Jag beklagar att den borgerliga majoritetens klarsyn inte också omfattade grundvuxlärarutbildningen. Jag instämmer till fullo i den socialdemokratiska reservationen nr 9. Vid en eventuell votering kommer jag att trycka särskilt hårt på nejknappen till förmån för just denna reservation.

Anf. 32 CATARINA RÖNNUNG (s):

Fru talman! För att inte ordningen skall rasa ihop alldeles skall jag be att få korrigera mig och bara yrka bifall till de reservationer som den socialdemokratiska talesmannen i utskottet har yrkat bifall till. Jag vidhåller att jag kommer att avstå vid voteringen som avser reservation nr 16.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

5 § Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1991

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1991/92:UbU23 Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1991 (redog. 1991/92:6).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

6 § Ändrat huvudmannaskap för särskolan och särvux m.m.

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande
1991/92:UbU28 Ändrat huvudmannaskap för särskolan och särvux m.m. (förnyad behandling).

Anf. 33 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Det blev inget ställningstagande till förmån för föräldrarnas rätt att själva besluta om sina barns skolgång, när utbildningsutskottet fick

chansen att pröva betänkandet om särskolan på nytt. Inte heller blev det någon djup diskussion eller en djup analys av en fråga som är utomordentligt viktig för många människor.

Detta trots att utskottets talesman i samband med återremissen i kammaren lovade att pröva föräldrarnas möjlighet till valfrihet med största ödmjukhet och trots att kds ordinarie representant i utskottet försäkrade kammaren om att hon skulle stödja sin motion och därmed föräldrarnas rätt till valfrihet. När beslutet skulle prövas i utskottet svek kds. Då var hänsynen till regeringen starkare än övertygelsen.

Riksdagen tog våren 1991 viktiga principbeslut om valfrihet, om rätten för föräldrarna att själva avgöra vilken skola de skall välja för sina barn. I dag gäller den rätten alla barn, utom de utvecklingsstörda.

Vi har fått många brev och telefonsamtal sedan riksdagen behandlade särskolebetänkandet förra gången. Oroade och kränkta föräldrar har bett utskottets majoritet att tänka om. Varför skall de inte ges samma förtroende som andra föräldrar?

I ett brev, som har nått oss alla i riksdagen, vädjar riksförbundet FUB till oss om att låta föräldrarna själva bestämma om sina barns skolgång. De betonar att de är oerhört angelägna att ta till vara all den sakkunskap och erfarenhet som finns om utvecklingsstörning, inte minst inom skolans värld.

I en artikel i Göteborgs-Posten skriver Jonathan Falck: "Om det är några föräldrar som har god kännedom om hur deras barn fungerar så är det föräldrar till utvecklingsstörda barn." De har tvingats till ett starkt engagemang, eftersom barnen behöver dem mer än andra.

Risken är uppenbar att utskottsmajoritetens agerande kan leda till att särskolans fina verksamhet misskrediteras. Den är till för de utsatta barnens skull. Den skall ses som en plusresurs, något viktigt för barnen, inte något som föräldrar och barn skall tvingas in i.

Christina Linderholm framhöll i sin motion och i sitt fina inlägg vid kammarens första behandling av ärendet att ger man föräldern ansvaret att välja mellan särskola och grundskola, då tar hon eller han också ansvaret. Har vi det yttersta ansvaret, gör vi också en djupare analys än om vi bara slåss mot väderkvarnar i form av välmenta samhällsrepresentanter.

Fru talman! Mycket starka argument talar för att föräldrarna skall ges det yttersta ansvaret också här. Det är mycket sannolikt att det faktiskt finns en majoritet i kammaren som stödjer förslaget i s-reservationen. Ändå finns det en stor risk för att den kommer att röstas ned i dag. Skälet är regeringspartiernas omutliga lojalitet mot regeringen. Det här är kanske inte heller, Stefan Kihlberg, en fråga som Ny demokrati står på ölbackarna och håvar in poäng på.

När vi behandlade betänkandet den 6 maj framhöll Ingrid Näslund, som är kds representant i utskottet, att man inte skall politisera djupt mänskliga frågor så att man inte kan stå för sin övertygelse. Ändå svek Ingrid Näslund och kds-gruppen sin övertygelse när man kom till utskottet. Vad var det egentligen som hände? Det är så svårt att förstå varför det som var övertygelse i kammaren inte längre betydde något när frågan kom tillbaka till utskottet.

Jag kan ha respekt för att en regering lägger band på sina företrädare när

det gäller den ekonomiska politiken. Men det är nytt att riksdagen inte skall få ange inriktning och principiella förändringar i regeringsbeslut. Nog var Lena Hjelm-Wallén ett statsråd med pondus, och inte var Göran Persson eller Bengt Göransson de mest försynta företrädarna för socialdemokratin, men inte kunde de utesluta att riksdagen hade en annan uppfattning än de i viktiga principfrågor. Och inte blev deras pondus mindre av att besluten blev bättre efter en riksdagsbehandling.

Nu verkar det som om politiken har övergått till att bli någon sorts förhandlingsuppvisning: Det här får Moderaterna. Det här tillgodoser vi Folkpartiet med. Det här är en centerfråga, som ingen får röra. Och här har kds haft framgång. Det är farligt, för då cementerar man besluten innan de når ut till debatt. Då låser man sig för nya fakta och nya synpunkter.

Någon gång reagerar en centerpartist eller folkpartist och säger sitt hjärtas mening eller står för sin övertygelse. Så agerade Christina Linderholm när betänkandet behandlades förra gången här i kammaren.

För kds verkar det inte gälla. Här räddar man hellre regeringens prestige än står för sin övertygelse. Kanske anger partiordföranden tonen, och Ingrid Näslund och andra kds:are följer efter. Man säger sig ha vunnit valet på en sympatisk framtoning. Gäller sympatin bara regeringskollegerna? Är det inte någon gång mer sympatiskt att ta strid för frågor där man har en övertygelse? De stora orden om att vi inte skall låsa oss politiskt och om att följa sin övertygelse blir just bara ord när kds:arnas samvete sätts på prov.

Fru talman! Vi socialdemokrater menar att handikappade barns föräldrar skall ha rätt att välja – precis som andra. Jag yrkar bifall till Socialdemokraternas reservation nr 1 vid mom. 6. Jag vädjar till ledamöterna i kammaren att ta konsekvenserna av riksdagens uttalande om valfrihet för föräldrar och barn.

Jag yrkar samtidigt bifall till Socialdemokraternas reservation nr 2 vid mom. 15 i betänkandet. Vi står som tidigare fast vid vår bestämda mening att konsulentverksamheten för flerhandikappade utvecklingsstörda barn måste säkras.

Anf. 34 JAN JENNEHAG (v):

Fru talman! Jag kan instämma i Inger Lundbergs anförande. Det som hon tog upp är det som också vi tycker är viktigt.

Självklart står Vänsterpartiet bakom den meningsyttring som är avgiven till betänkandet. Jag yrkar inte bifall till den, för jag tror att det uppskattas om vi kan minska antalet voteringar en dag som denna. Jag står också bakom det som Inger Lundberg sade när det gäller de socialdemokratiska reservationerna 1 och 2.

Det brev som Inger Lundberg hänvisade till har uppenbarligen alla riksdagsledamöter fått. Vi får många brev och vi får många telefonsamtal, men det här brevet är kort och utomordentligt lätt att förstå. Innebörden är solklar, likaså slutsatsen för den som menar att det finns krafter i samhället som måste ta till vara deras intressen som har det sämst.

Sällan kan man finna en grupp som så väl framstår som mottagare av vår solidaritet och vår praktiska möjlighet att snabbt – faktiskt omedelbart – tillgodose ett behov för just den gruppen.

Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna är naturligtvis inte bara en särgrupp som kämpar för sina egoistiska intressen, utan det är också ett utflöde av den solidaritet som vi i många andra sammanhang ger uttryck för här i kammaren. Det finns i dag ett utomordentligt väl valt tillfälle att visa denna solidaritet.

Anf. 35 CHRISTER LINDBLOM (fp):

Fru talman! Sedan den förra behandlingen av detta betänkande i kammaren har jag och – som vi har hört tidigare här – många andra haft ännu fler kontakter om särskolan. Själv har jag talat med föräldrar, läkare, särskollärare, andra lärare och många andra grupper.

Några av oss i kammaren hade för någon vecka sedan också förmånen att få vara med i en mycket bra och konstruktiv konferens med yrkesvalslärare inom yrkessärskola och specialskola.

Som jag sade i den förra debatten – jag vill upprepa det här – känner jag en mycket stor ödmjukhet i frågan om vem som skall ha det primära ansvaret för prövningen av om en elev skall tas emot i särskolan.

Det är en mycket sammansatt och bitvis motstridig bild man får av skolgången för barn med intellektuella handikapp. Lyckade integreringar i den ordinarie skolan rapporteras liksom lyckade särskoleplaceringar och naturligtvis också misslyckade placeringar av båda slagen. Detta är självklart av den anledningen att handikapp av olika slag är mycket individuella – det finns kanske ingenting som är så individuellt som just ett handikapp.

Målet är att alla barn skall kunna gå i den ordinarie skolan, men det är helt uppenbart att särskolan fyller en mycket stor uppgift för många barn med handikapp. Där finns samlade resurser när det gäller särskild utrustning och speciell pedagogisk kunskap, och med detta kan man skapa en god skolmiljö för barn med särskilda behov.

Föräldrar till barn med handikapp känner sina barn och deras behov mycket väl, ofta bättre än föräldrar till barn utan handikapp. Merparten av föräldrarna skaffar sig genom sitt engagemang mycket information om sitt barns handikapp. Men det är inte självklart att alla föräldrar känner till vilka resurser och möjligheter som just särskolan kan erbjuda.

Alla föräldrar med intellektuellt handikappade barn skall ges en god information om detta. Samtidigt som man informerar föräldrarna om vad skolgång i särskola kontra skolgång i ordinarie skola innebär diskuterar föräldrar och kommun vad som är lämpligaste skolgång för just deras barn.

Det naturliga är att föräldrarnas önskemål tillgodoses, vilket lagen inte heller reser några hinder för. Det är en självklarhet att kommunen i dessa diskussioner skall visa stor respekt och generositet mot föräldrarna och så långt det bedöms möjligt tillgodose deras önskemål. Men utskottets majoritet anser att kommunen som huvudman för all skolverksamhet skall ha initiativet och ansvaret för att pröva om ett barn skall tas emot i särskola eller i ordinarie skola under sin skolpliktstid.

Detta innebär inte, som sagts i debatten, ett omyndigförklarande av föräldrarna, men det är en garanti för att alla föräldrar får den information som krävs för ett bra beslutsunderlag.

Som en följd av återförvisningen till utskottet har nu till betänkandet fo-

gats en passus, enligt vilken utskottet väntar sig att regeringen uppmärksamt följer utvecklingen när det gäller hur föräldrar och skola samverkar för att i elevens intresse välja den för eleven bästa skolformen.

Skulle det visa sig att samspelet mellan kommunens skolansvariga och föräldrarna inte fungerar och att föräldrarna därmed har svårt att hävda sina berättigade önskemål, måste naturligtvis åtgärder vidtas. Jag vill dock upprepa vad jag sade i den förra debatten, nämligen att ingen lagstiftning i världen kan utformas så att man helt undviker konflikter. I dessa konflikter drabbas alltid barnen värst.

Jag vill också upprepa en annan sak: Ge kommunerna chansen att göra en bra särskola bättre, att få lösa uppgiften att överta huvudmannaskapet på ett så bra sätt som möjligt! Redan i dag fungerar samspelet mellan samhälle och föräldrar mycket bra i de allra flesta fall.

Så vill jag ta upp en annan sak. Efter den förra debatten den 7 maj förekom i våra stora dagstidningar formuleringar som kunde tolkas så, att jag skulle betrakta merparten av föräldrarna till särskoleeleverna som missbrukare av olika slag – en fullständigt absurd tolkning av ett replikskifte. Upprörda föräldrar har självfallet hört av sig, och det har även förekommit tidningsinsändare där man hänvisar till just dessa tidningsreferat.

Själv blev jag också mycket upprörd när jag läste artiklarna. Jag må ha uttryckt mig oklart, men läser man protokollet från debatten den 7 maj är det helt obegripligt hur det som sades kan ligga till grund för dessa milt sagt generaliserande formuleringar.

I likhet med föräldrar till elever i andra skolformer har en del särskoleelevers föräldrar problem, men det handlar om undantagsfall. Att vara ett barn med handikapp och samtidigt sakna stödjande föräldrar gör det dubbelt tungt för dessa barn, och därför behöver de i högsta grad samhällets stöd.

Det är också viktigt att framhålla att lagen inte bara avses skydda barn med socialt svaga föräldrar. De har i många fall stöd i annan lagstiftning. Men även runt handikappade barn med socialt väl fungerande föräldrar kan oenigheter uppstå i bedömningen av barnets kapacitet, utvecklingsmöjligheter och behov.

Jag har själv talat med föräldrar som krävt och fått en plats i grundskolan för sitt barn med handikapp och som efter något eller några år insett att barnet skulle få ett bättre stöd i särskolan med dess speciella resurser. De känner därmed att barnet så att säga måste börja om.

Det måste alltid vara barnets rätt som hävdas och inte samhällets eller föräldrarnas. Dessa bedömningar är naturligtvis mycket grannlaga och svåra, men principen om barnens rätt måste ändå hävdas, och det är kommunens uppgift att som huvudman för skolverksamheten i kommunen se till att konfrontationer i möjligaste mån undviks och – som jag har sagt tidigare – ha en generös och stödjande attityd mot föräldrarna till handikappade barn, vilka lägger ned massor med kärlek, tid och engagemang för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för sina barn.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkandet UbU 28 och yrkar samtidigt avslag på reservationer och meningsyttringar.

Anf. 36 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Vi är naturligtvis helt överens om att särskolan behövs och att särskolan har stora kvaliteter, Christer Lindblom. Det är inte det reservationen handlar om. Den handlar om var det som Christer Lindblom kallar för det primära ansvaret skall ligga, vem som ytterst skall få fatta besluten.

Vi är helt eniga om att barnen är olika. Det finns olika behov. Vissa barn trivs bättre i särskolan, andra i grundskolan. Men varför skall föräldrarna inte få göra den bedömningen när alla andra föräldrar får göra bedömningen för sina barn?

Christer Lindblom säger att föräldrarna inte vet vilka resurser som finns. Men det finns ett krav att det för barn med särskilda behov skall finnas en elevvårdskonferens, det finns en skyldighet för samhället att informera och ge så mycket kunskap som möjligt till föräldrarna. Jag tror, Christer Lindblom, att det blir färre konflikter om föräldrarna myndigförklaras.

Det är inte så att föräldrar till utvecklingsstörda barn har svårare att fatta beslut än andra. Naturligtvis kan det någon gång hända att man är litet för optimistisk när det gäller barnets möjligheter till placering i grundskola, på samma sätt som samhället i dag gör felbedömningar. Men är det då inte viktigt att man tillsammans får gå igenom barnets situation och att föräldrarna ytterst får ta ansvaret? Riksdagen fattade principbeslut om det när det gällde alla andra barn 1991 – varför får det inte gälla de utvecklingsstörda barnens föräldrar?

Anf. 37 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Jag vill en gång till betona att den paragraf som vi nu diskuterar inte på något sätt omyndigförklarar några föräldrar. Det är en mycket enkel skrivning i den paragrafen, som är hämtad från en tidigare lagstiftning, en lagstiftning som gällde när landstinget var huvudman.

Jag vill upprepa vad jag sade tidigare, nämligen att det i de allra flesta fall fungerar utomordentligt bra och att man löser det här i god samverkan mellan elever, föräldrar och samhälle. Jag tycker att kommunerna skall få chansen att göra en bra särskola bättre, att utveckla det här samarbetet, samtidigt som vi – som vi har skrivit i betänkandet – har en skärpt bevakning av att detta verkligen fungerar bra och, om det inte skulle göra det, går in och försöker göra korrigeringar.

Anf. 38 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Formellt är inte föräldrarna omyndigförklarade, men att jag använde det begreppet beror på att många föräldrar har sagt att man upplever det så; det känns som om man inte hade förtroende.

Christer Lindblom hänvisade till den gamla lagstiftningen. Och det *är* en gammal lagstiftning. Det har hänt mycket när det gäller synen på valfrihet på senare år. Riksdagen bytte 1991 perspektiv när det gällde alla andra föräldrar och markerade valfriheten starkare än tidigare lagstiftning gjorde. Varför då inte byta perspektiv för de utvecklingsstörda barnens föräldrar?

Anf. 39 CHRISTER LINDBLOM (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det vore lyckligt om vi både i den här debatten och i andra debatter som rör de här sakerna kunde komma ifrån utgångs-

punkten att det skall vara en konfrontation mellan föräldrar och samhälle. Jag tycker att man skall utgå från det samarbete som redan i dag fungerar mycket bra och som jag tror att man ytterligare kan utveckla med kommunen som ny huvudman för särskolan.

Anf. 40 CHRISTINA LINDERHOLM (c):

Herr talman! Jag delar inte Christer Lindbloms inställning när det gäller föräldrarnas rätt till inflytande, i dag lika litet som för ett par veckor sedan. Men för att inte upprepa saker och ytterligare ta riksdagens tid i anspråk vill jag bara hänvisa till det anförande jag då höll.

Men, herr talman, jag har en fråga och en vädjan till de ärade ledamöterna av riksdagen. Frågan är: Är det bara i opposition som man vill stödja ett faktiskt medinflytande för föräldrar? På mig verkar det som om det var så.

Folkpartiet har under lång tid hävdat föräldrarnas rätt att ta ansvar och vara delaktiga. Moderaternas krav på frihet för den enskilde och valfrihet är välkända. Centern står också för valfrihet och ansvarstagande. Kds har motionerat om föräldrarnas rätt till avgörande inflytande. Men i regeringsställning vågar man inte lita helt på sina åsikter.

Med Socialdemokraterna är det tvärtom. När ni hade regeringsmakten stod inte kraven på ett reellt föräldrainflytande i förgrunden. Nu i opposition har ni intagit en annan och bättre ståndpunkt.

Men vore det inte dags att lägga prestigen åt sidan i en sådan här fråga, som inte är avgörande för om regeringar står eller faller, för landets väl och ve eller ekonomiska framtid? Det här är en fråga som är av avgörande betydelse för en grupp föräldrar.

Så till min vädjan. För omkring 11 000 barns skull, ge deras föräldrar en chans! Det handlar om barnens möjlighet till utveckling efter sina förutsättningar. Föräldrarna kan barnen – de har blivit experter på just det egna barnets handikapp. Med ett beslut i dag som ger regeringen i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett förslag om ett avgörande inflytande för föräldrar ger vi samarbete och samverkan en reell chans. Det är barnen värda.

Därför är min slutsats att riksdagens ledamöter bör stödja reservation 1 i betänkandet. Det är den bästa insats vi kan göra när utskottet inte har kunnat komma överens.

Anf. 41 INGRID NÄSLUND (kds):

Herr talman! Naturligtvis skulle vi när vi kommer till vissa frågor önska att riksdagsarbetet fungerade på ett annat sätt – att vi fick utrymme för all vår inlevelseförmåga i olika människors situationer och fick känna den inlevelsen ända in i hjärteroten och att vi inte politiserade en fråga som berör människor så oerhört djupt.

Jag står naturligtvis fast vid allt det som jag sade i kammaren förra gången den här frågan behandlades. Jag anser det fullständigt orimligt att vi inte ger också dessa föräldrar möjlighet att få sista ordet när det gäller barnens skolgång. Alla barn måste gå i skola i vårt land. Vi har ett obligatorium, och det är naturligtvis en förmån.

Jag undervisade under en tid i Zaire, och där visste man verkligen att det var en förmån att få gå i skolan. Jag tänkte faktiskt på utvecklingsländerna

också i det här sammanhanget. Ingenstans är det lättare att acceptera att barn av alla de slag, också med olika typer av handikapp, går i skola tillsammans. Där har vi någonting att lära.

Men nog skulle vi väl önska att vi kunde ge den här rätten till alla föräldrar. Per Unckel sade i går i utbildningsdebatten, på tal om den proposition vi skall fatta beslut om i nästa vecka och som gäller fristående skolor: Makten överflyttas till elever och föräldrar. Detta har verkligen varit något som Moderaterna, Folkpartiet, Centern och kds har arbetat för – vi för vår del utanför riksdagen – under många tiotal år.

Socialdemokraternas intresse för frågan är däremot tämligen nyvaknat, och det gäller inte bara särskolebarnen och deras föräldrar. Socialdemokraterna har minsann haft många år på sig att göra någonting i den här frågan, men det är först nu när de har hamnat i opposition som de tar sig ton, och jag skulle närmast vilja betrakta det som hyckleri att de nu tar sig en sådan ton och nedvärderar alla andra ställningstaganden i frågan. Socialdemokraterna har haft gott om tid på sig – år efter år – att lägga fram propositioner både om vanliga föräldrars rättighet att välja skola för sina barn och om dessa möjligheter för den här gruppen av föräldrar, men Socialdemokraterna har ingenting gjort. Det var först förra året, när Socialdemokraterna inte längre befann sig i majoritetsställning, som det äntligen blev ett beslut som jämnade vägen för det beslut vi nu skall fatta om fristående skolor. Först då kom beslutet om att föräldrar skulle ha rätt att välja skola. Och nu när vi i nästa vecka skall fatta beslut om fristående skolor har Socialdemokraterna på allt sätt motarbetat att de fristående skolorna skall få de ekonomiska förutsättningar som gör att det verkligen blir en reell frihet för föräldrar att därvidlag kunna välja för sina barn. Jag har därför litet svårt med er trovärdighet i den här frågan.

För min egen del står jag naturligtvis fast vid min åsikt att också föräldrarna till dessa barn skall kunna välja skola. Det vi lyckades få med i utskottets skrivning var att regeringen uppmärksamt skall följa utvecklingen när det gäller föräldrars och skolas samverkan vid valet av skolform. Det kanske inte syns vara så mycket, men vad är det egentligen Socialdemokratena har föreslagit? Jo, de har föreslagit förnyade överväganden. De föreslår inte någon ny lag nu, de säger inte nej till propositionen, utan de föreslår förnyade överväganden. Jag är övertygad om att det vi har bett regeringen göra, att fortsatt följa utvecklingen och se hur samverkan fungerar, kommer att leda till att vi så småningom får en förändring i lagen.

Jag är också övertygad om att den utvecklingen inte kommer att gå långsamt. Insikten om att också dessa föräldrar skall kunna få sista ordet när det gäller att bestämma sina barns skolgång växer nämligen mycket starkt. Detta uttrycks på alla håll. Jag har fått höra från många medlemmar av kammaren att man just i en sådan här fråga skulle vilja sitta ner avslappnat och ta reda på mer om hur det verkligen förhåller sig. Jag är övertygad om att vi kan komma fram till en skrivning i lagen till skydd för de mycket få barn vilkas föräldrar riskerar fatta ett felaktigt beslut.

Jag har redan yrkat bifall till min motion, och det står jag fast vid. Jag inser att detta inte har särskilt stor effekt, med tanke på hur beslutsfattandet i kammaren fungerar, men jag försäkrar er att jag kommer att arbeta vidare

med den här frågan. Jag tror att jag har större förmåga att få gehör hos regeringen genom att arbeta för frågan såsom jag hittills har gjort.

Anf. 42 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Fru Näslund! När jag var liten hörde jag talas om ett uttryck som sade: Om argumenten är väldigt svaga, så höj rösten! Litet kändes det väl så, när man lyssnade på fru Näslund. Det är kanske inte alltid så lätt att vara politiker. Ibland får vi inte precis som vi har tänkt oss, och vi får lov att kompromissa för partimajoriteten. Men ibland är det ju också så att en fråga kommer i konflikt med vårt samvete. Då gäller det att vi orkar och klarar av att visa civilkurage. Att detta inte är förbjudet i politiken har Christina Linderholm visat här i dag. Ingrid Näslunds position i utskottet är ändå sådan att hon i praktiken hade kunnat avgöra den här frågan om hon hade visat civilkurage. Anledningen till att jag har tagit den här debatten med Ingrid Näslund är just att hennes agerande i den här frågan har varit så strategiskt.

Ingrid Näslund yrkar bifall till sin motion, eftersom hon vet att det är till intet förpliktigande, i stället för att yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen, som är ett svar på Ingrid Näslunds motion, som innehåller ett principiellt ställningstagande till förmån för föräldrarna.

Sedan kommer Ingrid Näslund in på debatten om friskolorna. Den återkommer vi till. Jag kan nu bara konstatera att utskottsförslaget kommer att innehålla en överkompensation för vissa friskolor. Men den debatten må Ingrid Näslund ta senare med Eva Johansson.

Ingrid Näslund sade i sitt anförande: Jag har litet svårt med trovärdigheten. Det var väl en felsägning, men det är kanske ändå en illustration av fru Näslunds agerande i den här frågan.

Anf. 43 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Herr talman! Jag skall inte orda så mycket mer i den här frågan. Socialdemokraterna har som sagt inte något förslag om att föräldrarna nu skall få denna rätt, utan det man talar om är att man vill att regeringen på nytt skall titta på frågan. Det har jag redan talat med regeringen om att man skall göra, och jag är övertygad om att man kommer att göra det. Men det finns alltså inte här i dag något förslag från Socialdemokraternas sida om att lagen nu skulle förändras.

Anf. 44 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Det finns i Socialdemokraternas reservation ett principiellt ställningstagande till förmån för föräldrarna. Det är en mycket tydlig signal från kammaren. Ingrid Näslund vet att det är det som föräldrarna till de utvecklingsstörda barnen vill ha. Ingrid Näslund vet att det är ett svar på den principiella inriktningen i hennes motion. Ingrid Näslund vet också att det är praktiskt och rimligt att regeringen utformar den formella lagtexten.

Anf. 45 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Herr talman! Naturligtvis skall regeringen utforma den formella lagtexten. Men det är ändå inte så att Socialdemokraterna har begärt att proposi-

tionen skall avslås i denna del, utan ni begär förnyade överväganden. Det begär jag också.

Anf. 46 CHRISTINA LINDERHOLM (c) replik:

Herr talman! Det har blivit litet förvirring i debatten, så jag skulle vilja be Ingrid Näslund om ett förtydligande. Vad är egentligen skillnaden mellan Ingrid Näslunds uppfattning att regeringen ändå ganska snart kommer att ändra sig på den här punkten och att riksdagen ger regeringen i uppdrag att återkomma med ett tydligt lagförslag just i frågan om föräldrainflytande? Jag uppfattade inte riktigt var Ingrid Näslund egentligen landar. Argumentationen var ju helt klar och tydlig för den uppfattning som jag har och som finns i reservation 1, där yrkandet i min motion ingår, men sedan landar Ingrid Näslund någon annanstans, på en egen uppgörelse med regeringen. Vore det inte tryggare att ha en riksdagsmajoritet bakom sig i en sådan här fråga?

Anf. 47 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Herr talman! Såvitt jag förstår finns inte den majoriteten.

Anf. 48 CHRISTINA LINDERHOLM (c) replik:

Herr talman! Vi skulle kunna hjälpas åt att skapa den majoriteten. Då får vi båda två som vi vill. Det är det som jag menar skulle vara det bästa för barnen. I det här läget, när vi inte har ett klart förslag om att föräldrarna skall få det avgörande inflytandet – vilket hade varit det bästa – är det vi har i den reservation jag har hänvisat till det som är det bästa för stunden och som snabbt kan lösa upp den här knuten.

Anf. 49 INGRID NÄSLUND (kds) replik:

Herr talman! Både Christina Linderholm och jag får väl gå tillbaka till våra partigrupper och till det regeringsunderlag som finns, och var och en av oss får avgöra vilken som är den framkomligaste vägen i det här fallet. Christina Linderholm har avgjort det på sitt sätt, och jag avgör det på mitt sätt.

Förste vice talmannen anmälde att Christina Linderholm anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 50 STEFAN KIHLBERG (nyd):

Herr talman! Ny demokrati deltog inte i den förra debatten, men jag följde den från mitt rum. Den fick tyvärr en del vulgära inslag. Jag har begärt ordet för att väldigt kort men ändå tydligt fastslå var Ny demokrati står i den här frågan. Vi står naturligtvis fullt och fast och hundraprocentigt bakom utbildningsutskottets betänkande 28.

Orsaken till att vi stödjer betänkandet är mycket enkel. Det är ett uttryck för vad vi kallar tillämpad, västerländsk humanism. Jag vet att Socialdemokraterna har svårt med det begreppet, men för oss som är uppvuxna i den här miljön är det inga som helst problem att tolka vad det innebär. Det innebär bl.a. omsorg om *alla* människor, *alla* medborgare i Sverige. Det innebär däremot inte någon omsorg om kravmaskiner och särintressen. Det finns i utskottet en fullständigt total enighet om vikten av att med stor omsorg och

grannlaga analys tillvarata intressen även för människor med handikapp av olika sorter.

Det finns bara en punkt där vi egentligen är oense, och det är det vi har kallat vetorätten, dvs. att föräldrarna skall ges den sista och ovillkorliga beslutspunkten. Det skulle kunna ge orimliga effekter, och vi anser därför att det är en orimlig ståndpunkt. Det heter "särskola" beroende på att de elever som går där har särskilda problem, men man vill inte låtsas om det.

Jag vill med eftertryck understryka Christer Lindbloms begäran om litet ödmjukhet. Jag instämmer i allt vad han sade.

Jag konstaterar också att det hyckleri som Ingrid Näslund tillskriver Socialdemokraterna är ganska uppenbart. Varför ordnade Socialdemokraterna inte detta när de hade regeringsmakten om det nu är en sådan kolossalt viktig fråga för dem? Inger Lundberg bekräftar den gamla sanningen som hon själv tillskriver Ingrid Näslund, nämligen att när argumenten tryter höjer man rösten – med den lilla varianten att Inger Lundberg tar till knytnävarna. Det får man inte göra i riksdagen, så hon tar till elakheter och tarvliga antydningar i stället. Jag tycker att vi borde slippa debatter på den nivån.

Om det i framtiden skulle visa sig att de mycket starka skrivningar som finns i utskottets betänkande just för att skydda de här elevernas och föräldrarnas intresse inte räcker, då skall Ny demokrati med nöje medverka till att åstadkomma en förändring som gör att de behoven säkerställs.

Anf. 51 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara påpeka för Stefan Kihlberg att det är nu, i år, inte förra året eller året innan, som riksdagen prövar den stora förändringen av särskolan och särskolans kommunalisering.

Stefan Kihlberg sade att Socialdemokraterna inte förstår sig på tillämpad västerländsk humanism, och jag är benägen att hålla med honom. Tillämpad västerländsk humanism i den meningen att alla föräldrar utom handikappade barns föräldrar skall få fatta beslut om sina barns skolgång är litet främmande åtminstone för mig. Det kan finnas anledning att diskutera vidare vad västerländsk humanism egentligen är.

Jag blev litet rädd när jag hörde Stefan Kihlberg tala om att han är positiv till allt utom särintressen och kravmaskiner. Jag hoppas att Stefan Kihlberg verkligen inte menar att det är de utvecklingsstörda barnens föräldrar som är särintressen och kravmaskiner.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 12 §.)

7 § Tilläggsbudget II (näringsdepartementet)

Föredrogs

näringsutskottets betänkande

1991/92:NU29 Tilläggsbudget II (näringsdepartementet) (prop. 1991/92:125 delvis och 1991/92:150 delvis).

Anf. 52 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Till näringsutskottets betänkande har fogats två socialdemokratiska reservationer, och jag vill börja med att yrka bifall till dem.

Den första reservationen handlar om att regeringen har begärt ytterligare medel för privatisering och utförsäljning av statliga företag. Vi har då från socialdemokratiskt håll gått emot det sätt som man sköter denna utförsäljning på, som egentligen sker på ideologiska grunder. Det nu aktuella fallet kan nämnas i det här sammanhanget utan att man kör i gång en ny, lång debatt – en sådan kommmer tydligen i nästa vecka, om domänverket.

Nu handlar det om SSAB och den aktuella utförsäljningen. Det är egentligen inte någon utförsäljning, utan i praktiken är det ett erbjudande, där regeringen går ut och lånar ca 2 miljarder på SSAB och därmed också höjer kravet på utdelning. De här lånen, eller konvertiblerna, skall ha en avkastning på 10 % per år, och det innebär att SSAB måste betala de här pengarna. Därmed höjs kravet på avkastning i företaget under en lågkonjunktur. Det kan inte vara särskilt förståndigt att göra på det sättet.

Vi har förut sagt att det med all säkerhet hade varit bättre att ha förvaltningsbolaget kvar för skötsel av de statliga företagen. Jag vill upprepa det. Jag vill tillfoga att det är ytterst troligt att det också skulle ha varit billigare – om man nu vill sälja ut någonting – att sköta det över en organisation som redan fanns. I det läge som man nu har hamnat i skall man anlita konsulter och olika kommissioner, vilket säkert är mycket dyrt. Det får vi reda på längre fram och kan debattera det då.

Reservation 2 handlar om avveckling av Bruksinvest AB. Det har delats upp på fyra företag, och det är bra. Det har delats ut till de förut ingående moderbolagen i Bruksinvest. Vi har i reservationen givit exempel på hur det gick med Uddeholms pengar. De tillfördes Uddeholm som moderbolag, numera Böhler-Uddeholm, och ingår i balansräkningen där. I praktiken innebär det att de som har köpt företaget också äger pengarna, som egentligen är till för att skapa ny sysselsättning på de orter som har drabbats. I det här fallet har pengarna hamnat hos en österrikisk ägare.

Vi socialdemokrater tycker därför att man skall se till att styrelserna för Bruksinvests fyra företag skall utformas på ett sådant sätt att svensk majoritet garanteras och att de har anknytning till bygden. Den borgerliga majoriteten i utskottet har inte gått med på det. Det är vad reservation 2 handlar om.

Enligt vad som har sagts på nyheterna i dag kanske ytterligare ett sådant här fall är på gång. Avesta och British Steel har diskussioner om någon typ av samarbete. Så började det mellan Uddeholm och Böhler, och det slutade med att det blev utländskt majoritetsägande.

Argumenten för att se till att styrelserna får den utformning som vi har föreslagit i vår motion stärks ytterligare av sådana här diskussioner, som vi vet förekommer även i de övriga företagen. Då är det min förhoppning att de borgerliga i utskottet inser det och försöker utöva påtryckningar på regeringen så fort som möjligt, så att sådana här bestämmelser fogas till pengarna för Bruksinvest.

Anf. 53 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Det här betänkandet är föranlett av tilläggsbudget II, och där upptas olika områden, såsom utredningar, infriande av pensionsgaranti, europeiskt rymdsamarbete, riksmätplatser och en rad andra ärenden. Dessutom har riksdagen fått möjlighet att ta del av vad föredragande statsrådet har sagt just om upphörande av nämnden för fartygsfinansiering och om Bruksinvest. På samtliga områden utom två är utskottet enigt i sitt ställningstagande.

De områden som Socialdemokraterna har reserverat sig på, som Bo Finnkvist nu har redogjort för, är dels medlen till utredningar, dels Bruksinvest. När det gäller de medel som regeringen har äskat till utredningar behövs de bl.a. på grund av ökade kostnader för utredningsverksamheten i samband med utförsäljningen av statliga företag och bolagiseringen av vissa verksamheter.

Utförsäljningen av statliga företag har vi tidigare debatterat här i kammaren vid ett flertal tillfällen, så vi behöver kanske inte uppehålla oss vid det så länge nu. Vi återkommer, som sagt var, i nästa vecka om domänverket.

Från den borgerliga sidan har vi ansett att det är viktigt att sälja ut en del statliga företag, inte minst för att man skall skilja på statens dubbla roller, men också för att frigöra resurser för offensiva satsningar. Staten har att dra upp riktlinjer och ramar som företagen har att hålla sig inom. Om man skall använda fotbollsspråket, är det så att staten fastställer spelreglerna, men för närvarande är staten också med och spelar på en mängd olika planer. Det här kan skapa problem, samtidigt som konkurrensen inte är likvärdig.

Vi vill från den borgerliga sidan sälja ut ungefär 35 statliga företag, och de medel som då frigörs vill vi använda för satsningar i vägar, järnvägar, utbildning m.m. För att utförsäljningen skall skötas på bästa möjliga sätt behövs det vissa utredningsresurser, liksom det behövs sådana resurser även för bolagiseringen av statliga verksamheter. Utredningsverksamheten har också i övrigt blivit mer omfattande än vad man tidigare förutsåg, så där behövs också de ökade medel som har äskats.

Jag förstår Bo Finnkvist när han säger att han tror mer på de statliga förvaltningsbolagen än på de privata företagen – det ligger i Bo Finnkvists ideologi. Jag skall inte orda mer om det nu.

När det gäller Bruksinvest tillkom bolaget genom att staten under åren 1983–1984 medverkade till en omstrukturering av den del av stålindustrin som var inriktad på specialstål.

En förutsättning för statens medverkan var att de berörda företagen bildade ett särskilt bolag, och det blev Bruksinvest AB. Bruksinvest har kritiserats för sin oförmåga att skapa nya arbetstillfällen. Orsaken härtill har ansetts vara ägarkonstellationen. Bruksinvest har fyra konkurrerande företag som delägare, och därför får man inte fram några vettiga projekt. Man tecknade därför ett tilläggsavtal i januari 1992, enligt vilket Bruksinvest uppdelats i fyra mindre bolag som har samma inriktning som gällt för Bruksinvest, dvs. företagen skall bidra till att nya verksamheter skapas i Bergslagen.

De nya bolagen kommer att etableras under sommaren 1992. I det frågesvar som näringsministern gav här i riksdagen så sent som i slutet av april

gav han försäkringar om att det skall göras omfattande investeringar i dessa områden.

Styrelserepresentationen regleras varken i det tidigare avtal som den förra regeringen träffade eller i tilläggsavtalet från januari i år. Man har ansett att det ankommer på parterna själva att reglera styrelsesammansättningen i bolagen enligt gällande rätt och vedertagen praxis.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 54 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Kjell Ericsson missförstod mig – han ville förmodligen missförstå mig – när han talade om statliga förvaltningsbolag. Jag avsåg *ett* förvaltningsbolag för dessa statliga företag. Jag hävdade att det säkerligen skulle ha varit bättre att ha detta förvaltningsbolag kvar. Förmodligen hade i så fall de åtgärder som möjligen även den borgerliga regeringen är villig att vidta blivit billigare.

Även om dessa företag i enlighet med regeringens ideologi skall säljas ut, skall de ändå skötas under tiden. Det kommer att ta mycket lång tid att sälja ut företagen – det har vi redan sett. Vi hävdar fortfarande att det finns många förtjänster i att ha en sådan här organisation.

När det gäller styrelsen för Bruksinvest är jag fullt medveten om att det tidigare inte fanns några regler för hur styrelsen skulle vara sammansatt. Vad vi har anfört som argument för vårt förslag är att det har kommit in utländska ägare i bolaget. Det har det inte funnits förut. I det här fallet ägs majoriteten av ett utländskt företag, som därmed också äger kassan, och Bruksinvests pengar ligger i kassan.

Vi har sett hur de österrikiska ägarna har uppträtt i Uddeholm. Om svenska styrelserepresentanter inte uppför sig så som ägarna tycker att de skall uppföra sig, byter man helt enkelt ut de svenska styrelserepresentanterna mot lydiga representanter – sådana finns det alltid att köpa. Den risken kan man undanröja om man ser till att det blir en styrelse som har en svensk majoritet och som även har en anknytning till det område som pengarna skall gå till.

Vi har också föreslagit att om man inte blir överens om vem som skall vara ordförande, skall man ytterst kunna gå till regeringen och be denna utse ordförande.

Jag anser fortfarande att detta är ett mycket bra förslag. Jag tror inte att de borgerliga kommer att rösta för vårt förslag, men vi kommer igen i frågan. Det kommer säkerligen tyvärr att visa sig att det blir nödvändigt.

Anf. 55 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Vi på den borgerliga sidan vill sälja ut de statliga företagen på ett effektivt sätt. Det skall inte vara någon realisation, utan försäljningen skall ske till ett riktigt pris. Därför behövs dessa resurser.

Under tiden skall företagen självfallet skötas på ett riktigt sätt. Vi har styrelser och ledningar som klarar av detta, och vi behöver inte ha något statligt förvaltningsbolag för den sakens skull. De nuvarande ledningarna och styrelserna skall sköta företagen tills aktierna har sålts. Detta är alltså inte något

större problem, och man behöver av den orsaken inte ha något stort statligt bolag.

När det gäller Bruksinvest har jag stor förståelse för Bo Finnkvists synpunkter efter vad som förekommit i Uddeholmskoncernen. Men nu är det ju så att företagens verksamheter bygger på avtal och på tilläggsavtal, som redan är tecknade. Frågan om styrelsesammansättningen är inte speciellt reglerad, utan det ankommer på parterna att åstadkomma en sammansättning enligt gällande rätt och vedertagen praxis. Någon lex Uddeholm är det därför i nuvarande läge inte möjligt att åstadkomma.

Det är viktigt att påpeka att regeringen med stor uppmärksamhet följer detta ärende. Jag ser kanske Socialdemokraternas reservation som något av en påtryckning på regeringen att bevaka frågan, så att de medel som finns i bolaget verkligen kommer till den avsedda användningen.

Näringsministern har också, som jag sade i mitt anförande, fått de utfästelser han rimligen kan begära, som han uttryckte det. Nu är det viktigt att se till att dessa utfästelser också uppfylls, och vi kommer att följa ärendet mycket noga.

Avtalet innebär att verksamheterna i bolaget är reglerade och att investeringar skall ske i de här regionerna.

Anf. 56 BO FINNKVIST (s):

Herr talman! Det Kjell Ericsson säger om att det finns styrelser som sköter utförsäljningen av de statliga företagen är fel. Den styrelsen försvann ju i och med att man lade ner förvaltningsbolaget. Sedan har man kallat in olika kommissioner och tydligen också en hel del konsulter för att klara ut de förslag som läggs fram av regeringen eller företag – det har hittills skett i åtminstone ett fall. Efter vad jag kan förstå har detta blivit en ganska dyr apparat. Men jag sade i mitt inledningsanförande att vi får återkomma till den diskussionen när vi har fått reda på hur mycket det hela har kostat. Att det här har blivit väldigt dyrt är givetvis en av anledningarna till att vi motsätter oss det yrkade anslaget.

Anf. 57 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Skötseln av företagen är inte beroende av försäljningen. Företagen sköts av de nuvarande styrelserna och ledningarna, men dessutom har regeringen ställt resurser till förfogande för att hjälpa till med försäljningen, så att denna sker så effektivt och bra som möjligt och så att det inte blir fråga om någon realisation.

När det gäller Bruksinvest vill jag än en gång understryka att det är angeläget att de medel som har satts in i Bruksinvest och sedermera i de nya bolagen kommer till en sådan användning att ökad sysselsättning skapas på de berörda orterna. Men som jag tidigare sade är avtalen redan tecknade, och det är viktigt att regeringen noggrant följer frågan och ser till att pengarna kommer till rätt användning.

Det bör också sägas att det inte är några statliga pengar som ligger i de här bolagen, utan det är bolagens egna medel. Det gör att staten inte hur som helst kan agera här. Däremot kan regeringen trycka på och se till att det blir

en så bra utveckling som möjligt i de här orterna. Det är vi överens om, Bo Finnkvist och jag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

8 § Ändringar i ellagen

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1991/92:NU31 Ändringar i ellagen (prop. 1991/92:135).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

9 § Statlig medverkan för kapitaltillskott till Sparbanken Första AB

Föredrogs
näringsutskottets betänkande
1991/92:NU34 Statlig medverkan för kapitaltillskott till Sparbanken Första AB (prop. 1991/92:168).

Anf. 58 STEN SÖDERBERG (-):

Herr talman! Jag vill såsom företrädare för Liberala partiet framföra följande:

Vi hävdar den enskildes frihet och trygghet samtidigt som vi värnar om fri konkurrens, socialliberalism.

Det föreslås nu att man skall lösa krisen i Första Sparbanken AB genom ett lån på 3,8 miljarder samt att man skall gå i borgen för ett lån på 3,5 miljarder kronor. Det gäller således totalt 7,3 miljarder. Samtidigt täcker man kapitalbehovet i Nordbanken med ca 20 miljarder. Detta leder till att man ej utreder vilka som plundrat bankerna. Locket läggs på!

Att ge tillskott och lån till vissa banker utan att utreda förlusterna strider mot vårt tänkande. Tidningen Arbetet skrev i förra veckan att förlusterna på fastighetsbranschen uppgår till 50 miljarder. I dag omnämndes i nyheterna att fastighetsbranschen förlorar 6 miljarder i Norge.

Jag utvecklar nu det hela närmare: I ett land som tillskriver sig att föra en marknadsekonomisk politik kan ej statliga "akutinryckningar" med åtföljande insatser av skattemedel anses speciellt konkurrensbefrämjande. Det i propositionen föreslagna lånet och borgen leder till en mycket olycklig snedvridning av de hittills gällande konkurrensreglerna inom bankväsendet i vårt land.

Det exceptionella läget som regeringen menar att Sparbanken hamnat i torde vid närmare betraktande, visa sig vara legio i bankväsendet i Sverige. Det torde vara ett stort antal svenska banker som önskar få hjälp att på detta sätt underlätta den fortsatta bankverksamheten.

Statens uppgift i en marknadsekonomi är att inom denna fria marknad uppställa regler för, samt kontrollera efterlevnaden av, de banklagar som riksdagen beslutat om. Det är således ej statens uppgift att garantera uppkomna förluster för den ena eller den andra banken. Rent generellt kan man utgå från att bankverksamhet ligger utanför regeringens och riksdagens kompetensområde. Av bl.a. detta skäl är vi liberaler starka motståndare till att riksdagen tvingas utse styrelseledamöter i bankstyrelserna.

Bankkrisen kan delas in i 4 delar:

A) *Kompetenskrisen*: Bristerna i kreditvärdighetsprövningens kvalitet under 1980-talets senare hälft och under 1990 får ej upprepas. Kompetenta chefer för storföretagen måste rekryteras utifrån.
B) *Lönsamhetskrisen*: Stora kreditförluster överstiger årsvinsten.
C) *Likviditetskrisen*: Förtroendekris hos utländska långivare och allmänheten innebär stort faromoment.
D) *Kapitaltäckningskrisen*: För låg andel eget kapital. Eget kapital måste utgöra 8 % av utlåningen. Företagslånen är kosmetika – en farlig väg.

Beskrivning av punkterna A, B, C och D

A. Orsakerna till 1991-92 års bankkris:

1. Staten styrde fram till avregleringen räntesättningen och kreditvolymerna i Sverige. Genom avregleringen expanderade kreditgivningen ohämmat. Bankerna var ej mogna för denna fas.
2. Bankernas oskicklighet och inkompetens orsakade Sverige det största finansiella fallissemanget sedan Krügerkraschen. Dagens situation är dock värre än 1930-talets. Volymtänkande i stället för riskanalys och lönsamhet.
3. Finansinspektionens övervakande funktion har ej fungerat. Vi kräver en kraftig förstärkning av personal och revisorer, mer kompetens, samt byte av generaldirektör.
4. Den ekonomiska brottsligheten har utnyttjat bankernas oförmåga och inkompetens att bedöma kreditgivningens expansion.
5. Revisionen av bankerna har kraftigt eftersatts av såväl internrevisorer som externa revisorer, inte minst statens egen valda externrevisor.
6. Branschglidningen mellan banker, finansbolag och försäkringsbolag har accelererat risken för ytterligare svåra fallissemang.

B. Bankernas intjäningsförmåga = vinst före kreditförluster (miljarder kronor):

	1991
SE-Banken	7
Handelsbanken	5
Gotabanken	2
Nordbanken	4
Sparbankernas bank	2
Föreningsbanken (1990)	0,1
Östgötabanken	0,2
Totalt	20,3 miljarder

Kommentar: Totalt ca 20 miljarder per år räcker inte på långt när för att täcka kreditförlusterna 1992, 1993 och 1994!

C. Inlåningens struktur (miljarder kronor):

Koncernen	Utländska banker	Allmänheten
SE-Banken	113	139
Handelsbanken	110	123
Gotabanken	24	40
Nordbanken	63	152
Sparbankernas bank	49	30
Föreningsbanken (1990)	0	5
Östgötabanken	3	7
Totalt	362	496 miljarder

Kommentar: I relation till bankernas likvida medel och kortfristiga placeringar (trading- och investmentportfölj) kan minskat förtroende hos de utländska bankerna eller allmänheten snabbt utlösa en allvarlig likviditetskris.

De stora kreditförlusterna – med sänkt rating osv. – skapar en dyrare inlåning för bankerna och andra finansieringsproblem (säkerheter, amorteringsvillkor etc.)

D. Bankernas utlåning 1991 (miljarder kronor):

	Banken	Konc.	Eget kapital Banken	Konc.
SE-Banken	224	315	19	25
Handelsbanken	161	264	13	14
Gotabanken	73	74	4	5
Nordbanken	246	151	12	10
Sparbankernas bank	281	40	10	6
Föreningsbanken (1990)	5	5	0,4	0,4
Östgötabanken	10	10	1	1
Totalt	1 000	859	59,4	61,4

Kreditförlusterna 1991 (miljarder kronor):

SE-Banken	5
Handelsbanken	3
Gotabanken	4
Nordbanken	10
Sparbankernas bank	10 (inkl. Första Sparbanken)
Östgötabanken	1
Föreningsbanken	2
Totalt	35 miljarder (verklig risk 70 miljarder)

Förlagslånen är ej eget kapital (miljarder kronor):

SE-Banken	15
Handelsbanken	8
Gotabanken	3
Nordbanken	10
Sparbankernas bank	6
Östgötabanken	0,1
Föreningsbanken	0,1
	42,2 miljarder

Kommentar: Att inräkna förlagslånen i Kapitaltäckningsunderlaget (kapitalbasen) är principiellt felaktigt.

Enda tänkbara motiv för statligt ingripande: Att upprätthålla förtroendet för det svenska finansiella systemet!

Innebörden:

Skattebetalarna får betala "hela kalaset":

1. Engångsinsats över budgeten.

2. För hög marginal mellan inlånings- och utlåningsräntan, dvs. ränteförlust på 2–3 %. På ca 1 000 miljarder kronor i lån blir detta 20–30 miljarder kronor per år.

3. Statens ingripande snedvrider nu konkurrensen inom banksfären.

Kapitalbehovet i Första Sparbanken 7,3 miljarder kronor och i Nordbanken 20–25 miljarder kronor. Övriga banker kan bli aktuella 1993–94! SE-Banken kan inom tre månader behöva 8 miljarder om Coronado går över styr!

- Strukturomvandlingen påverkas och krisen "mörkas" (de dåliga lånen har lyfts bort).
- Sämre konkurrens medför högre räntevillkor. Utländska konkurrenter hindras att vinna marknadsandelar.
- De övriga svenska bankerna tvingas ensamma var och en bära sina "dåliga lån" balansmässigt/resultatmässigt.
- Skapar stor arbetslöshet (nedläggning av bankkontor och personalavskedanden).

Jag skall säga något om bankernas kapitalbehov 1993–1995. Efter 1990–1992 års stora kreditförluster kommer bankerna – när konjunkturen vänder uppåt 1993 – att kräva rejäla kapitaltillskott för att uppfylla kapitaltäckningsreglerna.

Om bankerna ej lyckas attrahera nytt kapital, kan konjunkturuppgången i Sverige motarbetas av dåligt kreditutrymme i banksektorn. Därvid äventyras även sysselsättningen på såväl kort som medellång sikt.

Således uppkommer frågan om vem som skall satsa det nya erforderliga riskkapitalet i banksektorn. Nuvarande ägarstruktur kanske ej räcker till.

Risk finns således att hela bankägandet kommer att institutionaliseras. Inga privatpersoner kan kvarstå som aktieägare i framtiden. Herr talman! Det är en rysare!

Jag skall vidare säga något om behovet av ett insättarskydd för bankspararе. 1990-talet kommer att innebära att bankerna får en stark konkurrens från obligationssparandet, som i dag ger 10–11 % årlig ränta. Om inflationen blir 3 % per år blir realräntan hela 7–8 %, den högsta under hela efterkrigstiden. Om bankerna skall kunna hävda sig i fortsättningen i konkurrensen om insättarnas medel erfordras ett garanterat insättarskydd i framtiden. Hur detta skall utformas i realiteten kommer att klarna under 1992 enligt källor från banksektorn, som därvid kan tänka sig ett nära samarbete med regeringen.

Jag vill visa på ett hotfullt perspektiv. Staten är redan hundraprocentig ägare av Nordbanken och har 70 % av aktierna i Sparbanksgruppen AB som säkerhet för stödpaketet till Första Sparbanken.

Om oturen är framme behövs det inom kort ett stödpaket till Gota AB, SEB och Sveriges Föreningsbank AB. Försäkringsbolagssektorn lever i dag ett farligt liv med en smal kapitalbas mot bakgrunden av stora kreditförluster, nedgång av aktie- och fastighetsvärden, osv.

Risk föreligger att den borgerliga regeringen går till historien som den som socialiserade hela bank- och försäkringsbolagssektorn.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att bankmarknaden är i stort behov av ett ”letter of intent” från regeringen där det klart uttalas hur regeringen kommer att ställa sig till framtida penningkrav från andra banker med akuta problem. Ett dylikt uttalande är nödvändigt för att stilla den oro som finns hos såväl välskötta banker som den banksparande allmänheten.

Vi anser vidare att den vanskötsel som finansinspektionen tillåtit i Nordbanken måste leda till personbyten.

Vi ser gärna att det tillsätts en antikorruptionskommission som ser över detta och identifierar de skyldiga. Man kan gärna börja med Gotabanken och dess tidigare ägare.

Jag yrkar att regeringen ges i uppgift att utan dröjsmål privatisera Nordbanken.

Med det anförda yrkar jag att propositionen avslås.

Anf. 59 ROLF DAHLBERG (m):

Herr talman! Om Sten Söderberg hade trott att dessa synpunkter hade varit värdefulla för behandlingen av detta ärende, hade han naturligtvis utnyttjat sin rätt att motionera, så att utskottet hade fått ta del av dessa synpunter

som han tydligen upplever som mycket värdefulla. Det har han inte gjort. Inga motioner har väckts med anledning av detta ärende. Det är ett enigt utskottsbetänkande.

Jag kan däremot konstatera att den långa litania som vi har hört är ett utdrag från en motion som gäller ett helt annat ärende, nämligen Nordbanken. Det säger väl allt om betydelsen av vad Sten Söderberg nu har sagt.

Jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 12 §.)

10 § Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1991/92

Föredrogs
arbetsmarknadsutskottets betänkande
1991/92:AU14 Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1991/92 (prop. 1991/92:125 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

11 § Ändrade tillståndsregler för personaladministrativa personregister

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1991/92:KU22 Ändrade tillståndsregler för personaladministrativa personregister (prop. 1991/92:126).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 12 §.)

12 § Socialavgifter på vissa förmåner, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1991/92:SkU32 Socialavgifter på vissa förmåner, m.m. (prop. 1991/92:129).

Anf. 60 GUNNAR NILSSON (s):

Herr talman! Genom skattereformen gjordes beskattningen av olika former av löneförmåner mer likformig och neutral. Syftet var att få en bredare skattebas och att uppnå en rättvisare skattemässig behandling av löneinkomster och andra löneförmåner. Detta har också uppnåtts, även om förmånsvärdet i vissa fall, t.ex. bilförmån, har värderats enligt schablonregler.

I det här aktuella betänkandet behandlas bl.a. frågan om jämkning av för-

månsvärdet för bilförmån och därmed underlaget för sociala avgifter och arbetsgivaravgifter. En annan fråga som tas upp är ett förslag om undantag för anställdas förmånsbeskattning vid förvärv av aktier i det företag där de är anställda.

När det gäller bilförmån innebar det schabloniserade systemet för värdering en betydande förenkling. Det åsatta värdet ligger till grund för preliminärskatt och arbetsgivaravgifter.

Om synnerliga skäl föreligger för jämkning av förmånsvärdet kan den skattskyldige vända sig till skattemyndigheten och begära beslut om jämkning. Av förenklingsskäl har en sådan jämkning tidigare inte påverkat underlaget för arbetsgivaravgifter, vilket nu föreslås. I det nu föreliggande förslaget ges också arbetsgivare rätt att ansöka om jämkning för anställdas bilförmån.

Vi anser att det är principiellt riktigt att skatteregler och regler för sociala avgifter är likformiga. Men en förutsättning för schablonregeln är att de relativt generösa reglerna för bilförmån skall kunna jämkas endast i mycket speciella undantagsfall.

I propositionen som utskottet behandlat sägs att jämkning av förmånsvärdet förekommer ofta och att det också kan var fråga om stora belopp. Detta tar naturligtvis bort en stor del av de förenklingsvinster som var avsikten med schablonreglerna.

I stället för att nu ytterligare öka jämkningsmöjligheterna, bör enligt vår mening de nuvarande reglerna ses över i syfte att minska det totala antalet jämkningar. Detta bör ges regeringen till känna. Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Vi har även reserverat oss mot förslaget att utvidga undantaget från förmånsbeskattning när det gäller köp av aktier och konvertibler i icke börsnoterade företag till att omfatta alla slag av aktier och noterade värdepapper.

Detta är enligt vår uppfattning ett klart avsteg från principen om en likformig beskattning. Ges den anställde en förmån i form av ett erbjudande att köpa aktier i det egna företaget till ett pris som understiger marknadsvärdet, bör han också beskattas för den förmånen. I annat fall uppstår en orättvisa gentemot andra som inte kan få del av motsvarande förmåner.

Den nuvarande undantagsregeln motiveras med att värdet på icke noterade aktier ofta är svårt att fastställa. Någon sådan svårighet föreligger inte för noterade värdepapper som står under marknadens värdering och kontroll. Jag yrkar därför bifall till reservation 2.

Herr talman! I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 61 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! När det gäller skatteutskottets betänkande nr 32 är det framför allt två frågor som kommer att debatteras här i kammaren. Det gäller beskattningen av bilförmåner och möjligheten att slippa full beskattning vid aktieköp.

Vänsterpartiet deltog inte vid slutjusteringen av betänkandet på grund av att jag som representant för Vänsterpartiet just då var ute på en riksdagsresa. Vi får därför ta upp våra meningsyttringar här i kammaren.

När det gäller den första frågan, som alltså gäller bilförmånerna, handlar

det framför allt om taxinäringen. Vi menar att det är rimligt att, oavsett bolagsform eller annan associationsform för företaget i fråga, ha samma regler. Därför kan vi acceptera propositionen i denna del.

Jag vill dock säga att beskattningen av bilförmåner är mycket generös. Reglerna bör ses över. För att väldigt tydligt visa, herr talman, vad jag menar vill jag säga att jag på en utrikes resa förra sommaren – resan var icke arrangerad av riksdagen – stötte på en, skulle jag vilja säga, glad galosch. Själv hade jag rest till platsen med tåg. Den här personen, en svensk, frågade: Vill du låna min bil och åka in till stan? Jag tyckte inte att jag så lättvindigt kunde låna något som är en annans egendom. En olycka kunde ju inträffa. Men mannen sade: Det gör ingenting. Ta min bil. Den är alldeles gratis. Det är en firmabil. Jag betalar ingenting, inte ens om du krockar.

Just det förhållandet att man helt gratis kan åka omkring, så är det faktiskt, på skattebetalarnas bekostnad är orimligt. Visst behövs det en översyn av förmånsbeskattningen liksom en skärpning i detta sammanhang. Det har vi i Vänsterpartiet också motionerat om. Även representanter för andra partier har tagit upp frågan, t.ex. representanter för Centern.

Det lönar sig faktiskt att väcka motioner. Det viktigaste är dock inte att en väckt motion bifalles här i kammaren, utan det viktigaste är att regeringen tar intryck av det som framförs och att den sedan lägger fram en proposition. Det gäller ju att skapa en enighet i de olika frågorna. Finansdepartementet har tillsatt en utredning i syfte att skärpa förmånsbeskattningen, och jag är mycket nöjd med den utvecklingen.

Vad sedan gäller beskattningen av anställdas aktieköp har Gunnar Nilsson redan kommenterat och argumenterat mot föreslagen förändring beträffande gällande rätt. Vi i Vänsterpartiet har väckt en motion där vi noterar att övervägandena i propositionen i dessa delar är så knapphändiga att det inte är möjligt att överblicka problem i andra hänseenden.

Vid en privatisering av gemensam, statlig, egendom skall de anställda naturligtvis ha möjlighet att ta del av olika aktieerbjudanden. Men detta måste ske på ett sådant sätt att inte vidlyftiga skatteförmåner beviljas vissa grupper. Vi stödjer den socialdemokratiska reservationen i detta avseende och yrkar alltså bifall till denna.

Vidare säger vi i vår motion att det finns anledning att ändra på en punkt i gällande rätt. Det gäller möjligheten att jämställa en bolagsstyrelse med de anställda. Vi menar att det är ett felaktigt synsätt. Kammarens ledamöter bör nog betänka att det förekommer stark kritik ute i samhället, utifrån de erfarenheter som gjorts under 1980-talet, mot att bolagsstyrelser och ledande personer i företag har fallskärmsvillkor och över huvud taget mycket förmånliga villkor för egen del. Motiveringen brukar ju vara att de här personerna har en mycket utsatt situation och att de har att fatta svåra och tunga beslut. Därför skall de ha rejält betalt för sitt jobb. Jo, de skall de kanske ha. Men då skall de också ta risker, och dessutom skall deras goda inkomster beskattas. De här personerna skall inte ha särskilda förmåner.

I och för sig finns det inte något formellt s.k. delikatessjäv beträffande den ordning som gäller. Men jag menar att det finns ett moraliskt jäv när det gäller bolagsstyrelser som beslutar om emissioner och möjligheter till aktieköp och som får del av särskilda skattelättnader. Därför menar vi att anvis-

ningarna i den delen skall strykas. Utskottet säger att den tekniska utformning som vi har föreslagit skulle kunna innebära att spärreglerna mjukas upp.

Vi gör inte samma bedömning som utskottet. Jag måste, som jag redan sagt, erkänna att vi i Vänsterpartiet inte var med då utskottet slutbehandlade frågan. Vi har således inte hört alla juridiska argument. Men det är inte så viktigt, för jag känner ju till majoritetsförhållandena här i kammaren.

Tidigare när vi har krävt en skärpning av beskattningen av bilförmåner har det blivit avslag. På samma sätt förväntar jag mig att man på regeringssidan skall inse att det icke är rimligt att bevilja bolagsstyrelser särskilda förmåner när det gäller aktieköp i det egna företaget. Det handlar ju om en skattesubvention för att bolagsledningen skall få del av förmåner som man faktiskt själv beslutar att man skall ha. Det förhållandet är orimligt. Jag tror att regeringen med tiden kommer att inse detta.

Herr talman! Jag framställer inte något formellt yrkande i denna fråga. Men jag poängterar att vi återkommer till dessa saker. Vi vill se till att det blir en bättre etik även i bolagsstyrelserna.

Anf. 62 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Tidigare talare har något beskrivit vad det aktuella betänkandet handlar om. Jag nöjer mig därför med några kommentarer kring det som har sagts här.

Först gäller det socialavgifterna beträffande naturaförmåner. Jag tycker att det är riktigt att vi får en symmetri i och med att jämkningsunderlaget minskas även vad gäller arbetsgivaravgifterna. Därom är vi eniga. Därmed åstadkommes den kostnadsneutralitet som vi eftersträvar. Det kan inte vara rimligt att skattereglerna skall styra valet av bolagsform.

Lars Bäckström tog upp frågan om bilförmåner i litet vidare bemärkelse än utskottet. Han talar om en mycket generös förmånsbeskattning. Delvis håller jag med honom i det avseendet. I ytterkanten så att säga av en schablon kan det förekomma att vissa får en generös behandling. Men å andra sidan får vi inte glömma att exempelvis en resande, som verkligen använder sin bil väldigt mycket i tjänsten, kanske inte har möjlighet att över huvud taget använda bilen privat. Vederbörande får faktiskt betala för att använda bilen i tjänsten. I den här familjen kan det dessutom förhålla sig på det viset att också hemmavarande i familjen måste ha en bil. I sådana fall blir faktiskt bilförmånen en nackdel.

Har man bara litet användning av bilen privat är denna beskattningsform således alls inte generös. Men när det gäller exempelvis den person som Lars Bäckström träffade i Spanien kan beskattningen naturligtvis uppfattas som generös. I utredningsuppdraget ligger ju också översynen av naturaförmånerna. Då tas även den här biten upp. I finansdepartementet tittar man – som Lars Bäckström mycket riktigt sade – för närvarande internt speciellt på de här förhållandena.

När det sedan gäller de anställdas aktieförvärv föreslår vi en utvidgning av den regel som i vissa fall undantar anställdas förvärv av värdepapper från förmånsbeskattning. Här kan vi nog konstatera en ganska olikartad principiell syn på aktierna. Enligt Lars Bäckström handlar aktieinnehavet om att

man tillskansar sig generösa förmåner. Men jag menar att aktieägandet faktiskt innebär att ett riskkapital tillskjuts. Mot bakgrund av den uppgång som var på börsen under 80-talet kan man kanske förstå Lars Bäckströms synpunkt. Men nu när läget på börsen och i näringslivet har förändrats får man inte automatiskt förmåner – nu handlar det om ett riskkapital på ett annat sätt. Det tycker vi är värdefullt att notera.

Vi tycker också att det är värdefullt att de anställda i företagen får möjlighet att bli delägare. I det här sammanhanget skall vi komma ihåg att det finns begränsningsregler, som framgår av utskottets betänkande. Därför kan det inte bli fråga om att man utnyttjar det här alldeles för mycket. Även i det här fallet tycker jag alltså att utskottet så att säga har hamnat rätt.

Lars Bäckström tar också upp förmåner i näringslivet i allmänhet vad gäller fallskärmsavtal och sådana saker. Det ligger utanför det som utskottet för närvarande skall behandla. Det är en diskussion som vi kan föra i ett annat samanhang. Det handlar inte om beskattningsreglerna för aktieförvärv.

Sammanfattningsvis vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 63 GUNNAR NILSSON (s):

Herr talman! När det gäller underlaget för de sociala avgifterna är vi överens om i utskottet att det skall vara detsamma som förmånsvärdet i övrigt.

Det är naturligtvis också bra att finansdepartementet skall se över bilförmånerna för att precisera förmånsvärdet och beskattningen. Men i det sammanhanget är det fel signaler att först öka möjligheterna för jämkning av förmånsvärdet för att sedan starta en utredning om huruvida man skall kunna skärpa samma beskattning. Det är också viktigt att riksdagen slår fast att denna utredning inte får leda till någon ytterligare urholkning av likformigheten och neutraliteten i beskattningen mellan löner och förmåner.

Enligt vår mening bör regeringen därför snarast lägga fram förslag som avgränsar och begränsar jämkningsmöjligheterna till verkligt speciella skäl. Man skall gärna också skärpa beskattningen i de fall där utnyttjandet av förmånen är uppenbart större än schablonvärdet. Vi menar att riksdagen bör ge regeringen detta till känna.

När det gäller försäljningen av aktier till anställda, vilken också är kopplad till privatiseringen av statliga företag, måste jag fråga Carl Fredrik Graf om avsikten är att vår gemensamma egendom skall realiseras bort. Detta blir fallet endast vid en försäljning där priset är lägre än marknadsvärdet. Om den skall realiseras bort, varför skall detta ske med hjälp av skattesubventioner?

Anf. 64 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Det är två diskussioner som vi för när det gäller bilförmåner. Den ena rör det som tas upp i bl.a. Bækkevolds utredning. Den andra rör det som vi omedelbart skall göra för att få ordning på den asymmetri som råder vad beträffar beräkningen av de sociala avgifterna. Vissa branscher, taxinäringen har nämnts, har väldiga problem i detta sammanhang. Vi tycker att det är angeläget att detta omedelbart rättas till, så att inte skattesystemet styr valet av bolagsform. I övrigt får vi anledning att återkomma till

bilförmånerna när de utredningar som för närvarande är tillsatta har arbetat färdigt.

Beträffande förmånen att förvärva aktier i ett företag där man själv är anställd skall vi komma ihåg att det blir ett lägre pris vid förvärvet. Men vill man försälja aktierna i ett senare läge blir underlaget för beskattningen av reavinsten större. Förmånen kan faktiskt diskuteras även ur den synpunkten. Då kanske det inte ställer sig lika förmånligt. Jag vill också understryka att det finns begränsningsregler för i vilken utsträckning man kan förvärva aktier. De framgår av utskottets betänkande.

Anf. 65 GUNNAR NILSSON (s):

Herr talman! Vi får återkomma i frågan om bilförmåner när vi eventuellt får material från regeringen. Det viktiga är att slå fast att den utredning och översyn som görs inte får leda til en urholkning av likformigheten i skattesystemet.

Vid försäljning av aktier, bedömning av deras marknadsvärde och en uppskjuten skatt föreligger ett allvarligt brott mot likformigheten i beskattningen. Det förvånar mig litet att Carl Fredrik Graf inte har förtroende för att marknaden kan klara en av de mest grundläggande uppgifterna för marknaden, att fastställa ett korrekt marknadsmässigt pris på aktier. Ert parti brukar i andra sammanhang tala om marknadens förträfflighet och överlägsenhet.

Anf. 66 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Jag vill upprepa att jag tycker att det är viktigt att det blir möjligt för anställda att bli delägare i de företag där de verkar. Den här bestämmelsen innebär bara en smärre utvidgning av de nuvarande reglerna, som gör att även anställda i börsnoterade bolag får den möjligheten. Det tycker vi är viktigt av principiella skäl.

Anf. 67 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Carl Fredrik Graf undrar om inte jag insåg att förvärvandet av aktier var ett risktagande. Det inser jag. 80-talets utveckling, valparnas lek, har visat att det är ett högt risktagande för många småaktiesparare. Många anställda som köpte aktier i Fermenta förlorade ganska mycket. Jodå, när valparna leker är det några som blir utsatta.

Men det vi talar om här är att om man får förmånen att köpa aktier till underpris, på särskilt förmånliga villkor, bör denna förmån beskattas. Det är det som vi påtalar. I annat fall rör det sig om en form av skattesubvention.

Förmåner bör beskattas. Det är bra om vi har ett enkelt, likformigt skattesystem. Men denna regering bygger in mer och mer undantag, så reglerna kommer snart att vara undantagen i det skattesystem som ni bygger upp. Regeringen är på väg åt fel håll med detta. Vi vill slå fast att förmåner skall beskattas.

Bolagsledningarna har klarat sig ganska bra. De har rätt god överblick över marknadsläget. Att de skall få köpa aktier till underpris och sedan ha en skattesubvention för detta tycker jag är stötande. De är vanligtvis rikligen lönemässigt belönade för sitt styrelseuppdrag och bör sedan inte ha extra

Socialavgifter på vissa förmåner, m.m.

skattesubventioner när de tilldelar sig själva förmånen att köpa aktier under marknadsvärdet. Det är vår poäng.

Anf. 68 CARL FREDRIK GRAF (m):

Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av Lars Bäckströms inlägg. Det väsentliga med förändringen är bl.a. att vi vill att småaktieägare skall få del av de här möjligheterna och att ägandet på det viset skall spridas. Det tycker vi är angeläget.

Uppenbarligen finns det också anledning att repetera att det finns en begränsningsregel som säger att förvärv skall gälla maximalt 30 000 kr. Den regeln i kombination med de andra reglerna gör att det ine föreligger en sådan risk som Lars Bäckström talar om, att bolagsledningar och andra skall tillförskansa sig förmåner utöver vad som kan vara berättigat. Köper man stora aktieposter är det andra regler som gäller.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande utbildningsutskottets betänkanden 1991/92:UbU20, UbU23 och UbU28, näringsutskottets betänkanden 1991/92:NU29, NU31 och NU34, arbetsmarknadsutskottets betänkande 1991/92:AU14, konstitutionsutskottets betänkande 1991/92:KU22 samt skatteutskottets betänkande 1991/92:SkU32.

Utbildningsutskottes betänkande UbU20

Mom. 1 (skolpolitiska utgångspunkter för lärarutbildningen)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 135 för reservation 1 av Lena Hjelm-Wallén m.fl.

Mom. 2 (skolans värdemässiga grund)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 134 för reservation 2 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4 (krav på lärarutbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 1991/92:Ub39 av Christina Linderholm i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (examensbeskrivningar och examinationsrätt)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 12 för meningsyttringen av Björn Samuelson i motsvarande del.

Mom. 7 (individuella studieprogram)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 1991/92:Ub39 av Christina Linderholm i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (principer för lärarcertifikat)
Utskottets hemställan bifölls med 170 röster mot 136 för reservation 5 av Lena Hjelm-Wallén m.fl.

Mom. 21 (påbyggnadslinje om 20 poäng för lärare för grundläggande utbildning av vuxna, m.m.)
Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 135 för reservation 9 av Lena Hjelm-Wallén m.fl.

Mom. 31 (forskning med anknytning till lärarutbildningen, m.m.)
Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 135 för reservation 13 av Lena Hjelm-Wallén m.fl.

Mom. 32 (högskolan för lärarutbildning i Stockholm)
Reservation 14 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. bifölls med 160 röster mot 146 för utskottets hemställan. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 37 (planeringsramar för grundskollärarlinjens inriktning mot årskurserna 4–9)
Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 130 för reservation 16 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment
Uskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU23
Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU28
Mom. 6 (beslut om elevs mottagande i särskola)
Först biträddes reservation 1 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 1991/92:Ub60 av Ingrid Näslund i motsvarande del – med acklamation.
Härefter bifölls utskottets hemställan med 160 röster mot 138 för reservation 1 av Lena Hjelm-Wallén m.fl. 9 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (vissa personalfrågor)
Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 135 för reservation 2 av Lena Hjelm-Wallén m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU29
Mom. 1 (utredningar m.m.)
Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 133 för reservation 1 av Anita Gradin m.fl.

Mom. 7 (avveckling av Bruksinvest AB)
Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 132 för reservation 2 av Anita Gradin m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU31
Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande NU34
Utskottets hemställan bifölls med 304 röster mot 2 för det av Sten Söderberg under överläggningen framförda yrkandet om avslag på propositionen. 1 ledamot avstod från att rösta.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU14
Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU22
Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU32
Mom. 2 (jämkningsreglerna vid inkomsttaxeringen)
Utskottets hemställan bifölls med 182 röster mot 124 för reservation 1 av Lars Hedfors m.fl.

Mom. 3 (anställdas aktieförvärv)
Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 132 för reservation 2 av Lars Hedfors m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Meddelande om anmälan till kammardebatterna måndagen den 1 juni

Anf. 69a FÖRSTE VICE TALMANNEN:
Med anledning av instundande helg ombeds de som skall delta i kammardebatterna måndagen den 1 juni att om möjligt anmäla sig till talarlistan redan i dag.

Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan närmast upptagna ärendena, skatteutskottets betänkande SkU29, bostadsutskottets betänkande BoU22, lagutskottets betänkande LU36, utrikesutskottets betänkanden UU20, UU21,

UU28 och UU27 samt kulturutskottets betänkande KrU30, beslöt kammaren på förslag av förste vice talmannen att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i dessa ärenden avslutats.

13 § F-skattebevis – nya regler för skatteavdrag och socialavgifter, taxeringsfrågor

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1991/92:SkU29 F-skattebevis – nya regler för skatteavdrag och socialavgifter, taxeringsfrågor (prop. 1991/92:112).

Anf. 69b GUNNAR NILSSON (s):

Herr talman! Betänkandet behandlar dels propositionen om F-skattebevis och regler för skatteavdrag och inbetalning av sociala avgifter, dels ett antal motioner om skatterättsliga frågor som behandlats i anslutning till propositionen.

Propositionen om F-skattebevis för företagare tillstyrks i sin helhet av utskottet, medan motionerna föranlett ett antal reservationer och särskilda yttranden, som jag något skall kommentera.

Ny demokrati har reserverat sig till förmån för ett antal motioner, där det föreslås en uppluckring av den skatterättsliga lagstiftningen. I motionerna föreslås bl.a. generell rätt till ersättning för rättegångskostnader till enskilda som får rätt i ett skattemål, generellt anstånd med betalning av skatt vid överklaganden, begränsningar i domstolarnas handläggningsrätt vid ändrad praxis och slopande av skatteflyktslagen.

Utskottet avstyrker motionerna med hänvisning till en kommande utredning om rättssäkerheten vid beskattning. Utskottets majoritetsskrivning ger dock intryck av att utvecklingen på det skatterättsliga området kan gå i motionernas riktning. Man säger dessutom att regeringen inom kort avser att lägga fram ett förslag om slopande av skatteflyktslagen.

Vi delar utskottets uppfattning att motionerna skall avslås, men vi kan inte ställa upp på den motivering som utskottsmajoriteten anför.

Enligt vår mening bör den aviserade utredningens arbete gå ut på att föreslå en anpassning av lagstiftningen till den praxis och de erfarenheter som nu har vunnits av skattereformen och av gällande lagstiftning. Direktiven bör inte formuleras eller tolkas så, att de på ett avgörande sätt rubbar den nuvarande balansen i de skatterättsliga förhållandena.

Det är vår bestämda uppfattning att lagen om skatteflykt behövs också i framtiden. Regeringen bör därför i enlighet med skatteflyktsutredningens förslag, i god tid före 1993, då den nuvarande lagen upphör, lägga fram förslag om en ny och mer preciserad lagstiftning mot skatteflykt och osund skatteplanering. Detta har vi från den socialdemokratiska utskottsgruppen anfört i ett särskilt yttrande, och vi kommer att följa de här aktuella frågorna i den fortsatta hanteringen.

I en socialdemokratisk motion av Hans Göran Franck m.fl. belyses den ekonomiska och organiserade brottsligheten och dess negativa följder för se-

riös verksamhet, framför allt inom hantverks-, service- och handelsverksamheter. I en utredning som initierats av LO-distriktet i Stockholm konstateras att gatuhandeln och den s.k. tillfälliga handeln till ca 90 % underlåter att betala skatter eller sociala avgifter för sin verksamhet.

Gatuhandeln är i dag en snabbt växande företeelse, som utgör ett allvarligt hot mot etablerade och seriösa företagare. Verksamheterna fungerar ofta också som inkörsport och inskolning till grövre ekonomisk brottslighet och kriminalitet av olika slag. Det är därför synnerligen angeläget att regeringen vidtar konkreta åtgärder, dels för att påverka attityder och värderingar till verksamheter som baseras på ekonomisk brottslighet, dels för att förbättra kontrollen över redovisning av skatter och sociala avgifter inom den tillfälliga handeln och andra fuskbenägna branscher. Detta bör ges regeringen till känna.

Utskottsmajoriteten skriver i betänkandet att man delar motionärernas uppfattning när det gäller behovet av en effektiv kontroll på detta område. Man utgår dock från att regeringen följer utvecklingen på området och vidtar lämpliga åtgärder, varför något behov av ett riksdagens tillkännagivande inte föreligger.

Vi har dock inte sett några förslag eller initiativ från regeringen på det här området. Det finns där snarare uttryck för en liberal syn på skattelagstiftningen som varit gällande.

Ett tillkännagivande är därför väl motiverat. Det är också ett sätt för riksdagen att, genom att konsekvent och beslutsamt ta avstånd från de avarter som här påtalats, medverka till att förstärka attityderna mot ekonomisk brottslighet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 8, avslag på övriga reservationer, och bifall till utskottets hemställan i övrigt.

Anf. 70 PETER KLING (nyd):

Herr talman! Nu är det dags att börja tänka på skattebetalarnas rättssäkerhet. Vi måste skapa lagar och bestämmelser som utgår från människan och inte från myndigheternas aspekter.

Alla känner vi en lättnad efter deklarationsinlämnandet. Myndigheterna har flera år på sig att riva upp en deklaration. Detta kan inte vara riktigt i ett modernt rättssamhälle. Man skall kunna kräva att myndigheterna har en sådan kompetens att de inte behöver riva upp gamla deklarationer för flera år tillbaka. Det finns fall – hör och häpna – där myndigheterna har rivit upp deklarationen efter 8–9 års tid. Det leder givetvis till en stor katastrof för de människor som det drabbar.

Det finns en sak till som jag måste peka på i denna debatt. Det är beklämmande att skatteregler tolkas olika från skattemyndighet till skattemyndighet. Det finns arbetare som har fått avdrag för traktamenten godkända år efter år, och rätt som det är river man upp beslutet från myndigheternas sida och beskattar dessa traktamenten. Man kan själv räkna ut vad det innebär för en vanlig arbetare och hans familj i det fall han kanske fått 10 000–15 000 kr i traktamente och myndigheterna river upp besluten tre fyra år tillbaka i tiden. Det blir katastrof.

Hans kompis kanske är lyckligare och bor i en annan kommun där skatte-

myndigheterna inte tolkar bestämmelserna på samma sätt, och han får då dra av dessa traktamenten år efter år utan åtgärd. Nej, vi måste få klarare regler som säger att man skall behandlas lika från ort till ort. Detta är en självklarhet när det gäller rättssäkerheten i Sverige.

Sedan vill jag tala litet grand om den svarta sektorn. Jag tror personligen att den omsätter omkring 100 miljarder kronor och kanske mer. Det är helt klart att man skall kontrollera vissa branscher och vissa nischer hårdare. Men jag vill poängtera att det viktigaste för att minska den svarta marknaden i Sverige är att sänka momsen, arbetsgivaravgifterna och marginalskatterna. Annars kommer vi att få leva med den svarta sektorn hur många år som helst, mina damer och herrar, och den blir bara större för var dag som går.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1 vid mom. 5, reservation 3 vid mom. 10, reservation 6 vid mom. 15 samt reservation 7 vid mom. 16. Övriga reservationer yrkar jag för att spara kammarens tid inte bifall till.

Anf. 71 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! I betänkande SkU29 råder enighet om F-skattebeviset. Men det finns i varje fall en hel rad reservationer, åtminstone från Ny demokrati och i något fall från Socialdemokraterna, samt en meningsyttring från Vänsterpartiet.

När det gäller de delar av motiven som Gunnar Nilsson har talat om, är i princip Vänsterpartiet och Socialdemokraterna överens om bedömningen. Denna lag, som populärt kallas generalklausulen mot skatteflykt, behövs. Den behövs särskilt i ett läge där regeringen har drivit igenom att man öppnat möjligheten för ett slags generalklausuler för individen. Det kan vara riktigt. Jag har tidigare i kammaren sagt att att det kan behövas vad man i internationell skattedebatt kallar Tax Payers Charter, som ger den skattskyldige vissa grundläggande rättigheter. Men det skall finnas en ömsesidighet, och det finns behov av en generell lag mot skatteundandraganden.

Andra punkter som här tagits upp gäller en socialdemokratisk reservation angående åtgärder mot tillfällig handel. Vi från Vänsterpartiet stöder den reservationen. Det sägs här ibland att politiker skall gå ut i verkligheten, och särskilt sådana här vackra dagar finns det skäl att göra det. När vi gör det – vilket vi naturligtvis gör – befinner vi oss i den del av verkligheten som är Drottninggatan här i Stockholm. Vi ser där att den tillfälliga handeln verkar vara ett påtagligt problem. Jag är inte helt säker på att alla de försäljare som finns på den gatan är momsregistrerade. Det kan hända att några är det, men jag tror att det där finns ett betydande inslag av ej registrerad handel.

Detta pågår ganska ofta. Sedan går ett par konstaplar förbi, och då töms gatan, och därefter är de tillbaka igen. Det är en del av verkligheten. Eftersom alla ledamöter har sett detta, borde reservation 10 tillstrykas. Man går ju inte med slutna ögon på Drottninggatan, eller hur? Det är då mycket märkligt att inte utskottets majoritet velat stödja denna reservation.

Sedan har vi från Vänsterpartiet avgett en meningsytttring med anledning av en socialdemokratisk motion vad gäller kontroll av kapitalinkomster inom företagssektorn. Utskottet har inte tillstrykt den, utan menar att det finns andra medel för att uppnå detta, t.ex. bättre revisionsverksamhet. Det

är klart att det kan finnas olika metoder att angripa ett problem. Men det ena utesluter inte det andra. Med en sådan åtgärd som vi föreslår, skulle man få mer tid till att arbeta med revisionsverksamheten och kunna göra mer fördjupade revisioner. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till meningsyttringen vad gäller mom. 9.

Detta är ett stort och angeläget problem. I måndags kunde vi i pressen läsa om skattemyndigheterna i Västsverige – min egen hemregion, där jag vet att skattemyndigheterna är alerta och måna om att göra ett bra jobb. Rubriken i Svenska Dagbladet var: Vartannat företag fuskar med skatten. Man hade kontrollerat 61 företag, och för 30 hade man fått fram förslag till höjningar med i genomsnitt ca 250 000 kr.

Nu tror jag inte alls att det är riktigt så eländigt som att vartannat företag fuskar med skatten. Jag tycker inte att man skall vara alarmist och måla allt som en enda stor nattsvart säck. Jag tror att merparten av de svenska företagarna är hederliga och vill sköta sina åligganden. Men det är då mycket viktigt att man åtgärdar illojal konkurrens – vilket tas upp i den förut nämnda reservationen – och t.ex. den tillfälliga handeln.

Det borde regeringspartierna och Ny demokrati ha insett, och man borde stött reservationen. Men det gör man inte. Då får man naturligtvis i längden problem i vissa företag. Skall jag sköta mina åligganden när riksdag och politiker inte inskrider mot denna illojala konkurrens? Genom att man inte tillstyrker detta mycket blygsamma krav att göra ett tillkännagivande om att vidta specialåtgärder mot t.ex. den tillfälliga handeln främjas den svarta sektorn.

Herr talman! Peter Kling sade att det finns en svart sektor som omfattar 100 miljarder kronor. Jag tror att även det är något överdrivet. Det måste ju finnas utrymme för den goda grannsämjan. Allt som görs är ju inte fråga om skatteundandragande.

Visst finns det de som ägnar sig åt skatteundandragande. Vi har från Vänsterpartiets sida många gånger påtalat att åtgärder måste vidtas. Vi har velat anslå mer pengar till fördjupade revisioner och kontrollverksamhet. Men i stället har majoriteten dragit in på anslagen till skatteförvaltningen så att det inte har funnits möjlighet att göra fördjupade revisioner. Trots det vet vi att varje handläggartimme betalar sig 10–20 gånger om.

Det är inte korrekt att ekonomiska oegentligheter undanröjs enbart med hjälp av att sänka skatteuttaget. Det skulle betyda att länder med ett lågt skatteuttag alltid har en liten svart sektor. Men då har man inte befunnit sig i den verklighet som finns utanför Sverige. I många länder med ett lågt skatteuttag finns det en omfattande svart sektor. Det här är ett fullständigt klart faktum för den som ger sig ut utanför landets hank och stör. Det behöver man göra i dessa internationella tidevarv.

Det finns inga empiriska bevis på att ett lågt skatteuttag i sig minskar skatteundandragandet. Skulle man tillämpa den principen skulle t.ex. problemen med hastighetsöverträdelser kunna lösas genom att man säger: "Vi tillämpar fri fart." Ja, det är klart att det då inte blir några hastighetsöverträdelser. Men med den politiken blir det i stället en hel del olyckor på vägen.

I en reservation framför Ny demokrati att de vill att åtgärder vidtas mot oseriösa konkurrenter och en snabb behandling av företag som uppenbarli-

gen drivs olagligt, som inte betalar sina sociala avgifter, moms, m.m. Men om Ny demokrati skriver så i reservation 9 borde de rimligtvis stötta reservation 8.

Herr talman! Jag vill återigen påpeka att vi från Vänsterpartiet stöder reservation 8 och att vi yrkar bifall till vår meningsyttring under mom. 9.

Anf. 72 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! I vår motion, Lars Bäckström, hävdar vi visserligen att man skall se över och minska den svarta sektorn. Men vi hänvisar också till hur vi vill driva frågan, nämligen med hjälp av sänkta skatter och framför allt sänkt moms – som vi tror påverkar den svarta sektorn rejält.

Jag vet själv av erfarenhet, och vad kolleger i branschen som är småföretagare har sagt till mig, hur det är. De har sagt att det blev ett rent helsike när momsen gick upp från 13,64 % till 25 %. Det var få arbeten som var "vita". Folk hade inte råd att betala momshöjningen för reparationsjobb och andra småjobb. Där fick vi alltså en kraftigt utökad svart sektor.

Beloppet 100 miljarder är nog inte så orimlig. Det finns ungefär 370 000 småföretagare med 3–4 anställda. Låt oss säga, Lars Bäckström, att de har 3 anställda och att varje bolag omsätter 1,5 milj.kr. Det blir fråga om 500–600 miljarder i omsättning i dessa företag. Det är inte så konstigt att en småföretagare av den storleken stoppar undan en femtedel. Då har vi direkt de 100 miljarderna.

Det är klart, Lars Bäckström, att det måste finnas en viss kontroll där det uppenbarligen syns att fusk kan föreligga. Vi är självfallet inte för att det skall vara fri fart på vägarna, som Lars Bäckström uttryckte det. Det är klart att det måste finnas en viss kontroll. Men den svarta sektorn försvinner inte genom att kontrollen utökas utan i stället genom att sänka kostnaderna.

Lars Bäckström tog vidare upp att det även finns en svart sektor i utlandet. Det är klart att alla länder har en svart sektor. Men frågan är hur stor den är i de andra länderna.

Jag vill bestämt påvisa att om skattetrycket i Sverige är 56–57 % av BNP och övriga länder ligger på 37 %, är det klart att den svarta sektorn blir större i det här landet.

Jag skall ge ett exempel på hur det kan gå till. Det handlar här inte om svarta jobb. Jag nämnde att marginalskatterna måste sänkas från den nivå de är på i dag. Jag känner flera läkare i Göteborg som har insett att det inte är någon idé att stå och operera längre. Det är bättre att gå hem till huset och byta fönster, måla och eventuellt lägga kablar – som jag som elentreprenör gjorde förr om åren. De gör så eftersom de tjänar på det och de anser att det inte är någon idé att arbeta. Så tar de i stället våra jobb. Där får Lars Bäckström en aspekt på frågan om höga skatter.

Anf. 73 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag känner också många småföretagare, Peter Kling. Men jag har inte en fullt så dyster syn på småföretagarna som Ny demokrati har. Jag vet inte om det är en speciell kategori småföretagare som Ny demokrati träffar. De jag träffar har en hög moralisk standard. Men det kan ju finnas

olika typer av småföretagare. Dock tror jag att min bild är den mer korrekta. Men det går ju att ha olika meningar om det.

Det skall erkännas att det finns problem. De kan åtgärdas med hjälp av riktade kontroller mot oseriösa verksamheter, och det borde ni från Ny demokrati och vi från Vänsterpartiet vara överens om. Det är mycket märkligt att vi inte är överens, eftersom ni skriver om dessa frågor i era motioner. Även om ni inte får igenom allt i er motion, kunde vi vara överens om det som går att få igenom – ni som säger att ni vill se till sakpolitiken och inte vara fastlåsta i block. Om ni kan få igenom en av era fem punkter tillsammans med oss och Socialdemokraterna, varför inte ta denna punkt i stället för det maximalistiska allt eller intet? Det är inte en bra strategi för framtiden.

Det är ett faktum att i Frankrike och USA finns det betydande svarta sektorer. I vissa delar av Frankrike är det något av en nationalsport att bedriva skatteundandragande. Det är ett bekant faktum i den internationella skattedebatten.

Vidare har vi frågan om att sänka skattetrycket och att den svarta sektorn ökar i omfattning när momsen går upp. Rent teoretiskt sett, Peter Kling, är det så att om momsen höjs minskar inkomstskatten och skattetrycket sjunker. Så blir det om man bara pratar om procentsatserna. Ni skall akta er för procentdebatten. Ett enkelt sätt att sänka skattetrycket är att höja momsen. Då ökar BNP, och inkomstskatterna sänks. Egentligen har inte något gjorts åt skatterna, men skattetrycket har sjunkit rent teoretiskt. Sluta med procentdebatter. De bara förvillar.

Satsa på tillväxt i landet. Men det åstadkoms inte med hjälp av skattesubventioner. Satsa i stället på att vidta åtgärder mot den ekonomiska brottsligheten. Det vore bra om Ny demokrati ville hjälpa till med det. Då blir det ett bättre företagsklimat med enkla, raka skatteregler. Ta bort de krångliga systemen som är svåra för småföretagarna att förstå. Om viljan fanns skulle många åtgärder kunna vidtas.

Anf. 74 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Om Lars Bäckström inte kan få tag på några småföretagare som fuskar, kan jag tala om att de ljuger för honom eller att de inte har förtroende för honom så att de vågar tala öppet med honom. Förmodligen är det så det hela ligger till, Lars Bäckström.

Jag skall ge ett exempel. Jag bad en småföretagare att med handen på hjärtat berätta om han utförde svarta jobb. Svaret blev ju att det inte var fråga om så mycket. Jag frågade då hur många fakturor det kunde vara fråga om. Efter 10–20 minuters resonemang visade det sig att denna småföretagare med 4 anställda på ett eller annat sätt fuskade genom att utföra svarta jobb för 300 000–400 000 om året. Nog fuskas det bland småföretag. Rättare sagt: de är tvingade till det för att överleva.

Anf. 75 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Några av mina bästa vänner är småföretagare. Det finns medlemmar i mitt parti som är småföretagare. Jag tror att merparten av dem vill göra väl och följa gällande regler.

Den här debatten börjar bli litet knepig. Här skall jag behöva stå och försvara småföretagarna när Ny demokrati målar ut dem som en samling lögntrattar. Det är inte bra för Ny demokrati att försätta sig i den positionen – men det är Ny demokratis val.

Visst finns det problem. De skall åtgärdas med hjälp av enkla skatteregler, kontroll och ekonomisk tillväxt som gör att skatteuttaget kan minskas. Det här är mitt recept. Varför går inte ni på den linjen?

Vidare har vi frågan om läkare. Det kan ju vara så att läkaren har redan dragit in mycket pengar till hushållet. Han har köpt båten, den stora villan och åkt till Barbados – och det tycker han är trevligt. Men marginalskatten för läkarna är ju nu 50 % i genomsnitt. Det är internationellt sett på en acceptabel nivå.

Finansdepartementet har visat att Sverige har en av de mest förmånligaste företagsbeskattningarna som finns inom OECD. Det är fyra länder som har den ur företagarens synvinkel bästa företagsbeskattningen.

Man vill framställa det som att Sverige skulle vara – ursäkta uttrycket – någon typ av skattehelvete. Men så är det inte. Det är snarare ovan där för vissa företag, enligt OECD:s beräkningar. Detta är fakta.

Man kan ju säga att OECD väl är någon allmänt vänstervriden organisation som hittar på, men jag tror inte att det är så.

Andre vice talmannen anmälde att Peter Kling anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 76 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Ett enigt skatteutskott föreslår riksdagen att besluta om F-skattebevis för företagare. Företagare eller arbetstagare – detta är ett gammalt och välkänt problem som F-skattebeviset skall hjälpa till att lösa.

Det är många företag och enskilda som under årens lopp har drabbats av stora tillkommande kostnader på grund av att vad de ansåg vara en tjänst eller entreprenad utförd av en företagare, i efterhand ansetts vara en anställning, vilket gjort dem ansvariga för betalning av A-skatt och socialförsäkringsavgifter.

Med det föreslagna F-skattebeviset blir det nästan utan undantag helt otvetydigt om det är fråga om anställning eller företagare som bedriver näringsverksamhet. Det är viktigt för småföretagarna och för dem som köper småföretagarnas tjänster att få denna strikta uppdelning. Det innebär också att riskerna för tillkommande oförutsedda kostnader minimeras. Det blir också en sundare konkurrens såväl mellan företagare som mellan arbeten utförda av företagare och egenregiarbeten.

Skatteutskottet rättar också till ett litet problem som har funnits för dem som redovisar moms i självdeklarationen och som har haft svårigheter att få överskjutande moms återbetald inom rimlig tid. Med skatteutskottets förslag får den som redovisar moms via sin självdeklaration återbetalning i stort sett på samma villkor som de som avger särskild momsdeklaration. Detta är rättvist och bra.

Utskottet behandlar en rad motioner. Trots vad som har sagts innan vill jag hävda att det i grunden har varit enighet i utskottet när det gäller behand-

lingen av motionerna. Men Ny demokrati har ändå klarat av att avge sju reservationer, som med något undantag har samma inriktning som majoritetsskrivningen. Majoriteten förutsätter att det görs en hel del saker, att förhållanden klarläggs och att man först därefter gör ställningstaganden. Ny demokrati har ansett det vara viktigt att bifalla motionerna men också att göra särskilda delgivanden.

På en punkt finns en mycket klar avvikelse. Det gäller reservation 9. Där föreslår Ny demokrati omfattande skattesänkningar för att minska skattefusket. Det är både litet farligt och ansvarslöst att kasta fram dessa skattesänkningar utan att på något sätt ägna en tanke åt vilka konsekvenser det får för budgetunderskottet. Det vore en fördel för en saklig debatt i framtiden om man kopplade ihop vad det kostar att sänka skatterna med de skattesänkningar man föreslår.

En majoritet av svenska småföretagare är otvivelaktigt hederliga och kämpar hårt för att på ett korrekt sätt förvärva den inkomst de behöver. Jag tror att den svartmålning som Peter Kling här gör är en överdrift och nästan snudd på förolämpning mot en del småföretagare. Jag tror att en del kan känna det så. Vi skall kanske även där försöka balansera debatten.

Socialdemokraterna presterar också en reservation. Jag tycker att den egentligen är onödig. Meningsskiljaktigheten gäller den tillfälliga handelns bristande redovisning av skatter. Skillnaden mellan reservationen och majoritetsskrivningen är i första hand att Socialdemokraterna gör ett hedersomnämnande av de insatser som LO-distriktet i södra Sverige har gjort samt ett tillkännagivande. Vi i majoriteten menar att detta är viktiga saker, vi vill ha åtgärder och vi har fullt förtroende för att vår regering vidtar åtgärder.

Gunnar Nilsson har kommenterat en del saker i det särskilda yttrandet. Jag behöver inte ta upp det mera. Det är mera av noteringar för framtiden.

Det finns i detta betänkande något som är litet unikt. Det är inte så ofta som motioner bifalls. Bo Arvidsons och Rune Rydéns motion om gränsgångare har fått en mycket noggrann genomlysning i utskottsbehandlingen. Resultatet av detta är att ett enigt utskott gör ett tillkännagivande om behovet av ett vidare utredningsarbete för att finna lämpliga åtgärder för att begränsa den skattesmitning som så många gränsgångare har satt i system.

Detta betänkande är i mångt och mycket ett bevis på att det finns ett konstruktivt samarbete i utskotten och att vi i många stycken har en bred bas när vi fattar våra beslut.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till skatteutskottets förslag och avslag på samtliga reservationer och meningsyttringen.

Anf. 77 GUNNAR NILSSON (s) replik:

Herr talman! Ivar Franzén talar mycket om enighet i utskottet. Jag blir i viss mån oroad av det talet, kanske inte minst när Ivar Franzén bemöter de sju reservationerna från Ny demokrati. Han säger att de går i den anda som utskottet ser att utvecklingen av skattelagstiftningen kan gå. Vi varnade just för detta i vårt särskilda yttrande, att man är på väg mot en uppluckring av skattelagstiftningen. Jag ser med oro fram mot den utredning som skall komma. Vi har sagt att vi skall följa dessa frågor i framtiden och se till att

den nuvarande balansen på skattelagstiftningsområdet i största möjliga utsträckning bibehålls.

Ivar Franzén tar upp reservation 8. Vi kom ganska långt i utskottet och var överens om olägenheterna med denna typ av tillfällig handel och svartverksamhet. Jag kan bara beklaga att enigheten inte räckte till ett tillkännagivande från riksdagen. Som vi har påtalat i motionen handlar det inte bara om kontroll utan också om vilken attityd man intar gentemot ekonomisk brottslighet och svart verksamhet. Det hade varit en styrka i arbetet med att förändra attityder, om riksdagen hade begärt av regeringen att man vidtar konkreta och omedelbara åtgärder för att stävja detta. Tyvärr har vi inte sett så mycket av den typen av åtgärder från regeringen. Därför tycker jag att det är väl motiverat med ett tillkännagivande som hela riksdagen ställer sig bakom.

Anf. 78 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag tror att vi går miste om en del av effekten av våra beslut – vi har ju god samstämmighet i utskottet när det gäller den tillfälliga handeln. Majoriteten säger mycket klart att detta är viktigt inte minst ur konkurrenssynpunkt och att vi förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen och vidtar lämpliga åtgärder.

Det blir egentligen fel i debatten när Socialdemokraterna och i viss mån Vänstern försöker framställa det som att Socialdemokraternas reservation skulle gå ut på något helt annat än majoritetsskrivningen. Detta är något av en tvist om påvens skägg. Det är ett uttryck för det traditionella, att man visar större förtroende för en regering från det egna blocket. Det är vad det handlar om. Vi är i stort sett eniga i denna fråga. Det är viktigt att vi poängterar det i riksdagen. Därmed skapar vi en ännu bättre bas för de riktiga åtgärderna.

Jag menar att det i det särskilda yttrandet finns en del nyansskillnader. Det är korrekt. Vi har olika uppfattningar. Jag menar inte att majoritetsskrivningarna fullföljer Ny demokratis tankegångar, långt därifrån. Men det finns i grunden en strävan för ett rättvist skattesystem, rättssäkerhet för den enskilde och en god balans mellan myndighetskrav och den enskildes rätt. Det tycker jag ingen av oss behöver skämmas för.

Anf. 79 GUNNAR NILSSON (s) replik:

Herr talman! Vi skall följa arbetet i rättssäkerhetskommittén med stort intresse och engagemang, så vi får väl återkomma till de frågorna.

Men när det gäller tillkännagivandet och reservation 8 tycker jag att Ivar Franzén tar onödigt stor hänsyn till regeringens initiativrätt. Här är det, som jag sade, fråga om attityderna på ett område som är mycket negativt för samhället och samhällsmoralen, och för seriös verksamhet i samhället. Om det på något område är viktigt att riksdagen uttalar sin uppfattning, så tycker jag att det bör vara på det här området – och det kan vi göra genom ett tillkännagivande.

Anf. 80 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Låt mig bara notera att utskottet utgår från att regeringen noga följer utvecklingen på området och vidtar de åtgärder som anses påkallade. Kan det sägas klarare? Vi litar på vår regering.

Anf. 81 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Ivar Franzén sade ju förut att utvecklingen går i den riktning som våra motioner pekar mot – en uppluckring och en mera rättvis rättssäkerhet för skattebetalare. Ni har ju som sagt en del positiva skrivningar i betänkandet som pekar åt det hållet.

Men jag har massvis av bevis på att positiva skrivningar inte har lett till någonting. Det gäller både den förra regeringen och denna regering. Vi kan sätta oss ner och titta på det någon dag, Ivar Franzén, så får vi se hur många positiva skrivningar som har lett till någonting.

Ivar Franzén tog upp frågan om småföretagare. Jag har inte på något sätt påstått att det är en stor sak, utan jag sade bara att de har problem med kostnadsläget och undanhåller en viss del för att överleva. Det är en väldig skillnad. Jag är själv småföretagare, så jag vet vad det handlar om.

Småföretagen är som sagt mycket seriösa generellt sett – det är inget tvivel om det. Men jag har alltså sett att många positiva skrivningar inte har lett till någonting alls – och Ivar Franzén vet att det är så.

Anf. 82 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag blev litet rädd när Peter Kling började tala om uppluckring. Vad jag menar när det gäller färdriktningen är att det är klarare, enklare regler, som är lättare att följa. Därmed underlättar det både för den enskilde och för myndigheten att i gott samförstånd lösa dessa problem. Uttrycket "uppluckring" kan alltså missförstås, och därför noterar jag detta.

Jag tycker att det var ett klart framsteg när Peter Kling nu kompletterade sina tidigare uttalanden med att konstatera att småföretagen är seriösa företag. Det tycks var en bättring på väg.

Anf. 83 PETER KLING (nyd) replik:

Herr talman! Jag kan tala om för Ivar Franzén att den här motionen om rättssäkerhet för skattebetalare delvis bygger på en undersöknig som Skattebetalarnas Förening har gjort. Där har man frågat samtliga partier hur de ställer sig till detta. Jag läste den här undersökningen noga och noterade Centerns, Moderaternas och Folkpartiets åsikt. Det rådde nästan enstämmighet. Så skrev jag alltså en motion om rättssäkerhet för skattebetalare. I den nämnda undersökningen säger faktiskt era representanter precis det jag har skrivit i min motion.

Anf. 84 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Ivar Franzén från utskottet säger: Vi är ju överens, varför skall vi då framstå som oeniga när det gäller reservation 8?

Vi drar kanske åt samma håll. Men i politik och kärlek är det ibland de små, små detaljerna som är viktiga, som gör att det hela blir något helt annat. Jag tror att det är en stor skillnad mellan ett tillkännagivande och några rader

i ett betänkande. För mig betyder ett tillkännagivande att vi får anledning att återkomma, och att vi har en fast grund att stå på i den här frågan.

Ivar Franzén säger att han litar på sin regering. Ja, det är ju ganska givet. Och han säger att vi inte skall diskutera påvens skägg. Nej, men vi skall dock betänka att det i regeringen är Bo Lundgren som är biträdande finansminister och skatteminister, och Moderata samlingspartiet har inte visat stort engagemang när det gäller att komma till rätta med skatteundandragande. Finns det något förslag mot skatteundandragande som det partiet har stött?

Jag får nog erkänna att om Ivar Franzén eller någon av hans partivänner var biträdande finansminister, skulle jag hysa större förtroende. Ivar Franzén må förlåta mig, men jag tror inte att detta att komma till rätta med skatteundandragande är en moderat profilfråga.

När det gäller påvens skägg tror nog vi från oppositionen att det kan vara ett lösskägg som utskottet har skrivit om här – och det vill inte vi ha i denna viktiga fråga. På Drottninggatan i Stockholm pågår den här handeln varje dag – och i alla andra städer. Det skall inte seriösa småföretagare behöva kämpa mot. Därför vill vi ha ett tillkännagivande, så att det händer något, så att vi inte får – som någon annan talare sade här – en massa bevis på att positiva skrivningar inte leder till någonting. Detta är en risk, och därför kommer väl de som säger sådant att stödja den här reservationen, så att vi inte får det läget med bara positiva skrivningar.

Slutligen, Ivar Franzén: När det gäller vårt krav på uppgiftsskyldighet i fråga om räntor säger utskottet att det finns andra metoder, t.ex. revision. Javisst, men det ena goda må ju inte utesluta det andra goda. Vi skulle här kunna förenkla systemet så att vi få mer tid för revisioner. Men i stället har ju ni från regeringssidan gått den motsatta vägen. Ni har ju skurit ner anslaget till riksskatteverket, så att man där har mycket svårt att orka med sina åtaganden. Man säger ju att man inte har hunnit med detta på grund av att man har utbildning och omorganiseringar. Då skulle vi kunna spara pengar åt skatteförvaltningarna, så att de kan ägna sig åt djupgående revisioner, genom att vi förenklar förfarandet. Det är ju ett system som man har infört för fysiker. Det som är möjligt för fysikerna är möjligt för juristerna.

Anf. 85 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag tror att vi skall undvika misstaget att låta de små skiljaktigheterna och detaljerna helt skymma vad som är grundläggande, och därmed försvåra det konstruktiva samarbete som trots allt behövs mellan partier och då och då också över blockgränser.

Nu skall jag självfallet inte stå och tala för enskilda ledamöter i regeringen. Men jag kan inte tänka mig annat än att hela regeringen ställer upp på den skrivning vi har här om att råda bot på de brister i fråga om redovisning och den skattesmitning som förekommer i den tillfälliga handel som det här gäller. Jag tror faktiskt att vi i de s.k. borgerliga partierna har en ännu mer utpräglad och mogen känsla för ärlig och lika konkurrens. Vi måste skapa en ärlig tävlan mellan företagen. Det är det som skall göra att vi också får en tillväxt som vi kan dela på ett fördelningspolitiskt riktigt sätt.

Självfallet, Lars Bäckström, har det varit – och är – en målsättning för denna regering att medverka till förenklingar. Och mycket har ju gjorts. En

målsättning i skatterformen har ju varit att förenkla skatteförvaltningens arbete och därmed frigöra resurser för att bekämpa det stora skattesfusket, osv. Det har vi inga delade meningar om. Däremot kan vi ha delade meningar om enskilda förenklingar. Men i övrigt är ju målsättningen att skatteförvaltningens resurser skall utnyttjas där de gör bäst nytta.

Anf. 86 ULF ERIKSSON (nyd):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten i onödan, men jag kan inte låta bli att bemöta Lars Bäckströms tidigare inlägg om Frankrike. Frankrike har under många år haft en socialistisk regim. Det har också inneburit ett klart ökat skattetryck i Frankrike. Jag känner privat ganska bra till det landet. Det är säkert som Lars Bäckström säger, att man har en lika stor svart sektor där som i Sverige. Men det kan ju bero på detta. Det finns ett samband mellan skattetryck och svart sektor. Det kommer vi nog aldrig ifrån dess värre.

Sedan tror jag, som det har sagts här tidigare, att de flesta företagare naturligtvis vill betala sin skatt och försöker betala sin skatt, men det finns en gräns för hur mycket skatt man kan ta ut för att det skall gå att driva ett näringsliv på ett vettigt sätt. Detta är ett mycket stort problem, inte minst för småföretagarna. Vi i Ny demokrati vill totalt sett sänka samtliga skatter, dvs. det totala skattetrycket.

Anf. 87 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! I all korthet vill jag säga att skatteutskottet reser ju ibland, och reste en gång till Frankrike. I Frankrike ligger Paris, och i Paris ligger OECD:s huvudkontor. Där finns deras skatteavdelning. Där ställde jag frågan om OECD:s skatteavdelning hade kunnat påvisa några empiriska samband mellan högt skattetryck och skatteundandragande. Deras svar var nej.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 20 §.)

14 § Övergång från hyresrätt till bostadsrätt, m.m.

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU22 Övergång från hyresrätt till bostadsrätt, m.m. (prop. 1991/92:160).

Anf. 88 RUNE EVENSSON (s):

Herr talman! Rätten till en god bostad är grundläggande för oss socialdemokrater. Något liknande står också i regeringsförklaringen från i höstas, men den förda politiken på bostadsområdet går i rakt motsatt riktning. Den rätten hotas nu av den borgerliga regeringen på många olika sätt. I dag skall vi behandla ett av dem, omvandling av hyresrätt till bostadsrätt. Det är ett förslag som vi socialdemokrater yrkar avslag på i sin helhet.

De allmännyttiga företagen har tagit en stor del av kommunens ansvar för

den sociala bostadspolitiken och bostadsförsörjningen. Sverige har en ovanligt stor del ägarlägenheter, 60 %, medan resten delas mellan hyresrätt och bostadsrätt. Med regeringens förslag är risken stor att denna balans raseras och mångfalden och valfriheten på bostadsmarknaden minskar.

De allmännyttiga företagen har betytt mycket för den höga bostadsstandard som vi har i dag. Allmännyttan har erbjudit goda bostäder åt hushåll från alla grupper och har också gått i täten för utvecklingen av boendedemokratin. En utförsäljning och ombildning av hyresrätten skulle skapa den typ av problem som England har i dag efter en kraftig nedrustning av allmännyttan.

En lång rad av undersökningar visar att många människor inte vill eller kan satsa på bostadsrätt. Man trivs med sitt boende och anser att hyresrätt är en bra boendeform, men att boinflytandet kan utvecklas i många fall.

En som valt att bo i hyresrätt är den moderate kommunstyrelseordföranden i Göteborg. I en intevju säger han att han har valt att bo i hyreslägenhet därför att det är en bekväm boendeform. Han anser också att hyresrätten kommer att spela en viktig roll även i framtiden.

Vi socialdemokrater tycker att dessa människor skall ha rätt till en god bostad med god service och ett utvecklat boinflytande i en hyresrätt. Men det är tydligen bara ett som gäller för den borgerliga regeringen, och det är marknaden som den stora problemlösaren. Det är den som skall få ned byggkostnaderna och som skall bygga precis det som människor efterfrågar.

Det är en tro som vi socialdemokrater inte delar. Vi tror inte att marknaden har något socialt ansvar eller att marknaden slår vakt om vår goda bostadsstandard. Vi har reserverat oss mot samtliga förslag i propositionen.

Vi anser att en ändring i ombildningslagens tillämpningsområde endast skulle ge vissa människor ett ökat inflytande, i stället för att utveckla inflytandeformerna i boendet. Detta är viktigt för framtidens boende. Vi vill slå vakt om det kooperativa boendet och därför skall regeln om minst fem lägenheter bestå.

Vi anser också, som 1978 års bostadskommitté, att det är komplicerat, men önskvärt, att se över försäljning av aktier och andelar i bolag som äger fastigheter, för att göra det möjligt för hyresgästerna att själva ta över fastigheten vid en försäljning. För att värna om de nuvarande hyresgästernas ställning och motverka ett segregerat boende motsätter vi oss också ändringar av majoritetskraven i lagsstiftningen.

I fråga om outhyrda lägenheter anser vi att kommunens ansvar för bostadsbyggandet försvåras om inte sanktionsmöjligheter kan införas mot dem som inte anmäler tomma lägenheter för uthyrning.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till samtliga reservationer, men vid voteringen ämnar jag begära omröstning när det gäller reservationerna 1, 2 och 4.

Anf. 89 ROLF L. NILSON (v):

Herr talman! Dagens betänkande behandlar en liten, men kanske viktig del av bostadspolitiken. Eftersom det är en liten del tänker jag inte ge mig ut i några allmänna deklarationer om bostadpolitikens mål och inriktningen och bostadspolitiken som helhet. Vänsterpartiet anser självfallet att bosta-

den skall vara en social rättighet. Vi skall ha en social bostadspolitik där plånboken inte skall avgöra tillgången till en bra bostad i en god boendemiljö med inflytande.

Det finns en skenbar motsättning i bostadspolitiken och i synen på olika upplåtelseformer som jag tycker mycket illa om. Det är den motsättning som har byggts upp mellan boende i bostadsrätt och boende i hyresrätt. I den diskussionen är det lätt att man ser avarter av bostadsrättsboendet och prisutvecklingen på bostadsrätter som det dominerande och som kännetecknet för det sättet att bo. Det är alldeles fel. Man glömmer bort att boendekooperationen med HSB och Riksbyggen är en del av det Folkrörelsesverige, och en utveckling ur det Folkrörelsesverige, där arbetarrörelsen och den fackliga rörelsen är en annan del. Jag kan inte uppleva att denna motsättning finns mellan boendet med hyresrätt och boende i bostadsrätt.

Därför tycker jag inte heller att det är anmärkningsvärt när regeringen föreslår att ombildningslagen skall utsträckas till att gälla flera bostäder än vad som nu är fallet. Den skall ju utsträckas till att även gälla fastigheter inom allmännyttan. Jag tycker att det är rimligt i de fall de boende med kvalificerad majoritet – märk väl – uttalar sig för att vilja ombilda sin fastighet, sin del av ett bostadsområde till bostadsrätter.

Detta är inte problemfritt, långt ifrån. Det kan finnas skäl till att de boende inte vill vara med om en sådan ombildning. Det är tungt vägande skäl. Därför räcker det inte att man nöjer sig med en vanlig majoritet på strax över 50 % som utskottsmajoriteten föreslår. Man skall ha kvar de regler som gäller i nuvarande lagstiftning, dvs. tvåtredjedels majoritet.

Det kan vara så att människor tycker att det är ekonomiskt betungande att plocka fram den insats som krävs vid en ombildning. De vill kanske inte ta på sig det ökade egna underhåll av bostaden, fastighetsskötsel och liknande som följer med en ombildning till bostadsrätt. De tycker kanske att det fungerar bra som det är. Det kan gälla äldre människor, men även unga människor kan vara oroliga för förändringar. De vet inte riktigt vad de ger sig inpå. Alla sådana skäl är viktiga och skall beaktas.

En kvalificerad majoritet i ett bostadsområde skall ha rätt att välja den här vägen att skapa en bostadsrättsförening och på så vis öka sitt boendeinflytande. Jag ser absolut ingen motsättning mellan att utveckla boendeinflytande inom hyresrättsbeståndet och en övergång av delar – mindre delar förutsätter jag – av detta bestånd till bostadsrätter. Både hyresrätt och bostadsrätt är bra boendeformer, och dem skall vi slå vakt om.

Med detta, herr talman, vill jag markera att Vänsterpartiet står på utskottsmajoritetens sida när det gäller tillämpningsområdet för ombildningslagen och att vi i övriga moment i betänkandet ansluter oss till reservanterna.

Anf. 90 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag ber inledningsvis att få yrka bifall till bostadsutskottets hemställan.

Det här betänkandet har inte den stora bostadspolitiska räckvidd som Rune Evensson försökte göra gällande, utan det handlar snarare om att försöka jämställa olika grupper av hyresgäster på bostadsmarknaden och ge

dem samma, någorlunda starka ställning och möjligheter att bilda bostadsrättsförening i den egna fastigheten.

Ärendet handlar inte, som Rune Evenson också antydde i sitt inlägg, om utförsäljning av allmännyttan. Den frågan får vi kanske möjlighet att diskutera i andra sammanhang. Vad det nu handlar om är att ge hyresgästerna i allmännyttan samma ställning som alla andra hyresgäster i vårt land har.

En tidigare borgerlig regering införde 1981/82 vad som ibland kallas ombildningslagen, som ger hyresgäster i en fastighet möjlighet att sluta sig samman, bilda en bostadsrättsförening och skriva en s.k. intresseanmälan. Denna intresseanmälan får med den här lagens hjälp den verkan att om fastighetsägaren vill sälja det hus där hyresgästerna bor, har den hyresgästbildade bostadsrättsföreningen en sorts förtursrätt, en möjlighet att gå in i den andra köparens ställe och därmed ta över fastigheten och få den starka ställning som man otvivelaktigt har med det ägande som ligger i bostadsrättens form.

1983 ändrade den socialdemokratiska regeringen på den här lagstiftningen och diskriminerade de hyresgäster som bor i den s.k. allmännyttan, dvs. i de kommunala bostadsföretagens bostadsbestånd.

Vi har alltsedan dess protesterat mot den inskränkningen, därför att vi inte kan se något skäl till att göra åtskillnad mellan folk och fä, vilket Socialdemokraterna envisas med att göra. Folk är då de som bor i det privata fastighetsbeståndet som hyresgäster, medan de som är fän är de som bor i de kommunala bostadsföretagens fastighetsbestånd.

Vi kan inte inse varför hyresgästerna i allmännyttan skall ha en sämre ställning och sämre möjligheter att ta ett direkt ansvar för sitt boende än vad hyresgäster i det privata fastighetsbeståndet har. Den här saken rättas nu till med de lagändringar som regeringen har föreslagit.

En annan åtskillnad som Socialdemokraterna har ägnat sig åt att göra och som också rättas till med regeringsförslaget och bostadsutskottets betänkande är att det finns folk och fä även bland bostadsrättshavarna. Det har varit litet bättre att vara bostadsrättshavare i HSB och Riksbyggen, organisationer som av en händelse synes vara Socialdemokratin närstående.

Det har varit mindre fint – i vart fall mindre bostadssocialt – att vara bostadsrättshavare i en privat bostadsrättsförening, ansluten till SBC, Sveriges bostadsrättsföreningars centralorganisation. Socialdemokraterna har under den gågna tioårsperioden successivt fört in specialbestämmeler som i olika hänseenden ger bostadsrättsföreningar inom HSB och Riksbyggen en särställning. Det rättas nu också till.

Ytterligare en sak som korrigeras i det här betänkandet och som Rolf L. Nilson också var inne på är vilka kvalifikationsregler som skall gälla i lagstiftningen, när hyresgäster vill ta över sin fastighet. Skall det räcka att hälften av hyresgästerna är med i bostadsrättsföreningen eller skall det krävas en kvalificerad majoritet, två tredjedelar? Här ändras nu regelsystemet. Det innebär ytterligare förstärkning av hyresgästernas ställning och är till gagn för dem.

Det är väldigt svårt, tycker jag, att se något skäl för att man inte skall kunna tillämpa i bostadsrättsföreningar de majoritetsregler som vi normalt tillämpar i den här kammaren när vi fattar långtgående och viktiga beslut.

Den minoritet som inte vill delta i ombildning till bostadsrätt får ju inte sin ställning försämrad. De är kvar som hyresgäster, de som vill vara det, och de har sin trygghet. De har sina rättigheter enligt hyreslagen.

Det är svårt att se varför statsmakterna skulle ha något intresse av att med hårda omröstningsregler försvåra för en majoritet av hyresgäster i en fastighet som vill ta ett ökat ansvar för sitt boende med ett direkt ägande i bostadsrättsformen.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 91 RUNE EVENSSON (s) replik:

Herr talman! För att det inte skall bli något missförstånd i fråga om mitt yrkande vill jag säga att vi socialdemokrater givetvis står bakom alla reservationer, men jag yrkar alltså bifall endast till reservationerna 1, 2 och 4.

Skillnaden mellan å ena sidan Riksbyggen och HSB och å andra sidan SBC är att Riksbyggen och HSB är folkrörelsekooperativ som tar ett mycket stort socialt ansvar. Det är skillnaden mellan de två och SBC, och den skillnaden har vi från Socialdemokraternas sida tyckt vara värd en hel del.

Om man ombildar till bostadsrätt, kan de hyresgäster som vill göra det bo kvar med hyresrätt, sade Mikael Odenberg. Men i olika sammanhang har det konstaterats att fastigheter med blandade upplåtelseformer inte är något eftersträvansvärt. Erfarenheterna av sådana har visat att det råder stora brister i rättssäkerheten och därmed i tryggheten för de hyresgäster som inte vill medverka till ombildningen.

En ombildning till bostadsrätt innebär att kvarvarande hyresgäster får en ny hyresvärd som troligen inte alls har samma kunskaper som den tidigare när det gäller fastighetsägande, att praktiskt och ekonomiskt förvalta fastigheten.

Sedan vill jag också säga, herr talman, att vi i Sverige har världens högsta bostadsstandard. Det är vi socialdemokrater stolta över. Det har vi jobbat för och drivit fram under väldigt många år. Den nuvarande regeringen tycker tydligen att det är fel. Vi skall nu successivt tillbaka till det gamla, att folk bor efter plånbokens storlek och inte efter familjens behov.

Resultatet av denna politik ser vi i dag t.ex. i London, där uteliggarnas antal ökar mycket kraftigt, och i USA där det är kravaller på grund av segregerat boende. Dessa två länder är mycket stora förebilder för den nuvarande regeringen.

I frågor där det handlar om att montera ned den sociala bostadspolitiken, som har fört fram Sverige till att bli en av de ledande nationerna, är det alltid en moderat som för debatten här i kammaren. Att ni gör det med en viss stolthet tror jag alldeles säkert. Men det kan också tydas så att de andra partierna som ingår i regeringsunderlaget skamset drar sig undan den här debatten.

Sedan vill jag också säga att de som bor i hyresrätt har valt att göra det av olika skäl, och jag tycker att de skall ha den möjligheten. Jag tycker att vi skall utveckla hyresrätten i stället för att göra som det föreslås i det här betänkandet.

Anf. 92 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Vi har i tio år haft gemensamma borgerliga reservationer i just de ärenden som finns med i det här betänkandet, så jag tror inte att Rune Evensson behöver vara orolig för att någon borgerlig ledamot av kammaren känner sig skamsen.

Den kluvna inställningen som Socialdemokraterna har här dokumenteras av att Socialdemokraterna vill behålla ombildningslagen. Ni vill med lagstiftningens hjälp ge signalen till hyresgästerna: Det är bra om ni tar över, bildar bostadsrättsförening och förvärvar er fastighet! Det tycker vi är bra, och vi tillhandahåller en lagstiftning för att underlätta detta.

Ni ifrågasätter inte omställningslagen. Vad ni ifrågasätter är att alla hyresgäster skall ha samma möjligheter, och jag kan inte begripa varför de som är hyresgäster i allmännyttan skall ha sämre möjligheter än hyresgästerna i det privata fastighetsbeståndet att ta ökat ansvar för sitt boende.

Jag lyckades ärligt talat inte riktigt följa logiken i Rune Evenssons replik. Jag fick intrycket av att han hävdade att antalet uteliggare skulle öka i London, om man gav allmännyttans hyresgäster i Sverige möjlighet att bilda bostadsrättsföreningar.

Låt mig till sist beröra frågan om särbehandlingen av HSB och Riksbyggen vid sidan om Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation. Rune Evensson sade att skillnaden var att HSB och Riksbyggen var folkrörelsekooperativa organisationer. Det vet jag att man brukar kalla dem. Men vad innebär det? Det är en typ av nyspråk som gör mig lika misstänksam som när man sätter "folk" som prefix före ordet demokrati.

Vad är det som gör att HSB och Riksbyggen är mer folkrörelsekooperativa än SBC? Sanningen är att till sin uppbyggnad är SBC-föreningarna mer demokratiska. I HSB och Riksbyggen bildas föreningarna och antas stadgar av anställda funktionärer centralt, och sedan tar man in medlemmar som inte har möjlighet att påverka dessa stadgar. SBC är en organisation som långt mer genuint är uppbyggd nedifrån, en organisation som, om man ser till uppbyggnaden, är mer demokratisk.

Men det skulle vara intressant att få svar på frågan: Vad är innebörden av detta folkrörelsekooperativa begrepp? Jag har ställt den frågan många gånger förut här i kammaren, och jag har hittills aldrig fått något svar.

Anf. 93 RUNE EVENSSON (s) replik:

Herr talman! När jag talar om uteliggare i London är det för att resultatet av den politik som den nuvarande regeringen för kommer att leda till samma bostadssituation som man har i London; uteliggarnas antal kommer att öka även i Sverige – människor kommer inte ha råd att bo i de bostäder som nu kommer att byggas.

När det gäller HSB och Riksbyggen är det, som jag tidigare sade, så att de har en mycket stark folkrörelsetradition. De har också verkat under många år – man vet vad de företagen står för och vilken bostadspolitik de bedriver.

Omvandling till bostadsrätter får aldrig bli ett självändamål om man menar allvar med talet om valfrihet i boendet. Detta är vår uppfattning. Det kommer alltid att finnas hushåll som varken vill eller kan ta på sig ansvar för förvaltning och ekonomi. De skall ha rätt att bo kvar i hyresrätt. Att slå vakt

om och utveckla hyresrätten motverkar ett segregerat boende – det är vår uppfattning.

Det viktigaste nu är att vi i stället utvecklar hyresrätten. Man kan instämma i vad bostadsdomstolen sade i ett remissvar angående den promemoria som låg bakom förslaget i den proposition vi nu behandlar: Skälen för förslagen i promemorian har genomgående karaktär av politiska ställningstaganden, och förslagen innebär i flertalet fall en återgång till den ordning som tidigare gällde. – Det säger ganska mycket om den förda politiken.

Anf. 94 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag blev inte klok på den stora skillnaden mellan SBC å ena sidan och HSB och Riksbyggen å den andra sidan. Återigen får vi höra det här nyspråket.

Sanningen är ju den att SBC som organisation är långt mer decentraliserad och långt mindre toppstyrd än vad HSB och Riksbyggen är. De senare organisationerna har en nära koppling till Socialdemokraterna – det är riktigt. Men jag har litet svårt att tycka att det skall vara en anledning till särbehandling i lagstiftningen.

Därmed inte sagt att inte HSB och Riksbyggen gör värdefulla insatser på bostadsmarknaden, men det är inte fråga om det – det är fråga om att inga organisationer skall särbehandlas här därför att de står ett visst politiskt parti nära.

Inte heller skall vissa hyresgäster ha en sämre ställning på bostadsmarknaden därför att de har råkat hamna hos en hyresvärd som ytterst är politiker i ett kommunalt bostadsföretags styrelse. De som är hyresgäster där skall ha samma möjligheter att ta ett ökat ansvar för sitt boende genom ägande som hyresgäster i det privata fastighetsbeståndet.

Det här är inte en politik som innebär att vi med politiska ställningstaganden i riksdagen tvingar på människor ett boende som de inte vill ha. Det centrala för regeringens bostadspolitik är just valfriheten, möjligheten att välja hyresrätt, som jag själv har gjort, eller bostadsrätt, som andra har valt – var och en efter sina krav, önskemål och förutsättningar.

Vad den här lagstiftningen handlar om är i stället att ge de hyresgäster som vill ta ett ökat ansvar, också ekonomiskt – i stället för att bara betala hyresavier månad ut och månad in år efter år – möjligheterna och instrumenten att göra det, och att se till att alla hyresgäster får samma möjligheter till det. Jag har mycket svårt att förstå varför Socialdemokraterna så envetet motsätter sig den rättvisereformen – det är faktiskt vad det är fråga om.

Anf. 95 ROLF L. NILSON (v) replik:

Herr talman! Det är en punkt i Mikael Odenbergs argumentation, i betänkandet och även i propositionen där argumentationen är svag, och det är när man skall motivera varför man skall övergå från nuvarande regler om kvalificerad majoritet till enkel majoritet.

Jag kan citera propositionen, där föredragande statsråd säger: Enligt min mening har de synpunkter som ligger bakom det nuvarande kravet på kvalificerad majoritet i och för sig goda skäl för sig. Det är självklart bäst för för-

eningen och de boende om alla eller nästan alla lägenheter i fastigheten är upplåtna med bostadsrätt.

I betänkandet motiverar majoriteten förändringen med att säga att det inte skulle innebära några allvarliga nackdelar för föreningen eller för de boende. Jag tycker det är att handskas dåligt med så pass genomgripande saker som det är för många att ombilda boendet från en upplåtelseform till en annan.

Jag tycker detta är helt onödigt, om majoritetens syfte bara är att underlätta ombildningen eller utsträcka tillämpligheten så att, som Mikael Odenberg sade, man behandlar de boende i allmännyttan på samma sätt, ger dem samma chans och samma möjligheter att, om de skulle vilja det, ombilda sin hyresrätt till en bostadsrätt. Det är onödigt att ändra på majoritetsreglerna. Jag tycker att de är ett bra och motiverat skydd för dem som är tveksamma, och jag tycker att det är rimligt att man går varsamt fram i de här frågorna.

Anf. 96 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Jag har i och för sig respekt för Rolf Nilsons uppfattning i sakfrågan. Jag skulle vilja formulera bakgrunden till vårt ställningstagande på ungefär följande sätt.

När det gäller vilken majoritet som skall krävas för ett visst beslut är det för oss naturligt att utgå från enkel majoritet – det är det kanske för alla. Det är så vi normalt fattar beslut.

Sedan har man då i lagstiftningen här fört in litet strängare krav. Ett av skälen för detta är att om det är många i en fastighet som inte är med i en bostadsrättsbildning ökar det kraven på ekonomisk insats från dem som är med i ombildningen vid själva övertagandetillfället. Då har man tänkt sig att man genom att ha ett något strängare kvalifikationskrav kommer ifrån denna nackdel.

Men då menar jag att det trots allt är ett beslut som de i fastigheten bosatta hyresgästerna måste fatta. De måste avgöra vilken nivå på insatsen som de tycker är rimlig och orkar med.

Ett annat skäl för en strängare regel skulle vara att man har den regeln av omtanke om dem som är med i ombildningen; de skall så att säga veta vad de gör. Men det påverkas egentligen inte av omröstningsreglerna. Här har vi i bostadsrättslagstiftningen under de senaste tio åren fått en rad bestämmelser som skall ge dem som deltar i ombildningen ett gott beslutsunderlag – det ställs vissa krav på hur ekonomisk plan skall upprättas och registreras hos länsstyrelse och annat. Jag menar att det ger en tillfredsställande trygghet.

Som ett sista argument för kvalifikationskravet skulle man kunna ha omsorgen om dem som inte deltar i ombildningen, dem som är kvar som hyresgäster. Men jag menar att man inte åstadkommer tryggheten för dem genom skärpta krav på omröstningsregler, utan det gör man genom de bestämmelser som finns i hyreslagen.

För de kvarvarande hyresgästerna – oavsett om de är en tredjedel eller 49 % – behöver inte ombildningen till bostadsrätt innebära annat än att de får en ny hyresvärd. Till skillnad från vad någon tidigare talare antydde anser jag inte att det finns något skäl att tro att en hyresgästbildad bostadsrättsförening skulle vara en sämre hyresvärd. Det finns nog få hyresvärdar som har

en så noggrann omsorg om sin fastighet som just den typen av hyresvärdar har.

Anf. 97 ROLF L. NILSON (v) replik:

Herr talman! I det sista instämmer jag med Mikael Odenberg. Det är inte svårt att som bostadsrättsförening ha hyreslägenheter i sin förening och praktiskt hantera det på ett bra sätt. Det bekymrar mig mindre. Det är mer själva ombildningen jag talar om.

Jag föreställer mig att en ombildning av en hyresrätt till bostadsrätt försiggår genom diskussioner mellan de boende, där man väger argument för och emot. De beslut som fattas med bara enkel majoritet visar, menar jag, ett djupt splittrat bostadsområde – att de boende inte på ett rimligt sätt är överens om ombildningen. Alla med erfarenheter av vad som händer i bostadsområden i frågor om allt ifrån lekplatser till målning av balkonger vet att känslorna kan bli mycket starka och motsättningarna mycket djupa och att sådana motsättningar långt ifrån främjar verksamheten i en bostadsrättsförening.

Jag tycker att det skulle vara en bra spärr för att undvika djupa motsättningar mellan de boende i en bostadsrättsförening – oavsett om de är ägare eller hyresgäster – om man hade kvar kravet på kvalificerad majoritet, så att åtminstone två tredjedelar var överens om den här åtgärden. Syftet måste ju vara att förbättra inflytandet, att få ett mer harmoniskt och mer välfungerande boende och inte bara att ändra upplåtelseform.

Anf. 98 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Herr talman! Haken är bara att de reglerna sannolikt inte påverkar det som Rolf L. Nilson är ute efter. Det som gör att stämningen möjligen kan bli litet upphetsad i en fastighet där man diskuterar en ombildning till bostadsrätt är naturligtvis om man kommer mycket nära den gräns som är uppsatt i lagstiftningen. De som är angelägna att ombilda till bostadsrätt försöker då säkert övertala sina mer tveksamma grannar. Det problemet uppkommer oavsett om man har krav på enkel majoritet eller krav på kvalificerad majoritet. Sannolikt uppstår det fler sådana situationer om man har krav på kvalificerad majoritet.

För de hyresgäster som inte deltar i ombildningen – jag upprepar det – innebär inte bostadsrättsbildningen någonting annat än att de får som de vill, nämligen fortsätta att bo som hyresgäster. Att de blir litet fler med utskottsmajoritetens förslag till lagreglering har jag svårt att se som någon avgörande nackdel.

Anf. 99 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Mycket är redan sagt i denna debatt. Jag vill trycka på några saker.

Det är viktigt att politiker agerar på ett sådant sätt att människor i största möjliga utsträckning själva får bestämma så mycket som möjligt över sina liv.

Boendet är en mycket viktig del i människors liv. Det är då politikers upp-

gift att försöka tillfredsställa önskemålen från så många människor som möjligt så långt som möjligt.

Många människor vill vara ägare till sin bostad, och då skall vi medverka till det i olika former. I det här sammanhanget är det också viktigt att slå fast att det även skall vara möjligt att hyra sin bostad. Också när det gäller ökat boendeinflytande för hyresgästerna för att hålla nere kostnaderna finns det mycket att göra. Alla människor vill och kan inte bo i bostadsrätt.

Ett viktigt mål för bostadspolitiken är att den skall bidra till ökat sparande i samhället och ett effektivare resursutnyttjande inom bostadssektorn. Ägande innebär sparande i form av egen insats och amorteringar, och genom ägandet uppnås också motiv för att hålla reparations-, underhålls- och förvaltningskostnader på en många gånger lägre nivå än annars.

Jag tror inte på någon stor och snabb förändring av upplåtelseformerna från hyresrätt till bostadsrätt i och med det beslut vi fattar i dag, men det viktiga med det här betänkandet är att det underlättar för människor att få bestämma mer själva.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 20 §.)

15 § Luganokonventionen

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU36 Luganokonventionen (prop. 1991/92:128).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 20 §.)

16 § Frihandelsavtal mellan Sverige och Lettland, m.m.

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1991/92:UU20 Frihandelsavtal mellan Sverige och Lettland, m.m. (prop. 1991/92:142).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 20 §.)

17 § Frihandelsavtal mellan Sverige och Litauen, m.m.

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1991/92:UU21 Frihandelsavtal mellan Sverige och Litauen, m.m. (prop. 1991/92:144).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 20 §.)

18 § Frihandelsavtal mellan Sverige och Estland, m.m.

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1991/92:UU28 Frihandelsavtal mellan Sverige och Estland, m.m. (prop. 1991/92:147).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 20 §.)

19 § Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och Tjeckiska och Slovakiska federativa republiken

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1991/92:UU27 Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och Tjeckiska och Slovakiska federativa republiken (prop. 1991/92:143).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 20 §.)

20 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1991/92:KrU30 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Företogs till avgörande skatteutskottets betänkande 1991/92:SkU29, bostadsutskottets betänkande 1991/92:BoU22, lagutskottets betänkande 1991/92:LU36, utrikesutskottets betänkanden 1991/92:UU20, UU21, UU28 och UU27 samt kulturutskottets betänkande 1991/92:KrU30.

Skatteutskottets betänkande SkU29
Mom. 5 (förhandsbesked)
Utskottets hemställan bifölls med 266 röster mot 23 för reservation 1 av Peter Kling. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (kontrolluppgift avseende ränteinkomster)
Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 13 för meningsyttringen av Lars Bäckström.

Mom. 10 (rättegångskostnader)
Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 23 för reservation 3 av Peter Kling. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (anstånd med betalning av skatt)
Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 23 för reservation 6 av Peter Kling.

Mom. 16 (eftertaxering)
Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 24 för reservation 7 av Peter Kling. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 18 (den tillfälliga handelns bristande redovisning av skatter)
Reservation 8 av Lars Hedfors m.fl. bifölls med 155 röster mot 151 för utskottets hemställan.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Bostadsutskottets betänkande BoU22
Mom. 1 (ombildningslagens tillämpningsområde)
Utskottets hemställan bifölls med 181 röster mot 121 för reservation 1 av Oskar Lindkvist m.fl.

Mom. 3 (antalet lägenheter)
Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 168 röster mot 137 för utskottets hemställan med godkännande av motiveringen i reservation 2 av Oskar Lindkvist m.fl.

Mom. 5 (lagförslagen i övrigt)
Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 136 för reservation 4 av Oskar Lindkvist m.fl.

Övriga moment
Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU36
Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU20
Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU21
Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU28
Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU27
Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU30
Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att de ärenden som hann debatteras färdigt under återstoden av dagens sammanträde skulle företas till avgörande vid arbetsplenum tisdagen den 2 juni.

21 § Förnyad behandling av vissa biblioteksfrågor

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1991/92:KrU32 Förnyad behandling av vissa biblioteksfrågor.

Anf. 100 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! De offentliga finanserna måste bringas i ordning. Utgifterna är större än inkomsterna i landet. Det håller inte i längden. Det behövs radikala åtgärder på såväl statlig som kommunal nivå. Så långt är vi säkert överens.

En rad kommuner letar sparprojekt för att få balans i den kommunala budgeten. En del av sparprojekten är bättre, en del är sämre.

Herr talman! Förslaget om att avgiftsbelägga boklånen på biblioteken måste nog, med förlov sagt, räknas till de allra fånigaste – främst naturligtvis av det enkla skälet att det enda säkra är att boklånen därmed skulle minska. Några pengar att klara de kommunala budgetarna med skulle det inte ge, inte ens om bokutlåningen mot förmodan låg kvar på nuvarande nivå. Att administrera en låneavgift skulle kosta pengar. Några rutiner för detta finns inte utan måste byggas upp, och i initialskedet skulle det endast betyda ökade utgifter för kommunerna. Därtill kommer det ytterst sannolika resultatet att boklånen minskar, och frågan är om det i sista ändan ens kan bli tal om ett nollsummespel.

Herr talman! Låt oss slippa sådana kostsamma experiment!

En annan fråga är naturligtvis vad det kommer att få för övriga konsekvenser när våra tillgångar till bibliotek, böcker och information och andra kulturnödvändigheter begränsas. Kan det ligga ett värde i sig att litteratur och folklig bildning är allmängods? Några av oss tycks mena att det inte gör det. För några av oss är kvintessensen i valfrihet att låta folk betala för vad de vill ha av kultur, litteratur och andra konstarter. För dem är kultur en vara bland andra varor, som man betalar för.

För andra åter är valfrihet att oberoende av ekonomi ha tillgång till litteratur, andra kulturyttringar och kulturaktiviteter och nödvändig information, och inte vara beroende av ett ensidigt urval utan kunna botanisera fritt i ett brett spektrum av t.ex. böcker och litteratur för att själv få välja väg i bildnings- och kunskapssökandet.

Vi som lutar åt den senare definitionen av valfrihet menar att tillgång till bibliotek och avgiftsfria boklån är en demokratisk rättighet och en nödvändighet för ett jämlikt och gott samhälle.

Det återremitterade ärendet om bibliotek och avgiftsfinansiering, som vi nu behandlar, har skapat en debatt, och en summering av den debatten skulle kunna vara: Biblioteken är en kommunal angelägenhet. Kulturministern bedyrar att hon tycker att litteratur och informationsmöjligheter är viktiga men avsvär sig allt ansvar för biblioteken. Moderata kulturpolitiker älskar böcker men tycker att vi skall betala för att få tillgång till dem.

Diskussionerna om boklånen har haft det goda med sig att det nu har startat en folkrörelse för att rädda biblioteken.

Ett enhälligt utskott har också uttalat sig för kostnadsfria boklån. Det är bra. Utskottet kommer att ordna en offentlig utfrågning för att inhämta fakta om folkbiblioteken. Det är också bra. Men det räcker inte. Kraven på en biblioteksslag har vuxit sig starka.

Sverige är det enda land i Norden som fortfarande saknar en biblioteksslag.

Vänsterpartiet har i många år fört fram krav på biblioteksslag, men tidigare har vi varit ensamma om det. Nu har vi en bred opinion med oss. Men, herr talman, även om riksdagen en dag beslutar om biblioteksslag, vilket jag menar är den enda möjliga utvägen ur det här problemet, hinner alltför mycket raseras innan en sådan kan träda i kraft. Det är viktigt att stoppa biblioteksslakten redan nu och gå emot alla försök att avgiftsbelägga boklån eller att privatisera biblioteken.

Men inte ens detta räcker. De allra flesta bibliotek har alldeles för litet pengar till bokinköp, vilket naturligtvis är en av orsakerna till att boklånen har minskat de senaste åren. För att stimulera läsandet och få nöjda biblioteksbesökare är det tvärtom nödvändigt med höjda inköpsanslag – trots de dåliga tiderna.

Det är aldrig en bra besparing att begränsa människors tillgång till litteratur eller annan information och att reservera kunskapen för dem som kan betala för sig – såvida man inte är ute efter att återuppleva den tid då tillgång till böcker och boklig bildning var en verklig klassfråga.

Fri tillgång till information och litteratur är en av demokratins grundpelare. Att förhindra en biblioteksslakt och försvara de fria boklånen är därför ett ansvar för alla politiker som värnar om kulturen.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja citera vad C. H. Hermansson sade vid behandlingen av ett kulturutskottsbetänkande år 1984:

"En biblioteksslag – i meningen ett bindande uttalande från riksdagen, ett 'biblioteksmanifest' – kan definiera de övergripande målen för verksamheten och de ändamål systemet skall tjäna, den kan fastställa folkbibliotekens innersta syften och tillförsäkra dem deras naturliga position bland samhällets åtaganden jämsides med det obligatoriska skolväsendet. En biblioteksslagstiftning av sådan innebörd bör utformas så att den *ger ramar* för den kom-

munala verksamheten. Den skall givetvis inte innebära detaljstyrning och reglering. Kommunerna skall som nu driva folkbiblioteken och utforma deras verksamhet. De skall, i likhet med vad som gäller för nu lagreglerade områden av den kommunala verksamheten, i samma mån som nu kunna anpassa verksamheten till lokala förhållanden. Å andra sidan innebär en lagstiftning att staten tar ansvar för en enhetlig grundsyn och för de övergripande målen och tar på sig uppgiften att mer aktivt verka för att skapa förutsättningar för kommunerna att uppfylla folkbibliotekens målsättningar.

Ett viktigt inslag i en sådan ramlag måste vara att skydda folkbibliotekens tjänster mot avgiftsbeläggning. Att detta i dag är helt nödvändigt, om inte grunderna för folkbiblioteksverksamheten skall raseras, visar de långtgående planer på att införa avgifter som finns i åtskilliga kommuner. En lagfäst avgiftsfrihet måste givetvis omfatta folkbibliotekens båda huvudfunktioner, bokutlåningen och informationstjänsten."

Detta sade C. H. Hermansson år 1984. Man lyckades stoppa försöken då att avgiftsbelägga boklånen men – dess värre – någon biblioteksla g har vi ännu inte. Jag är nu förhindrad att föreslå en sådan – det fanns inte möjligheter att vid utskottsbehandlingen framföra ett sådant förslag – utan jag yrkar bifall till hemställan i utskottets betänkande. Vi har emellertid i Vänsterpartiet inte givit upp kampen för en biblioteksla g, en kamp som nu är inne på sitt nionde år.

Anf. 101 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! När kammaren den 9 april debatterade statens allmänna kulturverksamhet blev det alltså återremiss av avsnittet Vissa biblioteksfrågor avseende kostnadsfria boklån och folkbibliotekens öppethållande.

Återremissen har resulterat i, som Elisabeth Persson nyss sade, att kulturutskottet återigen slår fast att det är en allmänt godtagen princip att boklån vid de allmänna folkbiblioteken skall vara kostnadsfria. Likaså framhåller utskottet vikten av att denna princip upprätthålls även i framtiden. Det nya – om man skall tala om någonting nytt – är att utskottet nu vill ge regeringen till känna denna vår enhälliga uppfattning. I den debatt som pågår utanför riksdagens kammare är det naturligt att göra detta. För Centerns del kan jag nämna att vi i vårt partiprogram har inskrivet kostnadsfria boklån vid folkbiblioteken.

Utskottets ledamöter är också överens om att ansvaret för folkbiblioteken vilar på kommunerna och att biblioteken utgör stommen i det svenska kulturlivet.

Vi är vidare överens om att till hösten anordna en offentlig utfrågning för att inhämta fakta om bibliotekens situation. Vi anser att just en utfrågning är av värde för den fortsatta diskussionen om bibliotekens roll, för kulturutskottets ledamöter är naturligtvis inte ovetande om de diskussioner som pågår i en del kommuner om både avgiftslån och indragningar av bibliotek och bokbussar. Som kulturutskottsledamöter har vi nämligen en skyldighet att noga följa utvecklingen på de olika kulturområdena, så ock på biblioteksområdet, men också att agera om så behövs.

Riksdagsmajoriteten anser dock inte att kulturrådet behöver ha ett speciellt uppdrag för att inhämta fakta och fortlöpande bevaka utvecklingen på

biblioteksområdet, såsom Socialdemokraterna hade föreslagit. Det här uppdraget har kulturrådet redan i sin instruktion, och vi är övertygade om att kulturrådet arbetar utifrån denna instruktion och håller både regering och riksdag väl informerade om de slutsatser som man kommer fram till på biblioteksområdet lika väl som på andra områden inom kulturpolitiken.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande nr 32.

Låt mig till slut i all vänlighet påminna Elisabeth Persson om att man i Vänsterpartiet inte varit särskilt mycket på alerten de senaste åren när det gäller att driva frågan om en bibliotekslag. Elisabeth Persson måste i sin meningsyttring i kulturutskottets betänkande gå ända tillbaka till 1984/85 och C. H. Hermansson för att motivera vad en eventuell bibliotekslag skulle innehålla.

Anf. 102 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag hade kunnat citera senare motioner i denna fråga, men jag tyckte att det låg ett visst värde i att gå tillbaka till 1984 och citera C. H. Hermansson.

Anf. 103 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Den 9 april hade vi här i kammaren en diskussion om bibliotekens ställning i vårt land. Ett konkret förslag från oss Socialdemokrater var den gången att riksdagen skulle ge regeringen till känna att principen om avgiftsfria boklån även i fortsättningen skulle gälla vid Sveriges bibliotek. Tyvärr gick det inte att uppnå enighet i den frågan.

Mitt förslag om återremiss fann inget gehör hos mina meddebattörer. Utskottets borgerliga ledamöter tyckte inte att ett tillkännagivande var nödvändigt. Men nu, sju veckor senare, kan jag till min glädje konstatera att tonen är något annorlunda.

Jag har t.o.m. sett att Jan-Erik Wikström i Dagens Nyheter har uttalat sig om att han "tror sig få ett enigt utskott bakom sig" då det gäller de avgiftsfria boklånen. Min reflexion när jag läste detta var: Det var väl tur att vi socialdemokrater och vänsterpartisterna yrkade återremiss! Vad skulle annars kulturministern ha sagt när landets författare uppvaktade i frågan?

För mig har det alltid, herr talman, varit en självklarhet att slå vakt om de avgiftsfria boklånen på biblioteken. De avgiftsfria boklånen är en garanti för att varje människa i vårt land skall kunna söka information, kunskap och litterära upplevelser på lika villkor. Det är en garanti för att barn och ungdomar skall kunna fylla sitt stora behov av böcker och läslusta. Det är en garanti för att Sveriges författare mot en ringa ersättning ställer sina böcker till allmänhetens förfogande.

I dag är biblioteksdebatten livlig. Sparförslag presenteras i många kommuner. Ju större kommun, desto större nedskärningsförslag. Bokbussar, filialer och arbetsplatsbibliotek har lagts ned eller hotas av nedläggning.

Jag vill betona att all nuvarande verksamhet naturligtvis inte skall cementeras. Det finns omstruktureringar som är bra och som det är nödvändigt att göra. Det finns rationaliseringar av verksamheter, som rätt planerade och

rätt genomförda kan bli mycket positiva. Men den nedmontering av biblioteksverksamheten som nu debatteras på sina håll tycker jag är förödande.

Vid den nu avslutade utskottsbehandlingen har vi socialdemokrater framfört fyra förslag som vi anser har den största betydelse för den framtida biblioteksverksamheten.

För det första föreslås att riksdagen skall ställa sig bakom ett uttalande som slår fast vikten av att upprätthålla principen om avgiftsfria boklån.

För det andra föreslås att kulturutskottet skall inbjuda till en offentlig hearing gällande folkbiblioteken.

För det tredje har vi en begäran om att regeringen skall uppdra åt statens kulturråd att belysa effekterna av genomförda och planerade besparingar på folkbiblioteken samt att kontinuerligt rapportera om biblioteksväsendets utveckling.

För det fjärde föreslås att riksdagen skall begära att regeringen tillkallar en parlamentarisk utredning med uppdrag att precisera målen för den nationella bibliotekspolitiken och att pröva förutsättningarna för att införa en bibliotekslag av det slag som finns i övriga nordiska länder.

När det gäller de två första förslagen har det nu uppnåtts enighet i utskottet, och det gläder mig. Nu kan vi här i riksdagen markera betydelsen av de avgiftsfria boklånen och på så sätt också lyfta fram bibliotekens betydelse som demokratiska kulturinstitutioner. Jag hävdar att biblioteksverksamheten är en nationell angelägenhet. På biblioteken skall vi alla även i fortsättningen – oavsett ekonomiska förutsättningar – fritt kunna söka information och öka vår bildning med böckernas hjälp. Biblioteken har en unik och central position i vårt samhälle.

Vid en debatt tidigare i år sade kulturministern i kammaren: "Jag tycker att det viktigaste just nu vid sidan av opinionsbildningen är att stötta våra kommunalpolitiker."

Jag hoppas, herr talman, att det beslut som vi nu kommer att fatta i riksdagen innebär ett sådant stöd. Men då gäller det naturligtvis att vi ger klara och raka besked. Vissa uttalanden från vissa politiker gör att folk kanske tvivlar. Finansministern har t.ex. talat om betalda lånekort. Från Birgitta Wistrand – som skall upp i talarstolen senare – har man hört uttalanden om biblioteksverksamheten i stort, som jag tror kan ge många felaktiga signaler ut i landet.

Herr talman! Låt mig återgå till Socialdemokraternas krav. Från socialdemokratiskt håll har vi tidigare förhållit oss avvaktande till kravet på bibliotekslag. Vi har tyckt att biblioteken bäst försvaras genom att medborgarna känner ett aktivt ansvar för dem. 80-talets positiva trend gav ingen anledning till omprövning av den här ståndpunkten.

Nu är emellertid läget ett annat. Den ideologiska synen på folkbiblioteken håller på att förändras. Nu hotar inte bara nedläggning av enstaka filialer och minskat öppethållande. Nu står bibliotekens roll som demokratiska kulturinstitutioner på spel. I ett otal kommuner är man beredd att skära ner på biblioteken för att spara några futtiga promille i den kommunala budgeten.

Herr talman! Jag är då inte främmande för en utredning gällande bibliotekslag. I varje kommun skall finnas ett bibliotekssystem som garanterar kommunens innevånare avgiftsfri tillgång till bibliotekets basservice. Nog

borde man kunna kräva en kommunal biblioteksplan. Än en gång bör det påpekas att ett väl fungerande biblioteksväsende är en nationell angelägenhet.

I dag förmedlar biblioteken över 90 miljoner boklån! Jag tycker att Sverige är helt fantastiskt på det viset. Man talar i dag om vissa nedgångar i utlåningen. Men vi skall konstatera att under de senaste 20 åren har ökningen av bibliotekslån varit 50 %.

Folkbiblioteken är informationscentraler och lokala kulturcentra. De är också en förutsättning för ett väl fungerande utbildningsväsende – från förskola till högskola. Därmed är folkbiblioteken inte bara en garant för människors tillgång till ett kulturutbud utan också för informations- och yttrandefriheten och för möjligheterna till ett livslångt lärande. Vi har alla ett gemensamt ansvar för biblioteken!

Herr talman! Jag kan konstatera att efter återremissen har enighet nåtts i två – för oss socialdemokrater – viktiga frågor. Det är positivt att hela utskottet nu delar våra värderingar och i betänkandet förtydligar principen om de kostnadsfria boklånen.

Herr talman! I de frågor där vi inte vunnit gehör kommer vi socialdemokrater att återkomma. I dag yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 104 STINA GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Ingegerd Sahlström att utskottet har slagit fast att ett väl fungerande biblioteksväsende är en nationell tillgång. Det är inte enbart Socialdemokraterna som slår vakt om detta.

Biblioteken spelar en roll som demokratiska kulturinstitutioner som är fritt tillgängliga för varje medborgare som vill söka kunskap och information och tillgodogöra sig de värden som kulturen erbjuder.

I kulturutskottets tidigare betänkande sade regeringspartierna att det är en allmänt godtagbar princip att boklån vid de allmänna folkbiblioteken skall vara kostnadsfria. Utskottet framhöll vikten av att denna princip upprätthålls även i framtiden. Det var inte enbart Socialdemokraterna som sade detta då.

Jag kan tillägga att Centerpartiet och såvitt jag vet även Folkpartiet har rätten till kostnadsfria boklån inskrivet i sina partiprogram. Det skall mycket till innan vi går ifrån detta.

Anf. 105 INGEGERD SAHLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Det glädjer mig att Stina Gustavsson nu så tydligt poängterar det som man vid den förra debatten i kammaren inte ville ta upp till förnyad diskussion. I dagens läge tycker jag att det är viktigt att vi gör ett tillkännagivande. Nu har vi blivit eniga om det. Jag hoppas att Stina Gustavsson tillsammans med alla oss andra som slåss för biblioteken i Sverige ställer upp och tydligt för ut det här budskapet från riksdagen så att det går hem hos kommunalpolitiker i alla läger ute i landet.

Anf. 106 STINA GUSTAVSSON (c) replik:

Herr talman! Jag hoppas att Ingegerd Sahlström hörde mitt tidigare anförande. Jag ber att få hänvisa till det.

Anf. 107 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag. Jag välkomnar verkligen debatten om bibliotekens framtid. Det är viktigt för oss som värnar om biblioteken att det äntligen börjar diskuteras varför bibliotekslånen minskar och varför besöken inte ökar. Av diskussionen mellan Stina Gustavsson och Ingegerd Sahlström framgår vad vi har talat om i utskottet. Jag behöver således inte upprepa det i mitt anförande.

Jag tycker också att det är betydelsefullt att man träffar dem som har synpunkter och lyssnar till de åsikter som finns. En hearing kommer därför att äga rum under hösten.

Frågan om bibliotekslag har varit uppe två gånger under våren. Jag vill ta upp de synpunkter som Jan-Erik Wikström och Elisabeth Fleetwood framförde då, nämligen att en bibliotekslag inte på något sätt skulle lösa de problem som biblioteken har i dag. Det blir en minimilag. I de nordiska länder där man har en sådan lag gäller det oftast bara tre aspekter. Det står att kommunerna skall ha bibliotek, bibliotekarierna skall vara yrkesutbildade och boklån skall vara avgiftsfria.

Som redan har framkommit har vi i Sverige hunnit en bra bit till.

Vad man inte alls får klart för sig när man har hört på de tidigare talarna är att det inte finns något annat ställe där man så mycket har satsat på biblioteken som ute i kommunerna och där man ständigt sedan 1976 har fått ökade anslag.

I den debatt som det hänvisades till tidigare och som bl.a. jag har fört i massmedia, tycker jag att det hade varit viktigt att diskutera hur det kommer sig att det trots denna resursökning inte har skett mer, att det inte lånas mer på biblioteken och att fler inte besöker dem. Jag tror därför att det är viktigt med denna diskussion och att kommunalpolitikerna får detta stöd, så att de kan fatta beslut, inte under hot utan i rätt takt, så att det bästa inte blir det godas fiende.

Det är tydligen inte så fruktansvärt som det sägs i debatten. Jag har just fått en skrift om folkbiblioteken, maj 1992. Där sägs det att det trots det dystra läge som de flesta bibliotek befinner sig i finns kommuner som vidtar åtgärder som ökar kostnaderna under 1992 och/eller 1993. Det gäller 50 % i mellanstora kommuner, nästan 40 % i de stora kommunerna och 30 % i små kommuner.

En fråga som hittills inte har tagits upp i dag är det ekonomiska läge som våra kommuner befinner sig i. Det är faktiskt något som vi har ärvt från den tidigare regeringen. Det är synd att devalveringen i början av 80-talet gjordes. Om vi hade sluppit den, kanske vi inte hade behövt komplettera världens lågkonjunktur i dag med vår egen.

Jag tror därför att det är viktigt att man diskuterar kostnader och kostnadseffektivitet även när det gäller en så viktig fråga som biblioteken. Det är angeläget att slå fast att det skall vara effektivitet, även om det är fråga om en viktig uppgift som man har, att denna uppgift kan fullgöras på olika sätt och att verkligheten har förändrats. Det betyder att biblioteken också måste förändras. Utbildningen kanske måste förändras.

Om man tar del av alla de brev och samtal som jag har fått, kan man också se att det pågår en förändring och att det mellan biblioteken finns en ganska

stor åsiktsskillnad om vad man egentligen skall ägna sig åt. På en del bibliotek anser man att biblioteken i första hand skall arbeta med skolungdomar och universitetsungdomar och ägna sig åt kunskapsaktiviteter. På andra bibliotek känner man att det viktigaste är kulturuppgiften, som handlar om att intressera människor för böcker och läsning.

Så länge denna interna diskussion pågår, är det naturligtvis mycket svårt att komma till rätta med hur bibliotek skall se ut. Kanske skall biblioteken se olika ut. En del bibliotek skall kanske ägna sig åt kunskapsaktiviteter, medan andra kanske skall ägna sig mer åt att intressera människor för böcker och läsning.

Många kommuner har även fått en tredje uppgift som hänger samman med att det under det förra decenniet byggdes väldigt många stora och mycket vackra huvudbibliotek. I dessa har man fått kulturcentrum. Det är en helt annan uppgift som kräver en helt annan kompetens än den som bibliotekarier ofta har.

Det är mycket viktigt att komma fram till att alla bibliotek kanske inte skall göra allt. Alla kanske inte skall kunna allt. Det här handlar mycket om detta, dvs. att hitta en bra struktur. Men det måste kommunerna själva kunna lösa. Det är svårt att lösa sådana frågor under hot och då kommunerna omyndigförklaras, som det ju är fråga om, om man fattar beslut om en bibliotekslag.

Förutom att jag yrkar bifall till utskottets förslag hoppas jag att biblioteken fortsätter sin omprofilering och sina omprioriteringar, så att våra ungdomar kan få ta del av det vetande som finns där och så att våra barn och ungdomar får möjligheter att lära sig mer av vårt gemensamma kulturarv. Jag tror att det kan vara lätt att ta till överord i detta sammanhang och bara bygga på känslor. Jag tror att vi behöver både kunskaper och känslor i denna viktiga fråga.

Anf. 108 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Kunskap är viktig, och förändringar är också viktiga. Jag skulle vilja påstå att det ute på våra bibliotek sker kontinuerliga förändringar. Man anpassar sig till olika behov, man förnyar och man utvecklar. Men det är sannerligen svårt att förnya och utveckla om man lever under sparbeting som inte är i paritet med verksamheten.

När Birgitta Wistrand talar om kostnader är det intressant att veta att det kostar 27–30 öre per invånare i en kommun att driva biblioteksverksamheten. Det tycker jag att vi skall ha råd med i det här landet.

Det gläder mig att Birgitta Wistrand nu yrkar bifall till hemställan i betänkandet och att hon också talar om avgiftsfria boklån. Jag måste bara få ställa en fråga: Har Birgitta Wistrand ändrat sig när det gäller de avgiftsfria boklånen? Jag kan erinra mig att det inte var så väldigt länge sedan som hon talade om att det var rimligt att betala för bibliotekstjänster.

Anf. 109 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Vad jag menar är att alla pengar, ören eller kronor som kommuninvånarna betalar skall användas på ett bra sätt. Det är ingenting som säger att det skall vara just 30 öre. Vad jag vill komma åt är att det är viktigt

att se att dessa pengar används på rätt sätt. I dag kostar ett boklån ungefär 100 kr. Det är pengar det också, eller hur?

Jag har aldrig föreslagit att det skall läggas avgifter på boklån rakt av. Jag har föreslagit att man skulle kunna tänka sig ett medlemskort på biblioteken och att vuxna får betala för ett sådant. Jag tror fortfarande att det är betydelsefullt.

Det finns en fråga som vi inte har tagit upp här men som diskuteras mycket ute i bibliotekskretsar, nämligen det stora svinnet. Detta skulle vara en garanti för att människor känner ansvar för att de får ta del av böckerna.

Ett medlemskort skulle kunna ge ett ringa, men dock, bidrag till en kontakt mellan bibliotek och låntagare. Jag skulle gärna vilja kalla låntagaren för kund. Då skulle man kunna bygga upp en ordentlig relation.

Jag har alltså sett detta, inte som en avgift på boklån, utan som ett medlemskort. Och jag har sagt att man skall betala pengar för detta medlemskort.

Jag har även föreslagit att man skulle kunna tänka sig läsecirklar på biblioteken när det gäller nya böcker. Vi vet ju att biblioteken har satsat mer på facklitteratur och referenslitteratur och inte så mycket på lättare skönlitteratur. Jag tycker att det skulle vara rimligt att människor betalade en slant för att få delta i en sådan läsecirkel och sedan överlämnade böckerna direkt till biblioteket. Det skulle gynna både dem som fick läsa böckerna, men också biblioteket som helhet. Jag tycker inte att detta är att föreslå avgift på boklån.

Det skulle också vara trevligt att ha t.ex. en bokhandel i biblioteket. Det finns alltså många nya förslag som jag tycker att vi skall diskutera och som inte alls handlar om att lägga avgift på böcker. Men någonstans är det tydligen bara det som vi kan tala om. Det är synd.

Anf. 110 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Birgitta Wistrand talar om kunder. Jag talar om människor, om invånare i våra kommuner. Det finns säkert många olika idéer och många olika tankar om hur framtidens bibliotek skall se ut som man kan diskutera. Men den grundläggande målsättningen måste väl ändå vara att vi fritt skall ha tillgång till böcker som ger oss kunskap och information. Jag har svårt att se på vilket sätt detta medlemskortet skall kunna utvecklas.

Birgitta Wistrand talar om kunder. Men om det finns en kund skall det väl också finnas en säljare.

I dag är det Sveriges författare som mot en liten ersättning låter oss få tillgång till böckerna. Hur har Birgitta Wistrand tänkt sig att författarna skall sälja sina böcker på biblioteken? I dag har vi ett bra system. Det finns ju ett avtal med författarna. Därmed får vi mycket billigt tillgång till en stor kulturskatt. Det är en stor valfrihet för oss alla att få gå in på biblioteket. Det är också fråga om en viktig frihet för oss.

När det gäller lönsamheten vill jag säga att pengar inte alltid är detsamma som lönsamhet. Också andra värden kan göra att ett bibliotek är lönsamt för människor.

Anf. 111 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Jag har inte använt ordet lönsamhet, och jag tror inte att vi skall använda det ordet när det gäller biblioteken, för då hamnar vi nog helt fel.

Däremot har jag använt ordet effektivitet. Jag tycker att det handlar om både en inre och en yttre effektivitet. Oberoende av om det gäller pengar eller inte skall man göra det som är rätt för låntagaren, för kunden, för kommuninnevånaren, ja, för den som kommer till biblioteket – vad vi nu än väljer att kalla den som kommer dit.

Jag tror att det är viktigt att den som kommer till biblioteket känner sig välkommen, att den som kommer dit får service. Det skall inte vara så, att man bara är just en låntagare. I stället är man en person som är intressant för dem som arbetar på biblioteket. Det är alltså fråga om olika behov här.

Jag kommer tillbaka till den andra uppgiften, vilken vi inte har talat särskilt mycket om och som handlar om att ställa upp för ungdomar och studenter när det gäller deras studier. Vi som vill bygga Europas bästa skola sätter självklart mycket stort värde på det som görs på biblioteken. Men samtidigt tycker jag att vuxna, som för sitt arbetes skull begär service av biblioteket, givetvis skall betala för denna service – så står det också i den danska bibliotekslagen.

Jag tycker att det är viktigt att konstatera att det är fråga om olika saker här. I fråga om biblioteken handlar det alltså inte om bara en enda sak. Men när Ingegerd Sahlström talar om biblioteken låter det som det vore fråga om en enda enhet. Det går dock inte att jämföra en liten filial på landet eller en bokbuss med ett stort huvudbibliotek vare sig när det gäller personalen eller när det gäller de krav som kan ställas på biblioteket. Därför tror jag att det är viktigt att den här debatten också handlar om vilket slags bibliotek som skall göra vad. Vad är lämpligast för det ena eller det andra biblioteket? Så länge vi inte vill föra den debatten är det väldigt svårt att gå vidare med det förändringsarbete som både Ingegerd Sahlström och jag vill åstadkomma.

Bägge två anser vi väl att biblioteken är centrala och betydelsefulla och att de bör förändras.

Anf. 112 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Birgitta Wistrand säger att det här med en bibliotekslag inte är så spännande. Det är i stort sett bara tre saker som nämns i det sammanhanget – bl.a. att bibliotekarierna skall vara utbildade, enligt den mellersta punkten. Men jag tycker faktiskt inte att det är så dåligt.

Om vi hade en bibliotekslag skulle det innebära – även om den bara innehöll nämnda tre punkter – att det gick att förhindra att man, som sker på vissa håll, överlåter biblioteksverksamhet på pensionärer. I och för sig skall pensionärerna känna sig välkomna på biblioteken. Men de skall inte behöva utföra ett oavlönat arbete. Vidare är de sannerligen inte utbildade bibliotekarier.

Man skulle också ha kunnat undvika att – som sker i vissa kommuner – bibliotek bjuds ut till högstbjudande, oavsett vem det är. Det kan ju vara politiska partier eller organisationer som erbjuds att ta över biblioteken. Det

är en framtid som jag tycker verkar ganska skrämmande. Jag undrar om Birgitta Wistrand verkligen tycker att det här är bra.

Slutligen vill jag säga att jag är fascinerad av Birgitta Wistrands uttalande här: Det är viktigt att förena känsla och kunskaper när man diskuterar bibliotek.

Litet senare säger hon att det är viktigt att man bygger upp en relation mellan låntagare och bibliotekspersonal via ett betalkort.

Det var, som sagt, fascinerande att höra detta. Men jag måste fråga: Att uttala sig så, är inte det att låta känslorna rusa i väg och att låta dem styra litet väl mycket, Birgitta Wistrand?

Anf. 113 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Betalkort, Elisabeth Persson, är för mig någonting helt annat än medlemskort. Elisabeth Persson menade kanske medlemskort i stället för betalkort.

Biblioteksla gen, som Elisabeth Persson arbetar för, är inte bara en möjlighet, utan också ett stort hinder. Jag tror att det i min framtid kommer att finnas många slags bibliotek. Det är inte alls endast kommuner som skall få ha ansvar för bibliotek. Förr i tiden fanns det många slags bibliotek, men i dag finns det egentligen bara ett slags bibliotek.

På samma sätt som många tidigare sade att det endast får finnas ett slags radio och ett slags TV, är det många som nu säger att det får finnas endast ett slags bibliotek. Det kan ju inte vara något farligt att det finns flera slags bibliotek. Att man kan tänka sig olika typer av bibliotek måste vara något som ligger i framtiden. Vi kan naturligtvis inte förhindra att kommunala bibliotek också finns.

Anf. 114 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Jag skulle vilja fråga om Birgitta Wistrand har besökt något bibliotek under de senaste åren. Jag är kanske inte en flitig men en tämligen regelbunden biblioteksbesökare, och jag har funnit att det finns många olika slags bibliotek. Dels ser biblioteken olika ut, dels har de olika böcker. En sak som de emellertid har gemensamt – åtminstone hitintills – är att de har kunnig, engagerad och väl utbildad personal som verkligen går in för att hjälpa låntagarna och besökarna till rätta, som försöker skapa goda relationer och sprida god litteratur genom att visa vägen till bildning och kunskap på de olika sätt som bjuds på bibliotek. Detta är det viktigt att slå vakt om.

Det verkar nästan litet fånigt att fortsätta denna debatt, eftersom vi diskuterar betänkandet avseende kostnadsfria boklån, och jag är glad över att kunna konstatera att Birgitta Wistrand har ändrat sig på den här punkten. Jag ser fram emot att Birgitta Wistrand efter att fått höra många kloka argument nu och framöver kanske ändrar sig även när det gäller en biblioteksla g.

Anf. 115 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Jag har aldrig föreslagit avgifter på bibliotekslån. Jag har alltså inte ändrat mig, och jag tycker detsamma som jag hela tiden har tyckt. Jag finner det också litet svårt att ta emot frågor av typen om jag någonsin har besökt ett bibliotek.

Ett av skälen till att jag arbetar så mycket för och med bibliotek just nu är att jag under de senaste 35–40 åren har besökt kanske ett bibliotek i veckan. Det bidrar till att jag lär mig litet grand, inte mycket. Jag är inte utbildad bibliotikarie, men jag tycker att det är viktigt att värna om en kvalificerad utbildning. Det finns mycket som kan göras. Vi måste alltså underlätta för den förändring som är på väg, men som på olika sätt hindras.

Genom att hota kommuner med en biblioteksla får vi inga lösningar – det är långt dit än. Det är också viktigt att man på bibliotek där man aldrig varit utsatt för det här med nedskärning får tid till att tänka över vad det skulle betyda för dem att få minskade resurser. Det kan vara ett första steg till att diskutera inriktning och omfattning av verksamheten.

Anf. 116 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Jag ser inte en biblioteksla som ett hot mot kommunerna, utan som en minimilag som skulle gagna kommuninvånarna genom att garantera tillgång till litteratur och kunskap. Jag hänvisar till mitt tidigare anförande.

Hur man kan se ett förslag om en biblioteksla som ett *hot* mot kommunerna övergår min fattningsförmåga.

Anf. 117 INGEGERD SAHLSTRÖM (s):

Herr talman! Efter att ha hört Birgitta Wistrand tala om att hon har besökt ett antal bibliotek under ett antal veckor under ett antal år, måste jag ställa frågan: Har inte Birgitta Wistrand märkt att biblioteken i Sverige är olika, eller är det samma bibliotek som Birgitta Wistrand har besökt?

Det som hotar ute i kommunerna är att bibliotekens differentiering kanske försvinner. Det är det som sker när man lägger ned filialbibliotek, bokbussar och arbetsplatsbibliotek. Då försvinner mångfalden. Det är den som åtminstone jag vill värna om.

Anf. 118 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Jag försökte tidigare säga att jag tyckte att det var oerhört viktigt att tala om olika slags bibliotek. Vi har ofta talat om folkbibliotek. Då försökte jag, för några repliker sedan, säga att det är olika bibliotek som vi talar om. Det är viktigt att se att de har olika behov, olika krav och olika profil.

Jag sade också tidigare i mitt anförande att jag tror att det kan vara viktigt att ytterligare profilera att alla inte kan göra allting. Därför kan jag inte förstå vad det här inlägget egentligen står för.

Självklart är biblioteken i Stockholm och biblioteken i t.ex. Ängelholm och Båstad, som är mina sommarbibliotek, oerhört annorlunda. Man lånar också på olika sätt. Vi har talat väldigt litet om de behov som de som lånar har. Jag tror att även det är viktigt. Vilka behov av lån har människor i dag

och hur ser de behoven ut? Vad kostar böcker i dag mot vad de kostade tidigare? Det är inte bara biblioteken det handlar om. Det handlar också om oss som lånar. Men det får vi kanske ta upp en annan gång.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

22 § Förenklad statistikreglering

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1991/92:FiU23 Förenklad statistikreglering (prop. 1991/92:118).

Anf. 119 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Det kammaren nu skall diskutera är förenklad statistikreglering. Handlade det bara om att säga ja eller nej till rubriken tror jag att vi alla kunde säga ja. Men jag är inte så säker på att detta egentligen handlar så mycket om vare sig förenkling eller statistikreglering i dess vidare mening.

Vad är huvudfrågan? Jo, den är: Vad skall den här lagen omfatta? Där finns en klar skiljelinje mellan utskottets majoritet och oss socialdemokrater. Vi menar nämligen att det nu är tid att avveckla den särbehandling som jordbruksnäringen har haft. Det är litet olyckligt att vi har fått två propositioner, som har remitterats till olika utskottet, vilket omöjliggör en samlad behandling. Frågan för oss – den är egentligen också ställd till de övriga debattörerna – är: Vill verkligen näringen ha den särbehandling som den lagstiftning som vi nu har framför oss kommer att innebära? Vi tycker inte det och har därför avgett en reservation i den här delen.

När det gäller arbets- och miljöförhållanden finns det en beklaglig inskränkning genom att vissa uppgifter är undantagna. Vi tycker att det är beklagligt av det skälet att man då inte kan utföra ett bra förebyggande arbete. Visst finns det vissa möjligheter att samla in uppgifter om dessa förhållanden, men med den ordning som vi har föreslagit hade det blivit mycket bättre. Man hade då kunnat genomföra ett mycket bättre förebyggande arbete.

En mycket intressant fråga som man kan ställa är: Varför vill majoriteten inte medverka till genomförandet av ett bra förebyggande arbete?

Herr talman! Med detta korta inlägg och med hänvisning till våra reservationer ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 2 och 4.

Anf. 120 BO G. JENEVALL (nyd):

Herr talman! Ärendet gäller FiU23 och heter, som P.O. Håkansson sade, Förenklad statistikreglering. Det skulle man uppnå genom ett enhetligt system. Det är vi nog med på allihop. Jag vill dessutom instämma i det P.O. Håkansson sade, att det var onaturligt med delningen av frågan på två utskott. Annars kunde det kanske ha blivit en riktig förenkling.

Utskottet konstaterar att ”lagförslaget inte innebär någon förändring i omfattningen i uppgiftsskyldigheten i förhållande till de regler som gäller för

närvarande". Då kan man undra litet grand över vad det är som man har ändrat.

Vidare sägs: "Näringsidkarnas ställning försämras således inte genom det nu framlagda förslaget." Nej, det gör den inte, men den förbättras inte heller.

Vi vill alltså påstå att det här är en integritetsfråga. Det borde finnas möjligheter för företagarna att vägra att lämna vissa statistikuppgifter som kan vara av känslig natur.

Då sägs det i betänkandet att man inte kan instämma i detta, för det skulle störa statistikens innehåll. Det kan ju inte vara fråga om att störa en statistik som består av ett stort antal uppgifter när det här endast kan vara fråga om några enstaka företag och kanske inte ens alla statistikuppgifter, utan sådana som företagen anser vara känsliga.

Statistik får aldrig bli ett självändamål. Där borde man fördjupa sig mer. Vi vill starkt understryka det vi har sagt i vår reservation, att det borde finnas möjligheter för de enskilda företagen att befrias från att lämna känsliga uppgifter.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 3.

Anf. 121 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Det finns egentligen en bred samstämmighet i utskottet om att det är bra att statistikreglerna förs samman i en lag. Från socialdemokratisk sida anser man nu att även jordbrukets uppgiftslämnande borde kunna regleras i samma lag och inte i en speciell lagstiftning.

Som utskottsmajoriteten framhåller är kraven på uppgifter från jordbruket delvis andra. Det har därför ansetts lämpligt att dessa regleras i en speciell, separat lag. Jordbruket är nu inne i en omställningsperiod i samband med anpassningen till EG-reglerna. Förhoppningsvis kommer det inte att finnas behov av en speciell lagstiftning för jordbruket när denna anpassning om några år är klar. Den lagen kan då avskaffas.

Från socialdemokratiskt håll vill man också ha med arbetsskadestatistik i den generella lagen. Detta skulle innebära en onödig komplikation för lagstiftningen. Att försöka skapa generella regler för alla branscher, med de mycket olika specifika förhållanden som finns, skapar fler problem än det löser. Det skulle heller inte tillföra något nytt, eftersom vi redan i dag har tillgång till alla de uppgifter vi behöver för att kunna bedöma utvecklingen på det här området.

Slutligen har Ny demokrati reserverat sig för att företag skall kunna vägra att lämna statistikuppgifter med hänvisning till kommersiell sekretess. Det aktuella förslaget ändrar inte dagens praxis, och något stort sekretessproblem har inte de nuvarande uppgiftskraven skapat. Så kommer knappast heller att ske i framtiden. Om företagen däremot helt på egen hand skulle kunna bestämma vilka uppgifter som skulle lämnas, skulle resultatet troligen bli en statistik så full av felkällor att den i stora delar skulle vara oanvändbar.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 122 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Jag är ense med Tom Heyman när han konstaterar att kraven på jordbruksnäringen säkert är annorlunda jämfört med olika andra näringsgrenar. Men att ta det som intäkt för att jordbruksnäringen skall hanteras särskilt tycker jag och övriga socialdemokrater inte är korrekt. I stället för att ge en möjlighet att samla in samma typ av statistikunderlag från jordbruksnäringen inskränker man den möjligheten. Det är detta vi tycker är beklagligt. Vi hade säkert kunnat lösa den motsättningen om vi hade fått ha en gemensam beredning av detta ärende. Nu har vi inte kommmit dit. Jag konstaterar bara att vi kanske skall kunna hålla kvar den enighet som Tom Heyman och även Bo G. Jenevall uttalar tills nästa gång vi får tillfälle att hantera den här frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

23 § Oförutsedda utgifter för budgetåret 1992/93

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1991/92:FiU28 Oförutsedda utgifter för budgetåret 1992/93 (prop. 1991/92:100 delvis).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

24 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU38 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden (prop. 1991/92:167).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 2 juni.)

25 § Beslut om fortsatt ärendebehandling den 1 juni

Kammaren beslöt att ärendebehandlingen skulle fortsättas vid arbetsplenum måndagen den 1 juni.

26 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Proposition

1991/92:173 Tillsyn enligt djurskyddslagen, m.m.

Förslag

1991/92:21 Riksdagens revisorers förslag angående familjehemsvård för barn och ungdom

Konstitutionsutskottets betänkanden

1991/92:KU36 Intresserepresentation i vissa myndighetsstyrelser m.m.

1991/92:KU37 Vissa ändringar i riksdagsordningen

Skatteutskottets betänkanden

1991/92:SkU25 Alkoholbeskattningen, m.m.

1991/92:SkU31 Begränsning i arbetsgivares avdragsrätt för organisationskostnader, m.m.

Justitieutskottets betänkanden

1991/92:JuU26 Inkomstgräns för allmän rättshjälp, m.m.

1991/92:JuU27 Regeringsrättens domförhet i vissa fall

Utrikesutskottets betänkande

1991/92:UU30 Samarbete med länderna i Central- och Östeuropa

Socialutskottets betänkanden

1991/92:SoU18 Hälso- och sjukvårdens ansvar vid dödsfall, m.m.

1991/92:SoU20 Förtroendenämndsverksamhet inom hälso- och sjukvården, m.m

Utbildningsutskottets betänkande

1991/92:UbU26 Vissa gymnasie- och vuxenutbildningsfrågor m.m.

Trafikutskottets betänkanden

1991/92:TU20 Telekommunikationer

1991/92:TU21 Ökad konkurrens inom den kollektiva persontrafiken

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1991/92:AU15 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

27 § Kammaren åtskildes kl. 15.30.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 35 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till 13 §,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 21 § anf. 101 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Onsdagen den 27 maj

1 § Avsägelser 1
2 § Justering av protokoll 1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott 1
Meddelande om samlad votering 1
4 § Lärarutbildningen (forts. UbU20) 2
(forts. från prot. 120)
Margitta Edgren (fp)
Berit Löfstedt (s)
Jan Jennehag (v)
Larz Johansson (c)
Lena Hjelm-Wallén (s)
Ingrid Näslund (kds)
Stefan Kihlberg (nyd)
Sören Lekberg (s)
Christina Linderholm (c)
Catarina Rönnung (s)
Ylva Annerstedt (fp)
Viola Furubjelke (s)
Beslut fattades efter 12 §
5 § Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1991 26
Utbildningsutskottets betänkande UbU23
Beslut fattades efter 12 §
6 § Ändrat huvudmannaskap för särskolan och särvux m.m. 26
Utbildningsutskottets betänkande UbU28
Debatt
Inger Lundberg (s)
Jan Jennehag (v)
Christer Lindblom (fp)
Christina Linderholm (c)
Ingrid Näslund (kds)
Stefan Kihlberg (nyd)
Beslut fattades efter 12 §
7 § Tilläggsbudget II (näringsdepartementet) 36
Näringsutskottets betänkande NU29
Debatt
Bo Finnkvist (s)
Kjell Ericsson (c)
Beslut fattades efter 12 §
8 § Ändringar i ellagen 41
Näringsutskottets betänkande NU31
Beslut fattades efter 12 §

9 § Statlig medverkan för kapitaltillskott till Sparbanken Första AB 41
Näringsutskottets betänkande NU34
Debatt
Sten Söderberg (-)
Rolf Dahlberg (m)
10 § Tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1991/92 ... 46
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU14
Beslut fattades efter 12 §
11 § Ändrade tillståndsregler för personaladministrativa personregister ... 46
Konstitutionsutskottets betänkande KU22
Beslut fattades efter 12 §
12 § Socialavgifter på vissa förmåner, m.m. ... 46
Skatteutskottets betänkande SkU32
Debatt
Gunnar Nilsson (s)
Lars Bäckström (v)
Carl Fredrik Graf (m)
Beslut ... 52
Utbildningsutskottets betänkande UbU20
Utbildningsutskottets betänkande UbU23
Utbildningsutskottets betänkande UbU28
Näringsutskottets betänkande NU29
Näringsutskottets betänkande NU31
Näringsutskottets betänkande NU34
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU14
Konstitutionsutskottets betänkande KU22
Skatteutskottets betänkande SkU32
Meddelande om anmälan till kammardebatterna måndagen den 1 juni 54
Förste vice talmannen
Beslut om samlad votering ... 54
13 § F-skattebevis – nya regler för skatteavdrag och socialavgifter, taxeringsfrågor 55
Skatteutskottets betänkande SkU29
Debatt
Gunnar Nilsson (s)
Peter Kling (nyd)
Lars Bäckström (v)
Ivar Franzén (c)
Ulf Eriksson (nyd)
Beslut fattades efter 20 §
14 § Övergång från hyresrätt till bostadsrätt, m.m. ... 66
Bostadsutskottets betänkande BoU22
Debatt
Rune Evensson (s)

Rolf L. Nilson (v)
Mikael Odenberg (m)
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)
Beslut fattades efter 20 §
15 § Luganokonventionen 75
Lagutskottets betänkande LU36
Beslut fattades efter 20 §
16 § Frihandelsavtal mellan Sverige och Lettland, m.m. 75
Utrikesutskottets betänkande UU20
Beslut fattades efter 20 §
17 § Frihandelsavtal mellan Sverige och Litauen, m.m. 75
Utrikesutskottets betänkande UU21
Beslut fattades efter 20 §
18 § Frihandelsavtal mellan Sverige och Estland, m.m. 76
Utrikesutskottets betänkande UU28
Beslut fattades efter 20 §
19 § Godkännande av avtal mellan EFTA-staterna och Tjeckiska och Slovakiska federativa republiken 76
Utrikesutskottets betänkande UU27
Beslut fattades efter 20 §
20 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden 76
Kulturutskottets betänkande KrU30
Beslut 76
Skatteutskottets betänkande SkU29
Bostadsutskottets betänkande BoU22
Lagutskottets betänkande LU36
Utrikesutskottets betänkande UU20
Utrikesutskottets betänkande UU21
Utrikesutskottets betänkande UU28
Utrikesutskottets betänkande UU27
Kulturutskottets betänkande KrU30
Beslut om uppskjuten votering 78
21 § Förnyad behandling av vissa biblioteksfrågor 78
Kulturutskottets betänkande KrU32
Debatt
Elisabeth Persson (v)
Stina Gustavsson (c)
Ingegerd Sahlström (s)
Birgitta Wistrand (m)
Beslut skulle fattas den 2 juni
22 § Förenklad statistikreglering 90
Finansutskottets betänkande FiU23
Debatt
Per Olof Håkansson (s)
Bo G. Jenevall (nyd)
Tom Heyman (m)
Beslut skulle fattas den 2 juni

23 § Oförutsedda utgifter för budgetåret 1992/93 92
Finansutskottets betänkande FiU28
Beslut skulle fattas den 2 juni
24 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden 92
Lagutskottets betänkande LU38
Beslut skulle fattas den 2 juni
25 § Beslut om fortsatt ärendebehandling den 1 juni 92
26 § Bordläggning 93

gotab 41588, Stockholm 1992